

2511

ХЕМУС XX

'11 / 1

XX. Évfolyam, 61. szám

Година XX, бр. 61

ACMVS
X

СТРАНИЦИ

OLDALAK

Дьорд Сонди. Щурецът-виолист
Балинт Балаши. Из „Стихотворения за Целия“
Иван Цанев. Насаме с огъня, Кратка
хомолуденсиада, Мемориални извадки,
Малина и духовете

3
5
7

Szondi György. Tücsök mélyhegedűs
Balassi Bálint. Három Célia-versek
Ivan Canev. Egyedül a tűzzel, Kis homoludensiáda,
Naplószemelvények, Malina és a szellemek

КАФЕНЕ

KÁVÉHÁZ

Иван Димитров. Животът като липсваща лъжица

10

Ivan Dimitrov. Az élet, mint hiányzó kanál

БЪЛГАРСКИЯТ КОНДУКТОР I

A BOLGÁR KALAUZ

Проектът „Българският кондуктор“ – диалог
между културите
Кристина Димитрова. Балканският кондуктор
Палми Ранчев. Разговорът
Кристина Том. Духът на Корнел Енци
Жужа Вати. Моят български кондуктор
Васил Славов. Говорещият Заек
С продължение в следващия брой

18
19
24
30
33
37

A Bolgár Kalauz c. projekt – párbeszéd a kultúrák között
Krisztin Dimitrova. A balkáni kalauz.
Palmi Rancsev. A beszélgetés
Tóth Krisztina. Esti Kornél szelleme
Vathy Zsuzsa. Bolgár kalauzom
Vaszil Szlavov. A beszélő nyúl.
Folytatódik a következő számban

ЗА ДЕЦАТА

GYEREKEKNEK

Валери Петров: Бяла приказка (продължение)

40

Valeri Petrov. Fehér mese (folytatás)

Дьорд Сонди

Щурецът-виолист

Szondi György

Tücsök mélyhegedűs

„Éjszaka, midőn a holdfényvigyázók édesen ásítanak, s rejtekutakra indulnak a kísértetek, mikor a denevér már madár, s a madarak arról álmodnak, a hajnal hogyan kel fel, te megint nem alszol: a remegésnek hogy füle legyen, sorsodul ez jutott. Büntetés ez, vagy küldetésed? ...résen csak egyre, álmatlanul, s akárha ezredévek óta, ideges érzékszerveiddel túlvilági hangokat észlelsz... A mindenség löktetését hallgatva reméled (amíg élsz), hogy eszedbe jut a csillag-Szezám... El ne veszítsd, vigyázz, a bolygó lángot, mely ajtót éget néked az álomhoz. Névtelen ez a tűz, és tudhatatlan bársony pillanatban érkezik.”

Érkeztünk új pillanathoz, Ivan. Érkeztél.

Elkukulognának mellőle a kopogós szavak. ő maga is vers. A költő. Költő a maga vállalta kereszten. Igen-nagyon kevesekről állítható ez csalhatatlanul. Az ember, sorsa, tartása, kitartása. Versműve. A Költő. Így ismerhetik hazájában: a poéta. Ivan Canev. Nem az ünnepi alkalom teszi, hogy líraian szólhatok csak róla. A vékony donga, mely erőt áraszt, a méltósággal hajlottas kimagasodás, mely gerincroppantást nem tűrt, tűnékeny mosolyban a vibráló ironia. Ahogy végtelenül hosszan alkot, vagy amidőn szelíden szólásra emelkedik. Halkan méri szavait élőszóban, lassan méri versmondait. Mintegy pironkodva szólal, de mindig kiállón. Valakiért, valamiért. Fején ellenzős sapka, kezében virágszál a hölgynek, szemüvege élénk. Feketében jár, patyolat a költészete. A múlthatatlan cigaretta. Írásaiban, ha füst gomolyog, csupán amikor „az üszökmezőből emberfőnix szárnyal fel”, vagy ha „A földmélyi világot tébolygó gnómok repesztik szét”. Látomásos keserűsége holnaphittel váltakozik. Három leány édesapja.

S akkor a hetvenes évek közepén a Nagy László nyomdokain Bulgáriába érkező három „kilencek”: Kiss Benedek, Rózsa Endre, Utassy József... S aztán egyre inkább tanulni oda már csak: Utassy József. Magam általában ott kéznél. Barátság. Leginkább Canev és Utassy talált egymásra, nem véletlen, hogy 2000-ben Canev 33 Utassy-versátültetése külön kötetben is bolgár napvilágot látott. Nem véletlen, hogy Utassy is, mellette még Kiss Benedek mintegy ugyanennyi Canev-verset helyezett el válogatott bolgár műfordításaik kötetbe szerzett gyűjteményébe. Nem véletlen, hogy előbb már, 1985-ben az Európa Kiadó Új Pegasus sorozatában kettejük és Rózsa Endre tolmácsolásában 86 Canev-költeményt olvashattunk magyarul akkor, midőn a bolgár költőnek talán ha százegynéhány lehetett csak fukar termése

„Kогато нощните пазачи сладко се прозяват и тръгват всички призраци по работите си потайни, когато прилепът е вече птица, и птиците сънуват как зората се излюпва, все нашрек, призван или обречен, ухо на трепета – и ти ловиш отвъдни звукове със нервните си сетива. Заслушан в глухото туптене на всемира дордето дишаш, все ще се надяваш да мислиш за звездния Сезам. Внимавай само да не изтървеш блуждаещото огънче, което ще ти прогори вратичка към съня. Било безименно и идвало в незнаен топъл миг“

Незнайният миг дойде, Иване.

Подвиват опашка шумните думи край него. Той самият е стих. Поетът. Поет на собствения си кръст. Малцина са онези, за които може безусловно да се каже. Човек, съдба, държание, устойчивост. Поезията му. Така го знаят в родината му: Поетът. Иван Цанев. Лирично говоря за него, но не само заради празничния миг. Тънък дънгалак, който излъчва сила и извисеност, приведена стойка, пълна с достойнство, която не търпи пречупен гръбнак, трепкаща в мимолетната усмивка ирония. Когато бавно твори или когато кротко се надига за изказване. Тихо отмерва думите на речта си, бавно отмерва всеки стих. Заговаря почти свенливо, но без колебание. За някого, за нещо. С каскет на главата, държейки стрък цвете в ръка за дамите, с жив поглед зад очилата. Ходи облечен в черно, поезията му е снежнобяла. Неизменната цигара. В тестовите му димът се кълби само когато „из пепелището човекофеникс излети“ или „безумни гноми ...взривяват подземия“.

Горчивите видения се сменят с утрешна вяра. Баща е на три дъщери.

През седемдесетте години поелите по пътя на Ласло Наги трима от „деветимата“: Бенедек Киш, Ендре Рожа, Йожеф Уташи... Постепенно да се учи там остава само: Йожеф Уташи. Аз съм често под ръка. Приятелство. Получи се най-вече срещата на Цанев с Уташи. Не случайно през 2000 г. на български бе издаден отделен сборник с 33 стихотворения на Уташи в превод на Цанев. Не е случайно, че не само Уташи, а и Бенедек Киш включиха не по-малко на брой в сборниците си с избрани преводи от български. Не е случайно, че още през 1985 г. в поредицата „Уй Пегазуш“ (Нов Пегас) на Издателство „Европа“, ни бе дадена възможност да прочетем 86 Цаневи стихотворения на унгарски, в техни превод и на Ендре Рожа. Макар че и на родния език на немногословния поет надали бяха излезли повече от стотина творби. Не е случайно, че в своята преводаческа работа българският поет е пресъздал с прецизния си труд най-много поезия от нашия език – двайсетима поета, около две хиляди стиха. С истински

устрем към съвършенство, на който бях свидетел. Свидетел, дори подбудител бях и в двубоя на Иван Цанев с поезията на Пилински. Тази схватка, завладяването, продължи десет години. Унгарският поет не се даде лесно, предаваше се трудно, множество стихове и досега са недовършени и според мен, така и ще си останат. Ала томчето под заглавие „Апокриф“ излезе с 82 стихотворения и Кз оратория, резултат на общата ни работа. Трудно се преродиха текстовете на Балинт Балаши. Три от „Стихотворения за Целия“. Наскоро Иван сподели „не подозирах колко трудно ще ми бъде да вникна в душевността на великия унгарски поет, рицар и воин – живял, воювал, любил и творил през една героична епоха.“ Пресътворяването продължи месеци наред. Не помагаше и българската постическа традиция. В помощ дойде изпипаният с годините арсенал на най-големия детски пост на България: от 18-те стихосбирки на Иван Цанев 11 са посветени на децата. Изключителни творби. Непреводими. Както Шандор Вьорьош. Това е гордостта на българския поет. Горд е, че чрез тях цяла армия деца влиза в пряк досег с поезията, с богатството и музикалността на българския език.

През есента скромният поет навършва седемдесет години. Първият от тихите български поети. Възрастта тъжно. Но не се променя. Отмята непреклонно глава. В днешните раздиращи канона, стихотрошачни десетилетия – след някогашната звънлива мелодичност, през подлизурските времена и подир тях – изпъква и до днес с ненадрупаното богатство на стила си. Поет на мъжката ласка, на свистящата мисъл и тихия грохот. На опърничавото време. Тъжен щурец. Мъдър виолист – непреклонно.

Поетът помирява контраполюси – в себе си и в стиховете си: разочарованието на възрастния и невинността на детството, кратък делничен ад и векове от звезди, всеобщия кръсък и балсама на тревите, градския бяг и ведрината на широкия хоризонт. Търси хармония в пукнатините.

Двуъгълник. Не три или повече. Сред тях се чувства уютно. По правата на несъществуващия двуъгълник. Без отклонения. Двуъгълник, който обаче заключава в себе си пространства. Той си знае как. Четиридесетима го поздравиха – по наша инициатива – със свое стихотворение, сред тях Уташи и Бенедек Киш, по случай шестдесетгодишнината в остъклената зала на Унгарския културен институт. Двуъгълник е заглавието на това уникално издание в шест екземпляра. Поклон от всички лагери на не по-малко разединеното българско писателско общество. Обичат го, признават го, уважават го, смятат го за учител. На мнозина е дал криле като редактор. Обвеян е с легенди. Както нашият Ищван Кормош.

Иван Цанев – европейски по дух, жив класик, моралната устойчивост придава форма на храбростта му, той стои на своя пост – готов за сабята. Нека има сили да държи това достойно за него и получено по достойнство оръжие: подкрепен от Будапеща, дано извади сабята на словото си, той – „обезоръжена твар сред хора и зверове“, какъвто беше преди тридесет години. А на олющената му масичка – недовършени томовете със стихове.

Превод: Светла Кьосева

anyanyelvén. Nem véletlen, hogy a bolgár költő műfordítói munkájában a legtöbbet – húsz költőt vagy kétezer verssorban – nyelvünkől ültetett át oly aprólékos műgonddal. Állíthatom a tökéletességre törekvést, tanúja voltam. Tanúja, sőt kezdeményező részese lehettem Iván Canev tusájának Pilinszky költészetével. Tíz évig tartott ez a harc, a birtokbavétel. Nehezen adta meg magát a magyar költő, oly nehezen, hogy számtalan vers máig félbe-szerbe hagyva áll, s marad is már szerintem. Az *Apokrif* címet kapott kötet azonban megjelent, s benne 82 vers s a KZ-oratórium közös munkánk eredményeként. Balassi Bálint más vajúdas. Három Célia-vers. Iván maga nyilatkozta frissiben: „Nem gyanítottam, milyen nehéz lesz beleélnem magam a nagyszerű magyar költő, katona és lovag lelkivilágába, aki szövevényes, hősi korban élt: harcolt, verselt és szeretett.” Itt az újateremtés több hónapig tartott. A bolgár poéták hagyományok nem segítettek. Poétikailag segítette az a kimunkált cszköztár, amely Bulgária legnagyobb gyermekköltőjéé. 18 kötetéből 11-et a gyerekeknek remekelt Ivan Canev. Kivételes könyvművek. Lefordíthatatlanok. Mint Weöres Sándor *Bóbitája*. Erre büszke a bolgár költő. A gyermekszeregre, mely művein át kerül kapcsolatba az irodalommal, a bolgár nyelv gazdagságával, zeneiségével.

összel hetven éves lesz az örök szelíd. A bolgár csöndes költők elsője. Zendül szomorún. Mit sem változott. Fejfelszegése a hajlíthatatlanság. A mai kánonzúzó, poézistörő időben – a korábbi zengő dallás s jobbára hajbók kor alatt s után is – stílusának cifrátlan gazdagsága változatlanul kiemel. A férfias gyöngédség, a sisterső meditálás, a halk dörömbölés költője. A makrancos idő. Szomorú tücsök. Bölcs mélyhegedűs – töretlenül.

A költő ellenpólusokat békít össze magában s alkotásaiban: a felnőtt kiábrándultságát és az ártatlan gyermekiséget, a köznapok kurta poklát s a fényévszázadokkal mérhető tért, az általános üvöltést s a fűbalzsamot, a városi vágatát s a tág határ derűjét. A repedettségben is a harmóniát keresi.

Kétszög. Nem három, nem több. Közöttük otthonos. A nemlétező kétszög egyenesében. Kitérülés nem fér hozzá. Olyan kétszög azonban, mely teret zár be. ő tudja, hogyan. ő tudja, hogyan. Negyvenen köszöntötték – kezdeményezésünkre – versükkel, köztük Utassy és Kiss Benedek is a hatvan éves költőt a szófiai Magyar Kulturális Intézet üvegtermében. *Dvuagálnik* (Kétszög), ez a címe az összesen hat példányban összefűzött egyedi kiadványnak. Főhajtás a Bulgáriában is meghasonlott íróársadalom minden táborából. Szeretik, elismerik, tisztelik, mesterüknek tekintik mennyien. Szerkesztőként sokakat röptetett. Legenda övezi. Mint Kormos István alakjánt nálunk.

Ivan Canev – szellemisége európai, költőnek immár klasszikus, vitézségről formát erkölcsi tartása ad, helytállása a bolgár vártán – kardfogásra érett. Legyen hozzá ereje, bárha forgatná még e hozzá méltán és méltón került fegyvert: megerősödvé Budapestről szavai szabályját vonná ki ezután ő, aki „emberek s dúvadak között fegyvertelen lény” volt harminc esztendeje. Kopott kis asztalán megannyi befejezésre váró kötet.

Балинт Балаши

(1554-1594)

Из „Стихотворения за Целия”

Второ

.....

Защо и как не знам, но пак любовен плам възпламени душата млада
и цял съм нажежен – затуй бъдете с мен о, Марс, Диана и Палада!

За страстните стрели на Купидон дали съм аз единствена мишена,
уцелил ли е друг – и само аз ли тук от раните любовни стена?
Ах, та няма е грях, че в Целия съзрях избраница най-съвършена!

Аз Купидонов роб приех да съм до гроб и съм честит от тази роля.
А пък Дидона – тя, нещастна в любовта, прие смъртта по своя воля,
пронизвайки сама гръдта си със кама. Любав, за помощ аз те моля!

Залюбвайки Целия, в тези стихове поетът я моли да го погледне с благоволение, да отвърне на любовта му и да го вземе под свое покровителство

Мой лъчезарен блян, от светлина облян, за устните ти несравними,
за кръшната снага припомням си сега, мълвейки в унес твойто име.
За тебе мисля аз в притома всеки час, откак сърцето заплени ми.

Ако те зърна днес, в живота ми злочест ще заискри любовен огън.
За мен си ти съдба – чуй жарката молба, която шепна в изнемога:
към твоя ухажор днес благосклонен взор отново обърни, за бога!

Тревички, дървеса сребреят от роса, когато слънцето изгрява,
над росния килим отеква птичи химн и сред зелената дъбрава
вървя и всеки миг привиждам твоя лик: осъден съм на забрава!

Седмо,

в което поетът описва скърбящата Целия

Причу ми се по здрач славеев горък плач. Гнездото му навярно някой
злодейски бе затрил - и славейт унил ридаше посред листака.
Тъй мъртвия си брат, едничък в тоя свят горката Целия оплака.

Под траурен воал, потънала в печал, навеки с него се прощава.
На своята красота с печата скръбен тя прощаването увенчава.
За Целия на глас бих казал утре аз, че и в скръбта е величава.

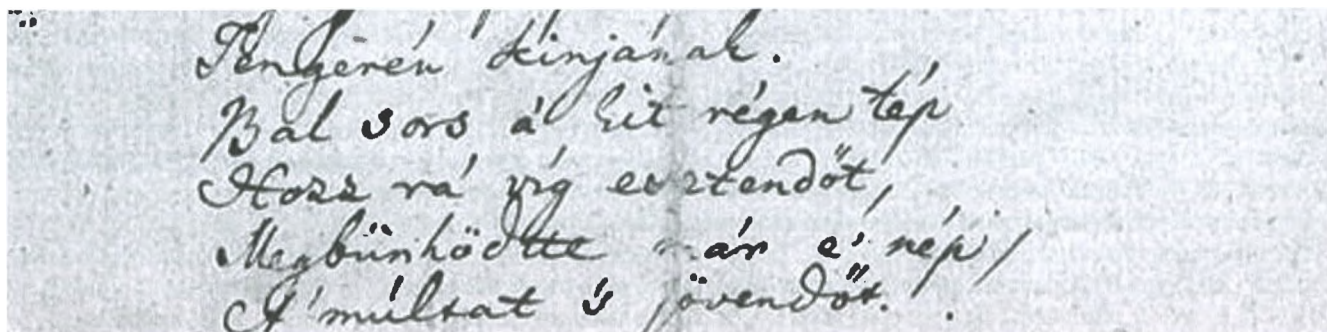
Пристъпвайки едва, привежда тя глава над гроба, който вече стине.
Прекършен цвят така оглежда се в река, когато вихърът отмине,
тъй капчици роса потрепват във леса, щом небосводът ведросин е.

Превод: Иван Цанев

Balassi Balint

(1554-1594)

Celia-versek

Második

Kit csak azért mível, hogy ismét nagy tűzzel veszesse el életem,
Hozzám azért most láss, Mars, Diana, Pallas, most legyetek mellettem!

Cupido, nyiladnak magam vagyok-e csak célul támasztott jele?
Csak az én szívem-é, senki nem egyébé nagy szenednek tűzhelye?
Csak az, ő így szóla, s ha bánod, tégy róla, úgymond, ha jóm nem kelle.

Megadtam magamot, kösd meg bár karomat rabszíjaddal, Cupido,
Csak fejemet ne vedd, életemet szenvedd, ne járjak úgy, mint Dido,
Ki hogy csalatkozék, tőrben bocsátkozék: segélj, szerelmet szító!

*Ugyanakkor, hogy megkedveli Celiát, ekképpen könyörög mindjárt neki, hogy kegyes szemeit reá vetvén,
vegye be szerelmében s vidám jó kedvében*

Két szemem világa, életem csillaga, szívem, szerelmem, lelkem,
Kinek módján, nevén, szaván, szép termetén jut eszembe énnekem
Régi nagy szerelmem, ki lőn nagy keservem, végy szerelmedben engem!
Reménlett jóm, kincsem, mi örömmel hintsem én ez árva életemet,
Ki csak terajta áll, s nálad nélkül halál, csak tőled vár kegyelmet,
Hogyha utáld azt, ki téged néz s virraszt, s magánál inkább szeret?
Hajnalban szépülnek fák, virágok, füvek, harmaton hogy nap felkél,
Cseng szép madárszózat, vígan sétál sok vad reggel, hogy elmúlt éjfél,
Újul zöld bokor is, de nekem akkor is gondom csak merő veszél.

Hetedik

Kiben az kesergő Celiáról ír

Mely keserven kiált fülemile, fiát hogyha elszedi pásztor,
Röpes ide-s-tova, kesereg csattogva bánattal szegény akkor,
Oly keservesképpen Celia, s oly szépen sírt öccse halálakor.
Mint tavasz harmatja reggel ha áztatja szépen jól nem nyílt rózsát,
Mert gyenge harmattul tisztul s ugyan újul, kiterjeszti pirosát,
Celia szinte oly, hogyha szeméből foly könyve, mossa orcáját.
Mint szép liliomszál, ha félbemetszve áll, fejét földhöz bocsátja,
Úgy Celia feje nagyon lefigesztve, mert nagyon nagy bánatja,
Drágalátos könyve hull, mint gyöngy, görögve, vagy mint tavasz harmatja.

Иван Цанев

Ivan Canev

Еgyedül a tűzzel

Кék gyökerekkel a földben, rózsálló törzzsel az égbен
 haldokласz, fényлő fa, de nem érted, а halál mit tesz.
 А nemлét барáздái közt bársony feszültségben
 magvaiddal, láttam, benépesítesz.
 Szikrasereggeddel vetve, te kamasz, már tele az éj.
 Szemvillanás alatt férfi hogyan lettél, kova és vas fia?
 Gyúlölethegyű szerelmi szenvedély,
 villámként ívelsz föl а lélek homályát hasítva.
 Titkolt félszek és árnyak versengve inálnak
 lobbanó csapásod nyomán. Gondolatnál fűgébben ki verdes,
 sültkrumplis öle özvegy árváinak,
 vagy а пék cinkosa, veres.
 Illatodnál melegsзем, folytatом fénytелten, szelíden.
 Ég áldjon, ne feledj! Semmije sincs az otthontalannak,
 de házra ha szüksége van, parázból én fölépítem,
 s тiszteletedre, tűз-hely, így nevezem, annak.

Kis homoludensiáda

Bevezetés

Kezdetben (melyik kezdetben épp?) volt az ige: játszom!
 Járatlan az igebeszédben én, amint az élet csak ringatni
 kezdett, tüstént játszottam, rúgkapáltam fűрге lábbal, а
 pelenkákból idő előtt kimáasztam. És а sors egyetlen asszonya
 se pirított rám: térjél észre, játészó emberke! Boldogságos
 tudatlanságban játszottam és játszottam hajnaltól estéig
 öntudatlanul (s а jégveréses következmények tudta nélkül
 egészen).

Útravaló

Az anyatermészet gyermeke, а játékok beteges foglya
 utoljára boldog vadóc voltam én. (Nem tudtam semmit, s nem
 érttem, hogy eredendő gyermekségét éli meg rajtam át аз
 emberiség!) De ahogy а csalitosban vadultam, neszezni
 kezdett а Tudás Fája, kirűgyezettte аз Elmekáté szabályait, s
 tűzet rakott, hogy kisűsse művelődésem útravalóját.

А felfedezés

Lábra kapott lassan serdűлő értelmem, s forgott velem а világ
 аз első lépéseknél, szédűletes volt а felfedezés:
 gondolkodom!, tehát vagyok!, létezem, а világok

Насаме с огъня

Със сини корени в земята и с алено стебло в небето
 дърво сияйно, ти умираш, ала не знаеш смърт какво е!
 Тъй пурпурен електрожен, в браздите на небитието –
 видях – заселваш семенцата свои.
 Нощта с рояк искри е вече от теб, невръстния, засята.
 Как възмъжа за два-три мига, дете на кремък и желязо?
 Възземаш се мълниеносно, пронизваш мрака на душата,
 любовен порив с връхче от омраза.
 По-пъргав и от мисъл, пърхаш. Под палещата ти плесница
 потайни страхове и сенки разбягват се във надпревара.
 Ти пазва с печени картофи си за вдовишките дечица
 и румен съучастник на хлебаря.
 Ще се погрее на духа ти и просветлен ще си отида.
 Довиждане, не ме забравяй! Бездомният си няма нищо,
 но ако му потрябва къща, от въглени ще я изида,
 наричайки я в твой чест: Огнище.

Кратка хомолуденсиада

Въведение

В началото (кое поред начало?) бе словото: играя! Неук в
 глаголенето, още щом ме залюля животът, тутакси се
 заиграх, заритах с пъргави крачета и предсрочно изпълзах от
 пелените си. И ни една орисница не ми извика: играещо
 човече, опомни се! Без памет (и без мисъл за грядущите
 последици), в щастливото си неведение играех ли, играех от
 зори до здрач.

Прощъпалник

Дете на майката природа, волен пленник на игрите, аз бях
 едно щастливо за последен път диваче. (Не знаех нищо и не
 съм разбираал, че чрез мен човечеството преживява
 първобитното си детство!) Но както си дивеех из шубраците,
 Дървото на Познанието зашумя, разлисти Правила за
 ръководство на ума, накладе огън за изпичане на моя
 просвещенски прощъпалник.

Откритието

Невръстният ми разум запрохожда и свят ми се зави при тези
 първи стъпки. Откритието бе замайващо: мисля!
 следователно съм! съществувам в най-разумния от

световете! Не можех да допусна аз тогава, че играейки на откривателство самоопиянилия се Логос ще изобрети една чудовищна, самоубийствена играчка, способна да избухне в невнимателни ръце и да изпрати цялото играещо човечество на кино.

Играта свърши

Захвърлил кроманьонската си прашка и задъхан от играта на война кога и как се озовах в стъмения читалищен киносалон? Върху екрана, побелял от ужас, плъзна някаква зловеща сянка и видях, един човешки мозък се самовзриви над Хирошима (пресътвори се в атомна гъба). Заскърца диво черепът по всички шевове, а из мозъчните гънки се загърчи обезумяващата моя мисъл: назад към пещерата, Хомо луденс!

Мемориални извадки

Ухо на трепета

И все нащрек, призван или обречен, ухо на трепета съм, тръпно чакам да зъгне жило, и да зажужука някой и към един щастлив четирилистен речник да ме упъти с призивното си жужене! Ще търся там целебен корен от женшен.

Провиденчески мотив

Невидима ръка изтри ми очилата, а взорът ми отвътре се избистри... и между клоните видях: пчелата витае като дух на алтруист.

Из „Експрес“

...Дървета, хора, хълмове и къщи попътно профучават покрай мене: пролуки, през които аз надзъртам за кратко в друг живот...

Отсъствие от къщи

Очакване от тглитe извира, когато теб те няма там, когато прозорецът към пътя все се вира и в стъпките заслушва се вратата.

Към Светлозар

Дано си спомниш призори, че има дърво на хълма. Някъде, далече, където и да е: дърво без име, сприятелено с идващите вечери.

Водонад

Високо вдъхновение обзе те, вода, на капки те разби съдбата и ти в летежа си докрай усети разпадането, болката и свободата.

legtélmesebbjében! Gondolni se mertem akkor arra, hogy felfedezősdit játszva az önelégült Logosz szörnyű és öngyilkos játékot fundál ki, mely óvatlan kezekben felrobban, s az egész játékos emberiséget zabot hegyezni küldi.

Vége a játéknak

Cro-magnoni parittyám elhajítva s a háborúsdítól pilledten mikor és miként találtam magam a homályos moziteremben? Iszonyattól holtraválva valami baljós árny sikamlott a vásznon, s láttam, hogy (atomgombaszerzetként) egy emberi agy Hiroshima fölött magát fölrobbantja. Vadul csikordult minden eresztékében a koponya, az agytekervényekben görcsbe rándult észvesztő gondolatom: vissza a barlanghoz, homo ludens!

Naplószemelvények

A rettegés füle

S egyre csak résen, elhivatottan vagy kárhozottan, a remegésnek vagyok füle én, reszketve várom fullánk hogy cikkanjon, valaki zsuzsogjon, s hívó zümmögésével boldog négylevelű szótár útba igazítson! Gyógyító ginszenggyökeret keresek én ott.

Látnoki motívum

Láthatatlan kéz törölte meg szemüvegem, s látásom belülről kitisztul... és láttam az ágak között: altruista lelkeként rebeg a méh.

Expressz

Fák, emberek, halmok és házak süvítenek el mellettem utamon: rések, amelyeken át egy más világba pillantok be villanásra.

Távol otthonról

Sarjad a sarkok várakozása, mikor te nem vagy ott, az ablak egyre az utat lesi, s a lépésekre fülel az ajtó.

Szvetlozarhoz

Bárcsak emlékeznél rá pirkadatkor, hogy áll egy fa a dombon. Valahol, messze, eljövendő esték barátságában egy nevenincs fa.

Vízesés

Magas ihlet ragad el téged, víz, sorsod csöppekre zúz szét, s hulltodbán mindvégig érzed a szétesést, a fájdalmat s a szabadságot.

Epifánia

Akár hajnali ima után a lelkek, mennyi szárny rebeg a levegőben, s oly légies a világ, midőn az utolsó sóhaj elröppen.

Villanásra és egyszerűen

Egyszer az életben megesik... s történik villanásra s egyszerűen: véred hatalmasan fölzendül... feléd indul minden irányból a látóhatár, s már nemlátó szemeddel eggyéolvad.

Nyelvtörőben

Ifjú voltam... s mint Isten madárkája röptem álomban a végtelenben, s nem volt mit veszítenem... s még sokáig szálltam volna a gyöngéd egekben, de fölbredtem ... és sarkam a goromba földre ért.

Ezen a világon

Nem kardos angyal, de harmadik kislányom vezet engem, alig hogy jár már, keze engedelkeny... bárcsak egészen az öregségig majd... amely, úgy mondják, más világoknak előpitvara.

Malina és a szellemek

A földmélyi világot tébolygó gnómok repesztik szét, hogy vakondtúrástól ripacsos, hímes mind a park szerte? Szaladtában bennük ha megbotlik a ziháló gyermek, zuhan nagyot s aligha is eszmél fel majd ő ismét.

Gonosz szellemek bolyongják az enyhet, látva se látjuk. (Vagy az éjszakai rettenetek lidércei minket?) Ó, ha Malina félelme űzve gyermekeinket hazagyűjthetné időben még, s kulcsra a szobát utánuk.

Míg a csibéket tereli vissza fészek melegéhez, bárcsak a szúbogarak a házat szét ne rágnák éhen, s Malina ereje se omoljék porrá, se mássá.

Óvjad meg, Uram, betegségektől, romlástól, s egyben őrizzed védőn a harcosan bősz szellemhaddal szemben, hozzá pedig olajággal galambot bocsássál.

Szondi György fordítása

Епифания

...Безброй крилца из въздуха трептят като души след утринна молитва и толкова въздушен е светът, когато сетната въздишка литва!

Мигновено и просто

Веднъж във живота се случва... и става мигновено и просто: кръвта ти могъщо ечи... хоризонтът от всички посоки към теб приближава и се слива със твоите невиждащи вече очи.

В скоропоговорка

Бях млад... и като птичка божия в безкрая летях насън, и нямаше какво да губя... и още дълго шях из небесата нежни да витая, но се събудих... и допрях с пети земята груба.

На този свят

Не ангел с меч, а третата от дъщерите ми, едва проходила, с ръчица доверчива ще ме поеме... и дано ме отведе до старостта... която, казват, е предверие към други светове.

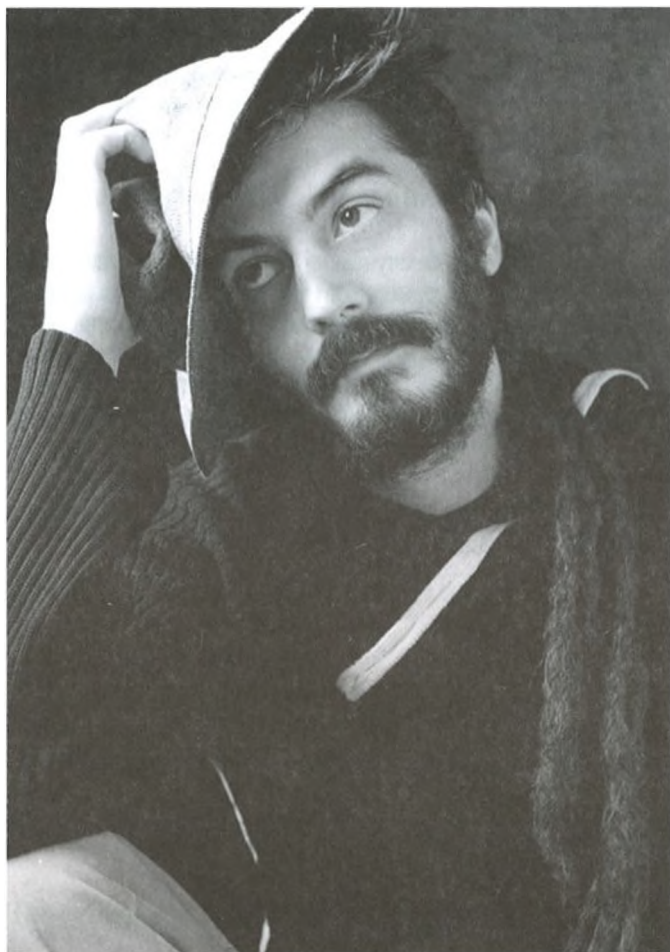
Малина и духовете

Безумни гноми ли взривяват своите подземия, та цялата градина е осеяна с къртичини? Ако се спъне в тях дете, задъхано от тичане, ще падне и едва ли някога ще се съвземе.

Зли духове невидимо из въздуха витаят. (Или са призрази от снощните кошмари?) Подгонена от своя страх, дано Малина свари да прибере децата ни и да заключи стаята.

Докато пиленцата тя във полага завръща, дано и дървоядите не са прояли къщата, за да не рухнат в прах усилията на Малина.

Пази я, Господи, от болести и от разруха и я закрилай срещу войнствените духове, прати ѝ гълъб с клончица маслиненна!

Иван Димитров Животът като липсваща лъжица

В запуснато мазе дваيسет и една годишният Никола вади от джоба си пакетче хероин и го нагрява в лъжица. Загрижен за мнението на читателите, той решава да разкаже по какъв начин е стигнал до това положение. Една вечер той и негови приятели се запътили към представянето на нов български роман (родителите на Никола притежават издателство). По пътя те се спират и изпушват една цигара марихуана. Приятелка на писателя, към чиято премиера са се запътили, издава Никола на родителите му. На следващия ден той заминава на море. През това време слухът за това, че е наркоман, плъзва сред роднините му.

Когато той се прибира, разбира от родителите си, че е наркоман. За да разсее тяхното убеждение, Никола предлага доброволно да му бъде направен тест за наркотици, но резултатите му биват объркани с тези на дългогодишен наркоман и той бива подложен на домашен арест, за да се

„изчисти“. Изкарал няколко дни затворен в стаята си, Никола в пристъп на отчаяние изиграва абстиненция пред родителите си. След „театъра“ те вярват, че най-лошото е минало и предупреждавайки го да внимава какво прави, го освобождават от домашния арест.

Скоро Никола отново се провинява и след кратък престой в „Пирогов“ със счупена челюст той се озовава в клиника за лечение на наркозависими, където се запознава с Боян, дългогодишен наркотичен хедонист и с Менсъна. Боян е в клиниката не от желание да се изчисти, а по-скоро за да се друса безопасно. Двамата стават добри приятели. Там лекарите лекуват „зависимостта“ с морфин на таблетки. Колкото и Никола да се опитва да обясни на останалите пациенти, че единственият наркотик, с който е имал досег, е марихуаната, те не му вярват. Накрая той се представя за наркоман пред тях, за да се впише в компанията, и започва да си измисля истории за наркоманските си приключения. Податливостта на героя към натрапеното му абсурдно съществуване, влизането му в ролята на наркоман, всичко това изгражда романа като съвременен кафкиански кошмар с битнически отклонения.

След време лекуващите се в клиниката са пуснати да се върнат по домовете си, но лечението им не прекъсва и скоро морфинът на таблетки е заменен с истински морфин. Никола започва да развива зависимост към „лекарствата“, с които го лекуват. По това време той се запознава с хероиновата наркоманка Жана и двамата се влюбват един в друг. Те нямат възможност да бъдат дълго заедно – след анонимен сигнал, се оказва, че частната клиника за лечение на наркозависими по-скоро се опитва да прибере парите на отчаяните родители на наркоманите, отколкото да излекува някой. Никола е изпратен в наркокомуна в Испания. Той ще се върне оттам след година и половина, за да открие, че Жана, Боян и Менсъна са изчезнали. Ще се опита да открие какво се е случило с тях. Най-много ще се опитва да открие Жана. Накрая ще се върнем отново в мазето, за да станем свидетели на финала на историята.

Езикът на романа е уличен сленг, смесен умело с един по-„литературен“ език. Забавните литературни препратки се дължат на това, че Никола следва филология в университета, интересува се от книги и се вижда като бъдещ кадър в семейното издателство. Той се чувства зависим от родителите си, защото се надява един ден да наследи семейния бизнес. Това е и една от главните причини за неговата слабохарактерност. Романът говори за младото алтернативно българско поколение – както за улицата, така и за отношенията между деца и родители и за поколенческите различия.

„Животът като липсваща лъжица“ е трагикомична история, в която основен антагонист е слухът, етикетът, който обществото слага на Никола. Романът е организиран в кратки глави, между една и четири страници, написан е динамично, с кратки абзаци и буквално се чете на един дъх.

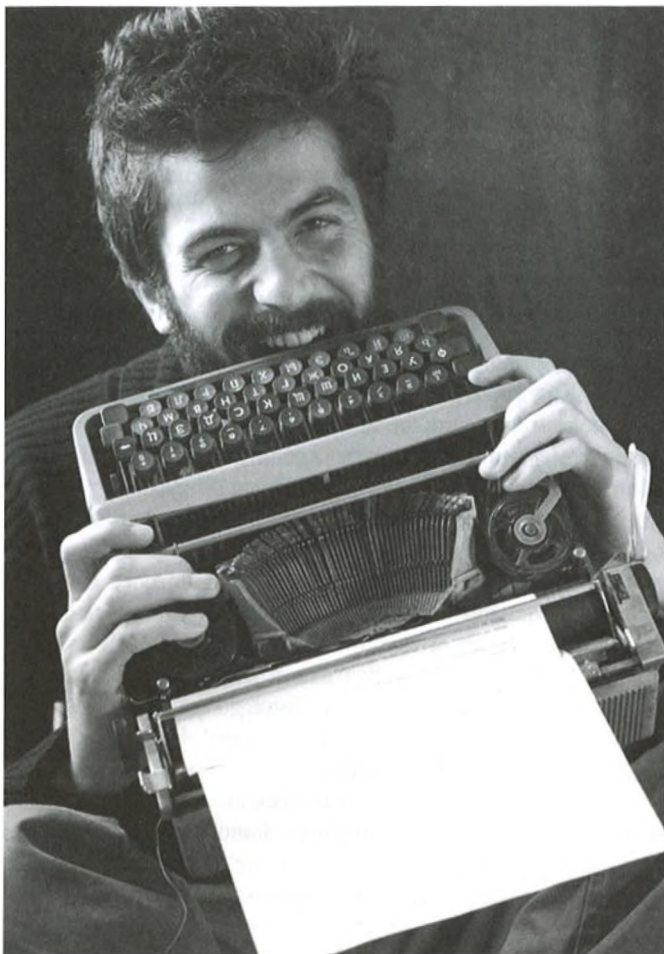
A huszonegy éves Nikola egy elhagyatott pincében kis csomag heroint húz ki a zsebéből, kanálban felmelegíti. Az olvasók véleményétől tartva elhatározza: elmeséli, hogyan került ebbe a helyzetbe. Nikola egy este barátaival egy új bolgár regény bemutatójára tart (Nikola szülei könyvkiadó-tulajdonosok). Útközben megállnak, és elszívnak egy marihuánás cigarettát. Az író barátnője, akinek a könyvbemutatójára mentek, beárulja Nikolát a szüleinek. Másnap Nikola elutazik a tengerre. Ez idő alatt a szóbeszéd, hogy Nikola drogos, elterjed a rokonok között.

Amikor visszatér, szülei szemére vetik, hogy kábítószerfüggő. Hogy eloszlassa tévhitüket, önként felajánlja, hogy drogtesztnek veti alá magát, de leleteit összecserélik egy évek óta függő páciens eredményeivel, így házi őrizetbe kerül, hogy „megtisztuljon”. Kihúzz néhány napot a szobájába zárva, majd egy kétségbeesett rohamot színélve eljátssza szülei előtt a megtisztulást. Az „előadás” után szülei úgy vélik, a legrosszabban már túl van, és figyelmeztetve rá, vigyázzon, mit tesz, kiengedik a házi őrizetből.

Nikola hamarosan újra vétkezik, és rövid, törött állkapcsos, „pirogovi” kórházi tartózkodás után egy kábítószeresek kezelésével foglalkozó klinikán találja magát, ott összeismerkedik a hosszú évek óta függő, hedonista Bojannal és Mansonnal. Bojan nem azért van a klinikán, hogy leszokjon, hanem inkább azért, hogy veszélytelenül drogozhasson. Nikola és Bojan összebarátkoznak. Az intézetben az orvosok morfiumentablettákkal kezelik a „függőséget”. Bármennyire is igyekszik Nikola elhitetni a többi pácienssel, hogy az egyetlen drog, amivel kapcsolatba került, a marihuána volt, nem hisznek neki. Végül heroinistának hazudja magát, hogy befogadják, és történeteket kezd el kieszelni kábítószeres kalandjairól. A regény – a főhősnek a ráerőszakolt abszurd létmód iránti fogékonysága, valamint a kábítószeres szerepébe való átlényegülése következtében – egy jelenkori, karkai lidércnyomás hangulatát idézi, amely egyúttal hétköznapi elemeket is tartalmaz.

Egy idő múlva a klinika pácienseit hazaengedik, kezelésük azonban tovább folytatódik, és a morfiumentablettákat hamarosan valódi morfium váltja fel. Nikola függővé kezd válni „gyógyszereitől”. Ebben az időben ismerkedik meg a heroinista Zsanával, egymásba szeretnek. Nincs rá lehetőségük, hogy sokáig együtt lehessenek – egy névtelen bejelentés alapján kiderül, hogy a magánklinika a kábítószerfüggők kezelése ürügyén inkább a kétségbeesett szülők pénzét kívánta kicsalni, mintsem bárkit is meggyógyítani. Nikolát Spanyolországba, egy kábítószer-kommunába küldik. Másfél év múlva tér vissza onnan, és felfedezi: Zsana, Bojan és Manson eltűntek. Megpróbálja kideríteni, mi történt velük. Főképp Zsanát próbálja felkutatni. Végül újból visszatérünk a pincébe, és ott tunúi lehetünk a történet befejezésének.

A regény nyelvezete utcai szleng, amely leleményesen keveredik egy irodalmbibb nyelvezettel. A szórakoztató irodalmi utalások annak köszönhetők, hogy Nikola filológiát hallgat az egyetemen, érdeklődik a könyvek iránt, és a családi kiadó jövődöbéli üdvöskéjének tűnik.

Ivan Dimitrov Az élet, mint hiányzó kanál

Nikola függőnek érzi magát a szüleitől, mert azt reméli, egy nap megöröklí majd a családi üzletet. Ez jellemgyengeségének egyik fő oka. A regény a fiatal, alternatív, bolgár nemzedékről szól – ahogy az utcáról, úgy a gyermekek és szüleik közti viszonyokról, a nemzedékbeli különbségekről.

Az élet mint a nem létező kanál tragikomikus történet, amelynek fő céltáblája a pletyka és az illem, amit a társadalom Nikolára kényszerít. A regény rövid, egytől négy oldalig terjedő fejezetekre van osztva, dinamikus megírt, rövid bekezdéseket tartalmaz, amelyek szó szerint egy lélegzetre elolvashatók.

(откъси от романа)

(рészletek)

Аз се оказах дългогодишен хероинов наркоман. Когато сестрата донесе листа с резултатите и прочетох какво пишеше там, краката ми отмаяха, но баща ми бързо ме освести с агресивно разтърсване, след което с усмивка ми рече, че не мога да отричам повече.

– Всичко е ясно, Никола. Отдавна си го крил от нас. Това вече не очаквахме от теб. С майка ти се залъгваме, че отскоро си започнал, съжаляваме те, блъскаме си главите как да ти помогнем, а ти? Ти!

Какво? Как може да се случи подобно нещо? Вероятността е толкова минимална, че направо никаква я няма, ни беше уверила медицинската сестра, преди да вземе пробите. По принцип бих ѝ повярвал, ако нещата не опираха до мен.

Когато нещата зависят от човек, винаги може да стане объркване. Мъдростта на вековете е доказала, че всеки поне веднъж в живота си осира цялостно пейзажа, или най-малкото прави внушителна издънка, която му струва скъпо. „Човешко, твърде човешко!“ въздъгнах с думите на умен философ, заразил се според някои с глупава венерическа болест, но на баща ми хич не му беше до философия.

– Не, не ми обяснявай! Не ми говори! Не искам да те слушам! Не искам да те мисля! Не си... Не си ми вече син! Не... За съжаление си! От това човек не може да избяга. Но не те разбирам! Защо го направи? Защо?

Сред тази внушителна поредица от „не“-та предчувствах, че положението е повече от лошо. Беше невъзможно да запазя спокойствие, но се опитах. Получи се кратка, едва няколкосекундна медитация. Представих си абсурда, в който се намирах, като страничен резултат на двигателя на космическия кораб, на който по невероятна случайност били качени двама стопаджии – секунди след като били изхвърлени в открития космос от вогонски пътностроителен космически кораб. Тази неволна литературна асоциация изкристализира в мимолетна усмивка на устата ми и под нейното влияние смело възразих с едно:

– Но...

Ако имах възможност да разтегля мисълта си, щях да подходя афористично и да заключа, че историята на човечеството е не друго, а история на различни грешки, като се започне още от първородния грях на Адам и се продължи с по-нататъшната човешка история чак до ден днешен. Бях готов да се впусна във внушителна словесна импровизация, но баща ми ме спря.

– Не! – като с бръснарско ножче отрязва той.

Начаса млъкнах.

Сега забравете всичко, което казах дотук, и си представете за секунда, че тестът е положителен. Че няма грешка. И какво? Съществуват ли изобщо наркомани? Какво всъщност означава да си наркоман? Ако това е да се опияняваш със забранени субстанции, тогава всичко зависи изцяло от властта. Защо марихуаната е нелегална, а алкохолът и цигарите не са? Защо в началото морфинът, амфетамините, хероинът, кокаинът, LSD-то и кой знае още какво не са били забранени субстанции? Преди сто години, малко след създаването му от Байер, съм могъл спокойно да се друсам с хероин.

Аспиринът и хероинът са далечни братовчеди, не е ли

Kimutatták, hogy többéves heroinista vagyok. Amikor a nővér meghozta a papírt az eredményekkel, és megláttam, mi áll rajta, elszállt az erő a lábamból, de az apám – miután mosolyogva közölte velem, most aztán többé nem tagadhatok – jól megrázott, és ez mindjárt magamhoz térített.

– Minden világos, Nikola. Eleget titkolóztál. Nem ezt vártuk tőled. Az édesanyáddal csak az a hiú reményünk, hogy talán csak nemrégiben szoktál rá, sajnálunk, törjük a fejünket, hogyan segíthetnénk rajtad, és te? Te?

Hogyan?! Hogy történhet meg ilyesmi? Mielőtt mintát vett volna, az ápolónő biztosított minket fölöle, olyan csekély a valószínűsége, hogy szinte a nullával egyenlő. Hinnék is a szavának, ha nem én kerülök slamasztikába.

Mindenben adódhat tévedés, amit emberek irányítanak. Évszázados bölcsesség igazolja, hogy mindenki legalább egyszer az életében teljesen taccsra teszi vagy legalábbis iszonyatosan lejárítja magát, amiért aztán drágán megfizet. „Emberi, túlságosan is emberi!”, sóhajtottam fel egy bölcs filozófus szavaival, aki egyesek szerint buta nemi betegséggel fertőződött meg, de az apámnak egyáltalán nem volt kedve filozofálni.

– Nem, ne magyarázkodj! Ne beszélj! Nem akarom hallani! Nem akarok veled foglalkozni! Nem vagy... Nem vagy a fiam! Nem... Sajnos az vagy! Ez elől nem szökhet el az ember. De nem értelek! Miért csináltad? Miért?

Az eltaszító tiráda közepette világosan éreztem, hogy összecsapnak fölöttem a hullámok. Lehetetlennek tűnt megőriznem a hidegvéremet, de azért megpróbáltam. Rövid, alig néhány másodpercenyi meditációba merültem. Az abszurd helyzetet, amibe kerültem, olyasfélének képzeltem el, mintha egy valószínűtlen véletlennek köszönhetően két stoppos szállt volna fel mellém – másodpercekkel azután, hogy egy Vagon útépítő úrhajóból kipenderítették őket a világűr végtelenségébe. Ez az akaratlan irodalmi asszociáció halvány mosolyt csalt az arcomra, és hatására ellenvetést tanúsítottam egy bátor „de...” - vel.

Ha lehetőség adódott volna összeszednem a gondolataimat, aforisztikusan feleltem volna meg, és levontam volna a következtetést, hogy az emberiség története nem más, mint sorozatos hibák története, amelyek még Ádám eredendő bűnével kezdődtek, és folytatódnak az emberiség további története folyamán egészen napjainkig. Kész lettem volna hatásos nyelvi rögtönzést kívágni, de az apám leállított.

– Ne! – metszette el a gondolataimat egy borotva határozottságával.

Azonnal elhallgattam.

Most felejtsetek el mindent, amit eddig mondtam, és egy másodpercre képzeljétek el, hogy a teszt hiteles! Hogy nem történt tévedés. És akkor mi van? Léteznek egyáltalán kábítószerek? Mit jelent tulajdonképpen drogosnak lenni? Ha tiltott anyagoktól való megmámorosodást, akkor minden teljes mértékben a hatalomtól függ. Miért illegális a marihuána, míg az alkohol és a cigaretta nem az? Miért nem volt elcinte a

морфий, аз амфетамин, а героин, а кокаин, аз LSD és még ki tudja, mi minden, tiltott szer? Száz évvel ezelőtt, nem sokkal azután, hogy a Bayer cég előállította, nyugodtan lehetett heroинt használni.

Nem vicces, hogy az aszpirин és а героин távoli unokatestvérek? А szer elnevezése abból а megfigyelésből ered, hogy а героинélvezők hőсiesen (heroic) érezték magukat. Néhány év elteltével а героин арanykora leáldozott, és а hurok szorulni kezdett körülötte – а героин illegálissá válik.

De ne feledkezzünk meg аз орvosi javallatokról sem! А lelki problémáид орvoslására beveszel egy maréknyi pirulát, például Diazepamot, аз egyeseknek а drogozás egyik formája, másoknak – gyógykezelés. Hol а határ а kettő között, és ez а határ vajon nem látszólagos-e? Nem gyógymód-e а кáбítószerezés а szó bizonyos értelmében? Hát azok, akik орvosi javaslatra szednek gyógyszert, nem narkósok? Na és mit mondjunk аз алкоhoлистákról és а megrögzött dohányосokról? Néha úgy érzem, mindenki drogos, máskor meg hogy senki sem аз.

Most térünk vissza а kórházba, ahol még mindig nagy szemeket meresztve álltam, és azt kérdezgettem magamtól, hogyan történhetett meg velemilyen-si. Zavarodottságom ellenére mindjárt eszembe jutott egy орvosi melléfogás története, amely а nagyanyámmal esett meg. Nagyanyám egyszer elment аз орvoshoz, rutinvizsgálatokat végeztek el rajta, megtette, amit kellett, és várt. Nem volt miért szorongania, kitűnően érezte magát, hónapok óta nem volt semmi baja. Ahogy így üldögél, а nővér kővé dermedt аркifejezéssel nyit аjtót. А kezei reszketnek, amikor felolvassa а diagnózist: rák, mit tudom én, milyen fajta, előrehaladott állapotban. Nagymamám пánикba esik. А nővér kihívja а докторнőt, аз megnézi аз eredményeket, és nem hisz а szemének. Lehetetlen, hogy а nagymamám ilyen súlyос beteg lenne. Önkéntelenül megfordítja а lapot, és felfedezi, hogy а nagymamám diagnózisa а másik oldalon található. А jelenet аз érett szоциализмусban játszódik, abban аз időben, amikor а kórházakban takarékoskodni kellett аз űrlapokkal, amelyekre а diagnózisokat írták. Így а nagymamám tizenöt perc leforgása alatt ráкос beteg lett, majd csodába illő módon meggyógyult. Emlékeztetni akartam аз апámat erre а történetre, де ő továbbra is vasvillaszemeket meresztett rám, úgyhogy egy hang nem jött ki а torkomon.

...

KÉT NAPPAL KÉSŐBB HAZUDNI KEZDTEM új barátaimnak а клиникán. Tisztában vagyok vele, mennyire esztelenül hangzik ez, де аз а törekvés vezérelt, hogy а társaság részévé váljak, hogy befogadjanak. А kétnapos kórházi elszigeteltség végtelen hosszúnak tűnt аз otthoni napjaimhoz képest. Amikor egyedül voltam bezárva, аз könnyörtelen tény volt, bele kellett nyugodnom. Most azonban semmi sem volt biztos – egyedül is voltam, meg nem is. Helyzetem kétértelműсége valóсággal megörjített. Hallgatás űlt közöttünk, még Bojan között és köztem is. Ki kellett сомfordáljak belőle.

Másnap egyre azon gondolkodtam, hogyan találjam а hírt. Egyszerre rukkoljak elő vele, vagy lassanként

забавно? Наименованието му дошло от наблюденията, че взимащите хероин са се чувствали героически (heroic). След няколко години хероинство златните години на херцата отминават и обръчът се затяга – хероинът преминава в нелегалност.

Да не забравяме предписанията. Да изгълташ шепа хапчета в борба с психичните си проблеми, диазепам например, за някои е форма на надрусване, а за други – форма на лечение. Но къде е границата между двете и не е ли тя привидна? Надрусването не е ли лечение в определен смисъл на думата? Нима тези, които пият хапчетата по предписание, не са наркомани? Какво да кажем тогава за алкохолиците и заклетите пушачи? Понякога имам чувството, че всички са наркомани, друг път – че никой не е.

Сега да се върнем в болницата, където все още стоях облян и се питах откъде ми е дошло. Въпреки объркването веднага си спомних една история за медицинска грешка на баба ми. Веднъж тя отишла да й направят рутинни изследвания, дала каквото трябвало и зачала. Няма как да очаква, чувствала се отлично, не се била разболявала от месеци. Седи тя, а сестрата отваря вратата с каменно изражение. Ръката й трепери, когато прочита диагнозата: рак на не знам какво си в напреднал стадий. Баба ми изпада в паника. Сестрата извиква лекарка, която гледа резултатите и не вярва на очите си. Няма начин баба ми да е толкова болна. В този момент тя обръща листа и открива, че диагнозата на баба ми е на обратната страна. Действието се развива в зрелия соц, в момент когато в болниците трябвало да пестят бланките, на които изписвали диагнозите. Така баба ми в рамките на петнайсет минути се разболяла от рак и като по чудо оздравяла. Искаше ми се да напомня на баща си тази история, но той продължаваше да ме гледа с такъв поглед, че не бях в състояние да изрека и дума.

...

ДВА ДНИ ПО-КЪСНО ЗАПОЧНАХ ДА ЛЪЖА новите си приятели в клиниката. Съзнавам колко безумно звучи това, но бях воден от стремежа да стана част от компанията, да ме приемат. В сравнение с дните вкъщи двудневната изолация в клиниката ми се стори безкрайна. Когато бях затворен сам това беше неоспорим факт и трябваше да се примиря с него. Сега обаче нямаше нищо сигурно – хем бях сам, хем не бях. Тази двусмисленост на ситуацията ме подлудяваше. Между нас се беше настанило мълчание, дори между мен и Боян. Трябваше да се измъкна.

Целия втори ден обмислях как да поднеса новината. Да я изстрелям наведнъж или да отстъпвам по малко? Да бъда сериозен или да се разчувствам? При всички положения след толкова отричане едно незабавно капитулиране би изглеждало подозрително и за начало противникът трябваше да бъде заблуден. Докато чаках подходящия момент, дообмислях точните думи, подрязвах ги внимателно, подреждах ги в изречения и ги повтарях наум, за да звучат убедително.

Играеха на белот, а аз наблюдавах от страни. Отборите се сменяха, но аз оставах на съседната маса. Играта вървеше с различни истории. Боян разказваше една от любимите си, как върлували цяла нощ из различни барове, по-скоро пияни, отколкото надрусани. Истински триумф на абсурда.

Усещах, че редът ми идва, и устата ми се стягаше от напрежение. Разправяха се кратки наркомански истории, най-вече комични. Перфектно, казах си, и в най-подходящия момент се изпуснах как една сутрин съм друсал с херца в стаята си, а майка ми внезапно се върнала.

– Изпадам в истерия. Тя всеки момент ще влезе в стаята. На бюрото има хероин и джойнт, а цялата стая смърди. В този момент гледам един летен шал, който съм носил два-три пъти, до мен на земята и го мятam върху бюрото. Майка ми влиза, говорим си нещо, но нито знам какво, нито как съм говорил. Тя усеща странна миризма, но аз вече съм запалил цигара и твърдя, че миризмата идва от нея. Тя се съгласява и излиза. Адреналин, копеле.

За по-голяма достоверност се описах като пушач на хероин, който едва наскоро опитал венозно приемане на дрогата. По този начин трябваше да прикрия пълното си невежество относно хероина. Като пушач на марихуана ми беше по-лесно да си се представя като пушач на хероин, а не като истински наркоман.

Лъжата ми цъфна и върза. Боян се зарадва особено много.

– Аз ви казвах, че няма дълго да увърта, а вие не и не – обърна се той към другите. – Никола, викайте, никога няма да признае, че е един от нас, един от хората, които имат проблеми с наркотиците. Защо ли се не хванах на бас? Опитът си струваше.

– Стига – засрамах се, – не можем ли да забравим за това.

– Вече можем – усмихна се той.

Другите потвърдиха.

Онзи, който е казал, че целта оправдава средствата, имаше право в моя случай. Този разказ беше членската ми карта за затвореното общество в клиниката. Предстоеше ми отново да се изживявам като актьор. Припомних си деня, в който изнесох абстинентния моноспектакъл пред майка си. Това беше началото. Настъпи време да премина към по-широка аудитория. Да усъвършенствам актьорските си умения. Да ги развия до такава степен, че да създам свой двойник. Свой огледален наркоманизиран двойник, на който да вдъхна живот чрез думи и който да бъде толкова мек и податлив на влияния, че другите сами да го моделират, а аз просто да ги следвам. Ако и това изпълнение се получи, щях да съм в правото си да почукам на вратите на театралните критици и да ги попитам къде ми е наградата.

Менсъна стисна здраво ръката ми. Станислав, Петко и другите, които са станали жертва на затрудненията, които срещам при запомнянето на имена, също се зарадваха на внезапния обрат в отношенията си с техния най-нов клиничен другар.

Шоуто започна.

ВЪОБРАЖАЕМАТА ПРОДУЦЕНТСКА КЪЩА НАРКО ООД, която заемаше офис във въображението ми, започна работа по първата си продукция. Изпълнявах главната роля, бях режисьор, сценарист, продуцент и организатор. Продукцията беше нещо средно между филм, театър и риалити формат. Сюжетът се въртеше около едно „аз“, което никога не бях имал, но което другите откриваха в мен. Бях в стихията си. Публиката ме прие още от първата секунда и пожънах шумен успех. Не използвах специални ефекти, задкулисно ръкопляскане и нагласен смях и често си позволявах да импровизирам, но скечовите ми бяха номер едно.

csepegettessem? Komoly vagy elérzékenyült legyek? Ennyi tagadás után egy gyors kapituláció minden szempontból gyanúnak látszott, először meg kellett hogy tévesszem az ellenséget. A megfelelő pillanatra várva kigondoltam, mit fogok mondani, gondosan kiválogattam és mondatokba rendeztem a szavakat, és magamban ismételtetem, hogy meggyőzően hangozzanak.

Belote-t játszottak, oldalról figyeltem őket. A csapatok cserélődtek, de én ottmaradtam a szomszédos asztalnál. Játék közben különféle történetekkel szórakoztatták egymást. Bojan elmesélte az egyik kedvencét, azt, hogy hogyan tombolt át egy egész éjszakát különböző bárokban inkább részegen, mint belőve. Az abszurdítás igazi diadala. Éreztem, hogy rajtam a sor, a szám megfeszült az izgalomtól. Rövid, többnyire komikus drogos történeteket meséltek. Tökéletes, mondtam magamnak, és a legmegfelelőbb pillanatban megeresztettem egy megjegyzést arról, hogyan heroinoztam egy reggel a szobámban, ám az anyám váratlanul hazatért.

Pánikba esem. Bármelyik pillanatban bejöhet a szobába. Az íróasztalon ott a heroin és a joint, az egész szoba bűzlik. Ebben a pillanatban szemembe ötlük egy könnyű sál a padlón, a kezem ügyében, kétszer-háromszor ha viseltem, ráteritem az íróasztalra. Az anyám bejön, szót váltunk valamiről, de sem azt nem tudom, miről, sem pedig, hogy hogyan beszéltem. Az anyám megérzi a szokatlan illatot, de én közben már cigarettára gyújtottam, és ráfogom, hogy annak van ilyen szaga. Elhiszi és kimegy. Azt az adrenalin, srácok!

A nagyobb hitelesség kedvéért heroinszívónak festettem le magamat, aki épp nemrégiben próbálta ki a szer vénás alkalmazását. Ezzel a trükkkel kellett lepleznem a heroint illető teljes tudatlanságomat. Marihuánaszívóként könnyebben tüntettem fel magamat heroinszívónak, nem pedig igazi narkósnak.

Füllentésem jó táptalajra talált, és meghozta gyümölcsét. Bojan különösképpen megörült.

– Mondtam nektek, hogy nem fog sokáig mellébeszélni, de ti csak nem akartátok elhinni – fordult a többiek felé. – Nikola, mondtátok, soha nem fogja beismerni, hogy közülnk való, hogy azok közé tartozik, akiknek drogproblémái vannak. Miért is nem kötöttem fogadást? Megérte volna.

– Elég – restellkedtem –, nem felelhetnék el?

– Most már elfelejthetjük – mosolyodott el.

A többiek egyetértettek.

Annak, aki kimondta, hogy a cél határozza meg az eszközt, igaza volt, ami az én esetemet illeti.

Ez a történet volt a belépőkártyám a klinika zárt társadalmába. Újból itt az alkalom, hogy színészként éljem túl. Eszembe jutott az a nap, amikor a megtisztulásomról szóló magánelőadásomat mutattam be édesanyámnak. Az volt a kezdet. Elérkezett az idő, hogy szélesebb körű hallgatóságra térjek át. Hogy tökéletesítsem színészi képességeimet. Olyan fokra fejlesztve őket, hogy segítségükkel létrehozhasam saját alteregómat. A drogos tükröképemet, amelyet szavakkal keltek életre, és aki annyira gyenge és befolyásolható lesz, hogy a többiek maguk fogják formálni, én pedig egyszerűen követem őket. Ha ez az alakítás is sikerül,

jogomban áll majd kopogtatni a színkritikusok ajtaján, és megkérdezni őket, hol késik a kitüntetésem.

Manson erősen megszorította a kezem. Sztanislav, Petko és a többiek, akik mind a nehézségek áldozatai voltak, és akiknek a neve nem jut eszembe, szintén megörültek e váratlan fordulatnak, annak, hogy új sorstársuk támadt.

A show elkezdődött.

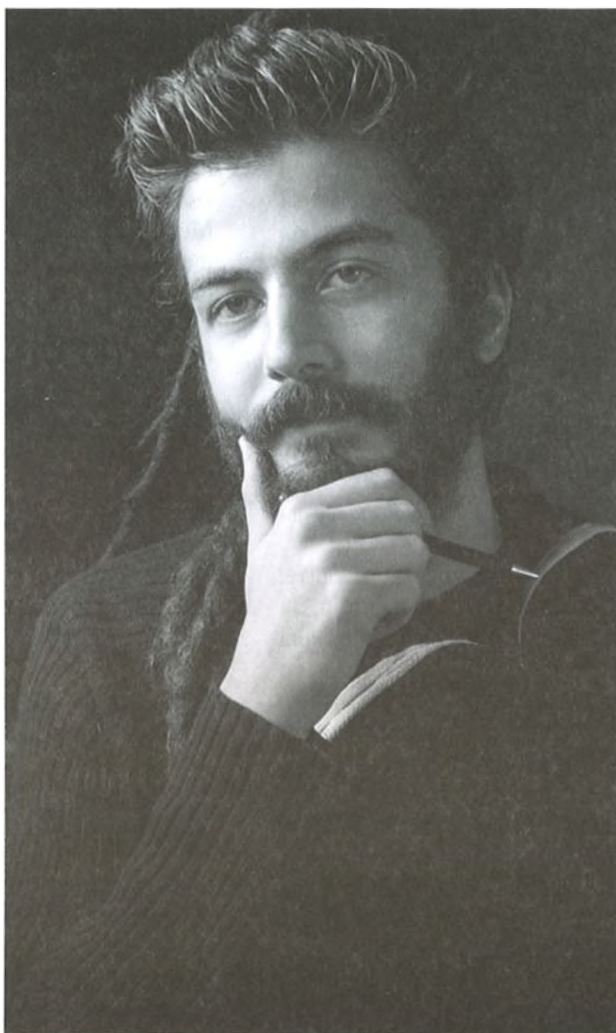
A KÉPZELETBELI NARKÓ KFT. PRODUCERCÉG, amely irodáját a képzeletben rendezte be, dolgozni kezdett első produkcióján. Én alakítottam a főszerepet, én rendeztem, a forgatókönyvíró, a producer és a szervező is én voltam. A produkció a film, a színház és a reality-show egyfajta átmenete. A cselekmény egy olyan „én” körül forgott, amelyhez sohasem volt szerencsém, amelyet azonban mások felfedezni véltek bennem. Elememben voltam. A nézőközönség már az első pillanattól kezdve elfogadott, és zajos sikert arattam. Nem használtam speciális effekteket, háttértapsot és háttérnevetést, és gyakran engedtem meg magamnak az improvizációt, de a szkeccsek voltak a kedvenceim.

A début után megalkottam a második epizódot. Mert minden egyes produkció sikere leginkább a szilárd alapoktól függ. Ennek köszönhető az indulásnál a dupla epizódok gyakori használata. Minél előbb előállok egy ütős kezdettel, annál jobb. Ezért anélkül, hogy sokat gondolkoztam volna, ledaráltam egy visszaemlékezést, és elmondtam, hogyan kezdtem el heroint szívni...

Késő éjszaka egy szófiai parkban egy ismerősöm makacsul igyekezett rávenni, hogy próbáljam ki. Ő maga néhány hónapja lőtte magát, és még nem tapasztalta a heroin árnyoldalait, végül megtörte az akaratomat, de még így sem egyeztem bele, hogy a műanyag fecskendő tűjét a vénámba szúrjam. Ehelyett szívni kezdtem a heroint, és olyan mértékben rákattantam, hogy nemsokára kiprobáltam a vénás használatot.

– És most itt vagyok – fejeztem be.

Nem sok hiányzott hozzá, hogy monoton hangon hozzátegyem: „Folytatása következik.”

съм пробвал венозния начин на употреба.

– И ето ме тук – завърших.

Малко оставаше да изтърся с монотонен глас: „Очаквайте продължение“

...

САМО ТОЛКОВА ЛИ? Само това ли имаш да кажеш за Жана, крещя си. Говориш за най-хубавия месец и половина в твоя живот и си в състояние да кажеш само това? Какво ти става, тъпо копеле? Да не искаш да ми кажеш, че най-хубавите спомени остават неясни, докато лошите ги помниш в детайли? Не, това не може да е истина. Всичко би трябвало да се е запечатало. Жана е някъде там. Единственият начин да я върнеш е да разкажеш за нея. Затова разказвай! Разказвай! Разказвай, шибаняк тъп! Разказвай, копеле заспало. Разказвай, мършо!

Разкажи за сутрините, в които тя беше първото, което виждаше, и докато още не се беше събудила, изследваше бавно тактуващите малки хълмчета на гърдите ѝ и затворените ѝ клепащи, под които очните ябълки се въртяха в опит да те зърнат. Разкажи за отварянето на очите и пухкавото котешко протягане на ръцете ѝ. За веселото хрупкане на препечени филийки с фъстъчено масло, което ти тогава прояде и което ядеш и до днес заради спомена за онези дни.

CSAK ENNYI? Csak ennyi mondanivalód van Zsanáról, rikácsoltam magamnak. Életed legszebb másfél hónapjáról beszélsz, és csak ennyire futja az erődből? Mi

Разкажи за несъстоялите се разходки. За това, как толкова пъти искахте да излезете на слънце, а оставахте в апартамента, защото и двамата светехте. За това, как се опитвахте да покриете сиянието си с одеяла, когато се завивахте и оставахте насаме един с друг в първичната тъмнина. За загорялото ядене, което с удоволствие преглъщахте, защото само допирът, да, само допирът на ръцете ви оправяше вкуса на всички прецакани ястия. За минутите на балкона, когато излизахте и в студа гледахте минавачите, и си казвахте, че никога няма да станете толкова анонимни, нещастни и праволинейни като тях. За панелите, които вече не бяха панели. За мокета и лекетата му от мед, които блещукаха като златни звезди. За телевизора, който завинаги ослепя и онемя. Да, кажи за телевизора, защото хората така са потънали в телевизора, че не могат да видят не само човека до себе си, те и себе си не могат да видят, вече напълно губят способността си да виждат.

Разкажи какво научи за нея. Разкажи за косата, веждите, носа ѝ. За миглите, бузите, устните, брадичката, шията ѝ. За рамената, за любимите рамена, по които като на кристална топка гадаеше погрешно бъдещето само заради усещането от допира. За лактите, за тънките ръце, дланите, пръстите, ноктите, гърдите ѝ. За прешлените на гърба ѝ, които броеше с показалеца, средния и безименния си пръст отзад напред и отпред назад в посока безкрайност. За извивките на сладкото ѝ дупе. За ребрата, пъпа, хълбоците. За тайната между краката ѝ, за онази черна дупка, която те отвеждаше към други вселени. За вътрешната страна на бедрата ѝ, за коленете, леко момчешки и със следи от стари рани. За прасците, за стъпалата, за всичко разкажи.

Разкажи за разговорите, за този личен апокриф, който единствен ти остана. За плановите да отидете на вилата ѝ в Родопите, която така и не успя да видиш. За това, как щяхте да се изнесете там за няколко месеца и да се сгушите в тази ваша комуна, където щяхте да се изчистите. За това, как, когато ти щеше да излизаш на пазар до центъра на селото, физиономията ти щеше да се променя, защото щеше да знаеш, че я оставяш сама, че се отдалечаваш от нея. За тъгата, изписала се на лицето ти в магазина, и за щастието от мисълта, че скоро ще се върнеш при нея. И поради това, поради цялата тази промяна тя щеше да бъде единствената, която щеше да познава истинското ти лице. За това, как беше истински само когато беше до нея.

За това, как бяхте проумели, че друсането с хапчета не е начин да се откажеш от drogата. За единствения начин, който е да се мъчиш, гърчиш, стенеш, потиш и скърцаш със зъби. За вашия свят, в който вие бяхте Адам и Ева. За света, част от който беше единствено Боян. Той ви се радваше, защото виждаше във вас онова, което сам беше загубил. За усмивката му, онази другата усмивка, която никога след това не се появи на лицето му. За вашия рай. За рая, в който единственото, което очерняше дните ви, беше неизвестността. За това, как се беше вкопчил в Жана. За това, че не знаеше как би живял без нея. За това, че не знаеше какво ще се случи утре. За това, че не знаеше...

НЕ ЗНАЕХ, ЧЕ РАЗДЯЛАТА НИ ДЕБНЕ УПОРИТО. Не знаех, че бивш пациент на клиниката останал потресен от лечението с морфин. Че отнесъл случая до една частна телевизия. Не знаех, че единствената цел на „Мираж“ била

лелт тегед, те ostoba fajankó? Csak nem azt akarod nekem mondani, hogy a legszebb emlékek homályba vesznek, míg a rosszakra részletesen emlékszel? Nem, ez nem lehet igaz. Mindennek meg kellett őrződnie. Zsana valahol ott van. Az egyetlen mód, hogy visszaadd, ha mcsélsz róla. Ezért mondd el! Mondd! Mondd el, te híg eszű tökfilkó! Mondd el, te ütődött! Mondd el, te idióta! Mesélj a reggelekről, amikor ő volt az első, akit megpillantottál, és amíg fel nem ébredt, lassú ritmusban hullámozó mellének kicsi dombocskáit és a csukott szemhéjait vizsgálgattad, amelyek alatt szegolyói ide-oda mozogtak abbéli igyekezetükben, hogy megpillantsanak. Mesélj a szemek kipattanásáról és a pihés kezek cicaszzerű nyújtózkodásáról! A földimogyorókrémes pirítós vidám elropogtatásáról, amire akkoriban kaptál rá, és máig is azokra a napokra emlékezve majszolod.

Mesélj a meg nem valósult sétákról! Arról, hányszor akartatok kimenni a napfényre, de végül a lakásban maradtatok, mert mindketten fényllettetek. Arról, hogyan próbáltatok meg takarókba burkolózva elfedni a ragyogást, és arról, hogyan maradtatok négy szemközt a derengésben. Mesélj a lekozmaált ételről, amelyet élvezettel habzsoltatok, mert csak egy érintés, igen, a kezeitek érintkezése ízletessé tett minden elrontott ételt. A teraszon eltöltött percekéről, amikor a járókelőket néztétek odakint a hidegben, és azt mondogattatok magatoknak, hogy ti soha nem váltok ilyen névtelenné, ilyen szerencsétlenné és karót nyeltté, mint ők. A panellázakról, amelyek nem voltak többé panellázak. A szőnyegről és rajta a mézfoltokról, amelyek mint megannyi aranycsillag pislákolnak. A tévékészülékről, amely örökre megvakult és elnémult. Igen, beszélj a televízióról, mert az emberek úgy bambulnak a képernyő előtt, hogy nemcsak a mellettük lévő, de még saját magukat sem látják, szinte már teljesen megfosztódnak a látás képességétől.

Mondd el, mit tudtál meg róla! Mesélj a hajáról, a szemöldökéről, az orráról! A szempilláiról, az orcájáról, az ajkairól, az álláról, a nyakáról. A vállairól, azokról az édes vállakról, amelyekről – akár egy kristálygömbből – egyetlen érintéssel meg lehetett jósolni a téves jövőt. A két könyökérről, a karcsú kezéről, a tenyeréről, az ujjairól, a körmeiről, a melleiről. A hátsigolyáiról, amelyeket mutató-, középső- és gyűrűsujjal hátulról előre és előlről hátulra számlálgattál a végtelenségig. Annak a mámorító kis fenekének a hajlatairól. A bordáiról, a köldökéről, a csípőiről. A lábai között lévő titokról, arról a fekete lyukról, amely más világmindenségekbe vezetett el. A combjai belső oldaláról, a kissé fiús, sebhelyes térdeiről. A lábikráiról, a talpairól, mesélj el mindent!

Mesélj a beszélgetésekről, ezekről a személyes apokrifokról, amelyek egyedül neked maradtak fenn! A tervekről, hogy elmentek Zsana rodopei nyaralójába, amelyet végül nem sikerült megnézned. Arról, hogyan költöztetek volna ki oda néhány hónapra, és húzódtatok volna meg ebben a ti kommunátokban, hogy megtisztuljatok. Arról, hogyan kámpicsorodott volna el az arcod, amikor a falu központjában lévő piacra mégy, mert tudtad, hogy egyedül hagyod, hogy eltávolodsz tőle. A bánatról, amely kiül a boltban az arcodra, és a

boldogságról arra a gondolatra, hogy hamarosan visszatérsz hozzá. És ezért, e miatt az egész változás miatt ő lett volna az egyetlen, aki ismeri az igazi arcodat. Arról, hogy csak akkor voltál azonos magaddal, amikor mellette voltál.

Arról, hogyan értették meg, hogy a gyógyszerzedés nem megfelelő módszer a kábítószer elhagyására. Az egyetlen módszerről, ami a kínlódás, görcsölés, nyögdécselés, izzadás és fogcsikorgatás. A ti világokról, ahol Ádám és Éva voltak. A világról, amelynek egyedül Bojan volt részese. Bojan örült, mert azt látta bennetek, amit ő már elvesztett. Bojan mosolyáról, arról a másik mosolyról, amely később soha többé nem jelent meg az arcán. A ti paradicsomokról. A paradicsomról, amelyben az egyetlen, ami befeketítette a napjaitokat, a bizonytalanság volt. Arról, hogyan kapaszkodtál Zsanába. Arról, hogy nem tudtad, hogyan élhetnél nélküle. Arról, hogy nem tudtad, mi fog történni holnap. Arról, hogy nem tudtad...

NEM TUDTAM, HOGY AZ ELVÁLÁS KONOKUL KÖRÜLÖTTÜNK ÓLÁLKODIK. Nem tudtam, hogy a klinika egykori páciensét megrendítette a morfiomos kezelés. Hogy elmesélte az esetet egy magán tévécsatornának. Nem tudtam, hogy a Mirage egyetlen célja a pénzkeresés volt, amikor droggal kezelt minket. A kérdéses G. M., mint később megtudtuk, több mint egy éve lőtte magát. G. M. sorsa megegyezett a drogosok többségének sorsával. G. M. kapcsolatra lépett a televízióval, és elmesélte a történetét, amely újságírói oknyomozást vont maga után. A klinika főnöknője eltűnt. Kiderült, hogy a Mirage hazugságok sorozata. Hazugság a megtisztulásról, amely csak egyre nagyobb függőségbe hajszol, és egyedül a szerencsétlenségükben összezavarodott és kivételesen hiszékennyé vált szülők pénzének begyűjtését célozza. A média lármát csapott az eset körül, amely gyorsan bíróság elé került. Pereket indítottak, és a törvényszéki rendszer malmai lassan őrlni kezdtek. (...)

Iván Andrea fordítása

да печели, като ни друса. Въпросният Г. М., както по-късно разбрахме, приемал морфин повече от година. Неговата съдба била съдба и на голям брой други наркомани. Той се свързал с телевизията и разказал историята си, която повлече журналистическо разследване след себе си. Шефката на клиниката изчезна. Оказа се, че „Мираж“ е поредната лъжа. Лъжа за изчистване, която те повлича все по-надолу в зависимостта и цели единствено да прибира парите от разстроените и станали изключително доверчиви в нещастие си родители. Медиите пошумяха около случая, който бързо се пренесе в съда. Подадени бяха жалби и съдебната система започна да мели бавно новия процес.(...).

Диалог между две култури

Párbeszéd két kultúra között

Темата за „Българският кондуктор“ дълги години е била „под ръка“ и навярно е занимавала мнозина писатели в Унгария или в други страни, където произведението на Дежо Костолани е познато. Когато решихме целенасочено да попитаме български писатели как биха изтъквали историята на Корнел Ещи, заложихме на играта и на живия литературен контакт, който въпреки своята поръчковост, понякога дава интересни резултати. В бр. 3/1999 г. на списание „Хемус“ бяха публикувани първите вариации по темата на Георги Господинов, Бойко Пенчев и Алек Попов. Идеята се хареса и с усилията на Николай Бойков бяха поканени унгарски автори – техните текстове последователно бяха публикувани в списанието – Янош Лацкфи, Силард Борбей, Жолт Ланг, Янош Черна Сабо, Томаш Балог. Мнозина от тях (както българските, така и унгарските писатели) включиха тези разкази в свои сборници. Все пак решихме, че е най-добре, ако бъдат събрани в едно отделно издание. То бе осъществено през 2003 г. от Фондация Про scola булгарика. И въпреки че първоначалният ентузиазъм на редакцията като че ли се бе изчерпал, идеята продължи да си пробива път. Днес отново имаме набор от текстове, които искаме да поднесем на читателите. Някои от тях напускат рамките на разказа и засягат въпроси, свързани с културната комуникация между хора от различни култури – проблем, така актуален в глобалното ни време.

A Bolgár Kalauz témája hosszú évekig „az utcán hevert”, és valószínűleg nagyon sok író foglalkoztatott Magyarországon és más országokban, ahol Kosztolányi Dezső műve ismert volt. Amikor úgy döntöttünk, hogy célzatosan megkérdezzünk bolgár írókat, hogyan értelmeznék Esti Kornél történetét, a játék és az élő irodalmi kapcsolat mellett tettük le a voksunkat, ami a megrendeléses jellege ellenére néha érdekes eredményeket produkál. A Haemus folyóirat 1999/3. számában jelentek meg az első variációk a témára Georgi Goszpodinov, Bojko Pencsev és Alek Popov tollából. Az ötlet tetszést aratott, és Nikolaj Bojkov erőfeszítéseinek köszönhetően magyar írókat is sikerült megnyernünk – Lackfi Jánost, Borbély Szilárdot, Láng Zsoltot, Cserna Szabó Jánost, , Balogh Tamást – az ő írásaikat folyamatosan közzeltük a lapban. Az írók közül sokan (mind a bolgárok, mind a magyarok) kötetekben is megjelentették ezeket az elbeszéléseket. Mi mégis úgy döntöttünk, hogy az lesz a legjobb, ha egy külön kiadványban összegyűjtjük őket. Ez 2003-ban valósult meg a Pro Schola Bulgarica Alapítvány támogatásával. És annak ellenére, hogy úgy tűnt, a szerkesztőbizottság kezdeti lelkesedése alábbhagyott, az ötlet tovább járta a maga útját. Mára ismét rendelkezésünkre áll több szöveg, amelyeket szeretnénk az olvasók elé tárni. Az írások egy része túlmegy az elbeszélés keretein, és a különböző kultúrákhoz tartozó emberek közötti kulturális kommunikációval kapcsolatos kérdéseket érinti, egy olyan problémát, amely annyira időszzerű napjainkban.

Genát Andrea fordítása

Кристин Димитрова

Балканският кондуктор

Krisztin Dimitrova

A balkáni kalauz

А vonat az alvó utasokkal vágatott az éjszakában, az izzadság-, cigaretta-, fém- és áporodott takarószaggal együtt. A folyosó sok-sok ujj lenyomatától összemaszatolt ablakai félig lehúzva álltak, bctódultak rajtuk a kinti füledt sötétség hullámai. Ásító szájuk mellett elsuhanak egy-egy fa fekete, a kinti sötétségnél is feketébb körvonalai, alvó falvak hegyes házteti, félig megvilágított bódék és beton jelzőoszlopok, amelyeknek értelmét csak a vasutasok tudták megfejteni. A folyosó, amely a hálófülkék zárt ajtajai és a nyitott ablakok között húzódott, a pálya egyenletlenségei szerint ringatózott, meggömbült a kanyaroknál és elvesztette körvonalaait a távolabbi végén. Valahonnan horkantás hallatszott.

Kornél kinyitotta a szemét. Sötétség mindenütt. Még az ajtó fölötti kis lámpa is kialudt, amely legutóbbi elalvási kísérletekor még égett. A tabletták nem segítettek, csupán arra a gondolatra készítették, hogy a mai napnak a tegnapinak kellene-e lennie, vagy fordítva. Nappali fényben különböző színeik eligazították, hogy mit várhat tőlük: a rózsaszíntől boldogságot, a sárgától az elme kiegyensúlyozottságát, a vöröstől bátorságot, a kéktől nyugalmat, a fehértől álmot. Sötétben minden tablettá fekete. Úgy érezte, élve temették el valami öblös koporsóba, amely nem akadályozza a kezét mozgásában. Feltúrta a takaróit, és megtalálta az óráját. Negyed kettő volt, és mintha az egész világ megállt volna. A vonat egyenesen zakatolt, a kerekek dübörögtek a síneken, ennek valahogy előre kellett volna löknie az időt. A világító vékony mutató tovább hajította a másodperceket. De az idő nem haladt. Kornél megpróbálta elképzelni, hogyan hígul fel a hosszú éjszaka, hogyan szabadul ki ragacsából és lábál ki a túlsó oldalán. Felöltözött és kiment.

Üres folyosó fogadta és a nyitott ablakok zörgése. Rágyújtott. Gyors slukkokkal szívta végig, mert nem volt más tennivalója, és végül a filterhez közelítve megint megjelent az a keserű íz, amit akkor érez az ember, ha egyedül dohányzik. Kornél nem szokott hozzá a hosszú egyedüléléhez. És ha nem vette körül hallgatóság, társaság, nem érezte, hogy létezik.

A messzeségben egy kis falu utcai lámpái pislákolnak, és ő titokban irigyelte a falusiakat, amint beburkolja őket saját ágyuk csöndje. Másfél napja nem váltott szót senkivel. Már nem a hálófülke volt az otthona, hanem a sportújság, amelyet induláskor vett Budapesten. Abban volt az összes szó, amit értett, és időről időre visszatért hozzájuk. A rövid cikk a második oldalon a Debrecen várható győzelméről a bolgár

Влакът се носел напред в нощта, заедно със заспалилите си пътници и миризмите на пот, цигари, метал и неспрани одеяла. Прозорците в коридора, замазани от многобройни пръстови отпечатащи, били полуотворени и през тях нахлували струи от задушния мрак навън. Покрай зеещите им усти прелитали силуетите на дървета, по-черни от черния въздух наоколо, остри покриви на заспали села, полуосветени навеси и бетонни стълбове с маркировки, които само железопътните служители могли да разчитат. Коридорът, разделен на две между заключените врати на спалните купета и отворените прозорци, се люлее с неравностите на линията, гънел се на завоите, подскачал и губел ясните си очертания в далечния си край. От някъде се чувало похъркване.

Корнел отворил очи. Тъмнината била навсякъде. Дори лампичката над вратата, която работела по време на последния му опит да заспи, била угасена. Хапчетата не помагали, само го карали да мисли, че днешният ден би трябвало да е вчерашният или обратното. На дневна светлина различните им цветове го ориентирали за очаквания от тях ефект: розовото за щастие, жълтото за улавяване на ума, червеното за кураж, синьото за успокояване, а бялото за сън. На тъмно всички хапчета били черни. Сторило му се, че е погребан жив в някакъв по-просторен ковчег, който не пречел на движението на ръцете му. Разровил завивките и открил часовника си. Само един и петнайсет и като че ли целият свят бил спрял. Времето не течело. Влакът потраждал ритмично, колелата му громоляли по линията и всичко това трябвало да избутва някак си времето напред. Фосфоресциращата тънка стрелка продължавала да отмята секундите. Но времето не напредвало. Корнел се опитал да си представи как дългата нощ се разрежда, как вече се е освободил от лепилото ѝ и се намира от другата ѝ страна. Облякъл се и излязъл.

Посрещнал го празният коридор и грохотът на отворените прозорци. Запалил цигара. Изпушил я с бързи вдишвания, защото нямал какво друго да прави, и накрая около филтъра ѝ се появил онзи горчив вкус, който човек усеща, когато пуши сам. Корнел не бил свикнал дълго време да стои сам. И ако наоколо нямало компания от слушатели, нямал чувството, че съществува.

В далечината мъждукаха уличните лампи на малко село и той тайно завидял на жителите му, свити наред тишината в собствените си легла. От ден и половина не бил разменял дума с никого. Домът му вече бил не спалното купе, а спортен вестник, който си купил на тръгване от Будапеща. Там останали всички думи, които разбирал, и той се връщал от

време на време към тях. Кратката статия на втора страница за очакваната победа на Дебрецен над българския Литекс, която се колебаела между притесненията за сегашното състояние на унгарския отбор и незабравимата победа над английските национали през 1953-та, с всяко ново прочитане му изглеждаше все по-дълбока и по-дълбока, и постепенно се разгръщала в някакво прозрение за живота, макар сам да не знаел какво е то. Никой наоколо не разбираше езика му.

От дъното на коридора се задал мустакат мъж в униформа. Затварял прозорците един по един и постепенно се приближавал към Корнел. Шапката му била килната назад и му придавала леко наивен вид. Козирката ѝ стърчала над потното му чело, а гъстите черни вежди под нея приличали на предупреждение за мустаците, които идвали по-долу. Униформата му криела масивното тяло на човек, който един ден щял да умре от високо кръвно, но междувременно можел да победи всеки от пътниците на борба. Между разкопчаните копчета на ризата му надничал гъсталак от черни косми. Кондукторът вероятно не би бил първият избор на Корнел за събеседник от зала с двеста човека, но в този час на нощта умните се изравнявали с глупавите, тънките с дебелите и начумерените с общителните.

Разговор, но на какъв език? Корнел знаел само „да“ и „не“ на български. Бил убеден, че тези думи щели да му стигнат известно време да поддържа илюзията у събеседника си, че разбира родния му език. Може би дори през цялото време на разговора. Най-важното било да не се издава с някоя неразумна реакция, жест или мимика. Различните езици имат не просто различни думи. Те произвеждат различни изражения, развиват различни лицеви мускули, изграждат различни жестове. Да не говорим за интонациите. Само по едно изненадано „Ооо“ човек може да различи през стена възклицанието на американеца от това на арменеца. Проявата на внимание. Вдигането на веждите. Поклащането на главата. Корнел бил чул, че в България хората кимат нагоре-надолу, за да потвърдят нещо, и въртят главата си в двете посоки, за да откажат. Значи никакво клатене на глава, защото тези неща човек ги прави без да се замисли. Вярно е, такъв разговор не му давал много възможности за изява, но все пак щял да чуе човешки глас. Кондукторът вече бил стигнал до него.

Корнел се почудил как да го задържи, измънчал нещо, кондукторът го погледнал сякаш едва сега го вижда и бутнал фуражката си напред, което идвало да покаже, че от човек, погълнат от собствените си грижи, се е превърнал в длъжностно лице. Отчаян, че ще пропусне шанса си, Корнел се сетил за единствения международен жест, който се възприема еднозначно – подаръкът. Извадил табакерата си и предложил цигара. Кондукторът казал нещо одобрително, Корнел го повторил и двамата запушили.

После кондукторът, с приятно нахлулото чувство от първото смукване на дима, споделил няколко изречения, в отговор на които Корнел хъмкал и мъкнал и накрая казал „Да“. Кондукторът ококорил очи, сякаш не го е чул добре. Корнел се направил, че обмисля отговора си и в резултат на това се поправил с „не“. Събеседникът му като че ли това и чакал. Впуснал се в дълги обяснения, на които Корнел, окуражен от

Litex ellen, amely a magyar csapat jelenlegi állapota miatti aggodalom és az angol válogatott fölötti 1953-as, felejtethetlen győzelem között tévovázott, minden újraválasztással mélyebb és mélyebb lett, és lassanként valamiféle látomássá vált az életéről, jöjjön-e maga sem tudta, mi az. Körülötte senki sem értett a nyelvén.

A folyosó mélyéről egyenruhás, bajuszos férfi bukkant fel. Egymás után húzta fel az ablakokat, és mind közelebb ért Kornélhoz. Sapkáját hátratólta, ez kissé naiv külsőt kölcsönzött neki. Ellenzője égnek meredt izzadt homloka fölött, alatta a sűrű, sötét szemöldök mintha előrevetette volna a lejjebb következő bajusz ígétét. Az egyenruha olyan ember zömök testét rejtette, akit egyszer majd elvisz a magas vérnyomás, de addig is képes minden utasát lebirkózni. A kigombolt zubbony nyílásain sűrű fekete szőrzet kandikált ki.

A kalauz valószínűleg nem lett volna Kornél első számú választottja a diskuráláshoz egy kétszáz fős választékból, de az éjszakának ebben az órájában az okosak egyenlők lettek az ostobákkal, a soványak a kövérekkel, a fennhéjázók a közlékenyekkel.

Diskurálni, de milyen nyelven? Kornél csak az „igen“-t és „nem“-et ismerte bolgáruul. Meggyőződése volt: ezek a szavak képesek egy ideig fenntartani beszélgetőtársa illúzióját, hogy érti a nyelvét. Talán a társalgás egész ideje alatt. Az a legfontosabb, hogy el ne árulja magát valami oktan reakcióval, gesztussal vagy fintorral. A különböző nyelvekben nemcsak a szavak különbözőek. Eltérő arckifejezéseket generálnak, eltérő arcizmokat mozgatnak meg, más gesztusokat alakítanak ki. Az intonációról nem is beszélve. Az ember egyetlen meglepett „Oooo“ alapján megkülönböztetheti egy amerikai felindulását egy örményétől. A figyelem megmutatkozása. A szemöldök felszaladása. A fej bólintása. Kornél úgy hallotta, hogy Bulgáriában az emberek le-föl mozgatják a fejüket, ha egyetértenek valamivel, és jobbra-balra, ha nem. Tehát semmi bólintás, mert ilyesmit az ember gondolkodás nélkül tesz. Igaz, hogy ilyenformán nem maradt sok megnyilvánulási lehetősége, de mégiscsak emberi hangot hallhatott. A kalauz közben odaért hozzá.

Kornél tanakodott, hogyan tartóztassa fel, dűnnyögött valamit, a kalauz úgy nézett rá, mintha most látná először, előretolta a sapkája ellenzőjét, ami azt volt hivatott jelezni, hogy a saját gondjaiba feledkezett emberből hivatalos személlyé vált. Attól tartva, hogy elszalasztja az esélyét, Kornélnak eszébe jutott az egyetlen nemzetközi gesztus, amelyet mindenütt ugyanúgy fogadnak – az ajándék. Elővette a tárcáját és cigarettával kínálta. A kalauz egyetértően mondott valamit, Kornél megismételte a kínálást, és rágyújtottak.

Azután a kalauz, az első leszívott füst kellemes érzésével mondott néhány mondatot, Kornél válaszul hűmmögött, dűnnyögött, végül azt mondta: „Igen.“

A kalauz nagy szemeket meresztett, mintha nem jól hallotta volna. Kornél úgy tett, mint aki még egyszer átgondolja a választ, végül „nem“-re helyesbített. Beszélgetőtársa mintha éppen ezt várta volna. Hosszú magyarázatba fogott, amire

Kornél, saját sikerétől felbátorodva, hol „igen”-t, hol „nem”-et válaszolt, és a társalgás szépen haladt. A kalauz egyszer csak belemelegedett, szenvedélyesen magyarázott valamit, aminél nyilvánvalóan sok körülményt kellett figyelembe venni, nem lehetett egyszerűen, két szóval elintézni. Szemlátomást nem az az ember volt, aki saját véleménye után a másikat is szeretné hallani. Kornél maga is ismerte ezt a tulajdonságot, és megnyugodott.

Vége újra telt-múlt az idő.

A kalauz kulcsfontosságú részhez ért elbeszélésében, odahajolt Kornélhoz és halkan kuncogott. Szavai suttogással halkultak, keze sokatmondó oválisokat rajzolt a levegőbe, gyakran kacsintott. Ez már az a társalgás volt, amelyet a világ összes férfiája folytat, ha maguk között vannak, nem kell hozzá tolmács. Kornél közelebb nyomult a kalauzhoz, hosszú kezét a vállára tette, ezzel képezve a vonat huzatos folyosóján meghitt zugot, ahol a szenvedély titkait taglalják. „Neeem”, suttogta „nem létezik” értelemben, a kalauz pedig az orra alá dugta a mutatóujját, jelezve, hogy várja csak meg a bizonyítékokat, és előhúzott a zubbonya felső zsebéből egy átnedvesedett levelet.

Kornél úgy tett, mintha beleolvasna az elképesztő krikzkrakszokba, és sajnálta, hogy annak idején az iskolában verebet fogott, lányok szoknyája alá lesett és ragasztóval kente a tanárok székét, egyszóval állandóan mással volt elfoglalva, nem azzal, ami e pillanatban támpontot nyújthatna neki a levél tartalmát illetően. Csak hogy a kalauz elvárta, hogy mondjon valamit. Még rá is mutatott az utolsó két sorra, hogy olvassa el még egyszer. Túl messzire ment az egész. Kornél úgy döntött, hogy ideje kibogozni a maga kötötte hálót. A kalauz az arcát vizslatta, a figyeléstől ráncba szaladt fekete szemöldöke.

– Nem – jelentette ki határozottan Kornél. – Nem, nem.

A kalauz meglepődött, megint ránézett, új arckifejezéssel, valahogy lelkesülten és hitetlenkedve. Aztán a hátsó zsebéből elővette egy kutya fényképét, azt is odanyújtotta. Nagy testű, bozontos kutya volt, két fekete foltal a fülei körül, és lógó állkapoccsal. Oldalt egy kéz tartotta láncon, de a kéz is, a lánccal is jelentéktelenül aprónak hatott. Kornél nem volt min gondolkodnia tovább. Ott, ahol minden elkezdődött, ott is kell véget érnie. Ismételten „nem”-et mondott a fényképre is, és visszanyomta a kalauz kezébe. Elindult a fülkéje felé. A kalauz utánaszaladt, elrekesztette az útját szőrös kezével, és két leszakadt gombot mutatott. Az arca megint kipirult, kérdő kifejezés ült rajta, de szemébe túlvilági fény költözött. Mintha egy megoldhatatlan probléma megoldásának fénye ragyogná be. Mintha odaengedték volna, hogy meglássa a láthatatlant. Miután elutasítása ilyen váratlan hatást keltett, Kornél mást nem engedhetett meg magának.

– Neeem – nyújtotta el a szót bizonyos hanyagsággal, mint aki már megmondta a legfontosabbat, és most csak a szerződés jelentéktelen kiegészítő záradékáról ejt szót.

A kalauz a falnak támaszkodva felzokogott. Vaskos testét rázta az elfojtott sírás. Kornél bátorítón megveregette a hátát, mire a kalauz átölelte. Azután elővett a zsebéből egy

üspeketeit, és időnként megmutatta a „да” és „не”-t. A kalauz egyszer csak belemelegedett, szenvedélyesen magyarázott valamit, aminél nyilvánvalóan sok körülményt kellett figyelembe venni, nem lehetett egyszerűen, két szóval elintézni. Szemlátomást nem az az ember volt, aki saját véleménye után a másikat is szeretné hallani. Kornél maga is ismerte ezt a tulajdonságot, és megnyugodott.

Времето отново започнало да тече.

Кондукторът стигнал до някаква много ключова част от разказа си, привел се към Корнел и захихикал. Думите му преминали към шепот, нахъсвани от красноречиви овали в въздуха с ръце и чести намигвания. Това вече бил разговор, който всички мъже по света водят, когато останат насаме, и нямат нужда от преводач. Корнел се привел към кондуктора, сложил дългата си ръка на рамото му и така образувал наскоро ветровития коридор на влака малък заслон, в който да се споделят тайните на страстта. „Неее”, прошепнал той, в смисъл на „не може да бъде”, а кондукторът вдигнал показалец под носа му, с което му давал знак да почака за доказателствата, и извадил едно навлажнено писмо от горния джоб на ризата си.

Корнел се направил, че се зачита в невъобразимите знаци и съжалявал, че докато бил в училище, ловял врабци, причакавал момичетата, за да им вдига полите и мажел с лепило столовете на учителите, с две думи бил постоянно зает, но не с това, което би го ориентирало в този момент за съдържанието на писмото. Само че кондукторът очаквал от него да каже нещо. Дори му посочил последните два реда да ги погледне наново. Всичко това отивало твърде далече. Корнел решил, че е време вече да се разплете от мрежата, която сам бил изплел. Кондукторът следял лицето му с внимателно свъсени черни вежди.

– Не – отсякъл решително Корнел – не, не.

Смаян, кондукторът го погледнал още веднъж, по нов начин, някак възхитен и невярващ. Тогава извадил снимка на куче от задния си джоб и също така му я подал. Едро, рунтаво куче с две черни петна около ушите и увиснала долна челюст. Някаква ръка го държала на верига от страни, но и ръката, и веригата изглеждали незначително дребни. Корнел нямал какво повече да мисли. Там, където всичко било започнало, там трябвало и да свърши. Повторил своето „не” и към снимката, и му я върнал в ръцете. Тръгнал към спалното си купе. Кондукторът го догонил, преградил му пътя с косматата си ръка и му показал две откъснати копчета. Лицето му отново грейло с въпросително изражение, но в очите се прокрадвал отвъден блясък. Сакаш бил озарен с решение на неразрешим проблем. Сякаш бил допуснат да съзре сублимното. При толкова неочакван ефект от отказите си, Корнел вече не можел да си позволи друго.

– Неее – проточил той с някаква небрежност, като че ли вече е казал най-важното и сега става дума само за незначителни алинеи към договора.

Кондукторът захлипал, подпрян на стената. Едрото му тяло се затресло в сподавени конвулсии. Корнел го потупал окуражаващо по гърба, а кондукторът го прегърнал. А после извадил очукан джипс от джоба си и набрал някакъв номер.

Освободен от хватката на ръцете му, Корнел побързал да се прибере в купето си. Последният поглед, който кондукторът му отправил, докато забързано давал нареждания по телефона, бил преизпълнен с благодарност, тревога и страх. Този път Корнел заспал много бързо, защото още с лягането започнал да си блъска главата какво ли е пуснал в ход с произволните си намеси, и тъй като не намерил отговор, сънят сам дошъл.

На сутринта кондукторът почукал деликатно, но настоятелно на вратата му и Корнел го пуснал да влезе. Влакът забавлява ход и каменистите, обрасли с борове планини навън светели с възстановените си цветове под ярките лъчи на слънцето. Навлизали в китно селце, което миришело на мляко и сметана. Чувало се блеење на овце. Бяла източноправославна черква издигала кръстовете си към небето. Корнел си наметнал ризата, погледнал наболата си брада в огледалото, в крайна сметка решил да не се бръсне и само спресал косата си с гребенче. Кондукторът продължавал да стои до него и го гледал предано като куче. Проронил две-три думи, които могли да се тълкуват като умолителни, благодарствени, разтревожени или извинителни. Корнел вече не чувствал нужда да ги тълкува, защото слизал, а и защото бил убеден, че вчерашната му серия от твърди български „не“-та го е отървала от каквито и да било по-нататъшни усложнения. Кондукторът пристъпил напред, оправил му един паднал накриво кичур и закопчал горното копче на ризата му. Малко озадачен, но надменен в своята непреклонност, Корнел тръгнал навън, а кондукторът го последвал с куфарите му до края на коридора.

Когато слязъл на перона, Корнел почувствал нужда на препотвърди отношението си. Обърнал се към българския кондуктор и от все сърце извикал:

– He!

Тази дума подействала магически, макар и не както Корнел очаквал. Трогнат, кондукторът се изпънал мирно и отдал чест, а по лицето му пробягнала благодарна усмивка. Така останал на вратата, застинал от щастие, докато влакът не тръгнал, за да го отнесе надалече по пътя си.

Когато и последният вагон се изнизал, Корнел видял пред гаричката многолюдна тълпа от хора в ярки дрехи. По средата им стояла едра жена в напреднала бременност с воал и булчинска рокля. Черната ѝ коса била разделена на прав път, а ръката ѝ прегръщала букет от бели рози. До нея жилав старец в народна носия държал петел. Гръмнала духовна музика и хората се засмели като за снимка, а булката тръгнала към Корнел с отворени обятия.

Корнел искал да помисли, но нямал време.

Държал да запази куфарите си, но разбрал, че няма да може. Би предпочел наоколо да го чака лека кола, но такава нямало. Обърнал се и хукнал да бяга през полето насреща. Тръгнал го спъвали, царевични кочани го шибали през лицето, малка рекичка му напълнила обувките с кал. Но той бягал и бягал, и прескачал плетове, и пак бягал. По едно време зад гърба му се чул басов лай. Две едри рунтави кучета го догонвали. Корнел видял орех пред себе си и тръгнал да се катери, но едното от кучетата го докопало за крачолата. С рязко дръпване Корнел

ütött-kopott GSM-et, és beültött egy számot. Karjai szorításából kiszabadulva Kornél gyorsan besurrant a fülkéjébe. Az utolsó pillantás, amelyet a kalauz vetett rá, miközben gyors utasításokat adott telefonon, tele volt hálával, izgalommal és félelemmel.

Ezúttal Kornél nagyon gyorsan elaludt, mert mihelyt lefeküdt, azon kezdte törni a fejét, ugyan mit indított el véletlenszerű beavatkozásával, és mivel nem lelte meg a választ, magától jött az álom.

Reggel a kalauz finoman, de kitartóan kopogott az ajtaján, és Kornél beengedte. A vonat lassított, és a sziklás, fenyőkkel benőtt hegyek odakinn visszakapott színeikben ragyogtak az erős napsütésben. Virágzó kis faluhoz értek, amelynek tej- és tejszínillata volt. Birkák bégetése hallatszott. Fehér ortodox templomocská emelte keresztjeit az ég felé. Kornél vállára vetette az ingét, szemügyre vette borostáit a tükröben, végül úgy döntött, hogy nem borotválkozik meg, csak a haját szántotta végig egy zsebfésűvel. A kalauz csak állt mellette, és nézte, mint egy odaadó kutya. Ejtett néhány szót, amelyet lehetett kérlelésnek, hálálkodásnak, aggodalmaskodásnak vagy bocsánatkérésnek értelmezni. Kornél már nem érezte szükségét, hogy értelmezze, mert leszállt, és meggyőződése volt, hogy tegnapi kemény bolgár „nem“-sorozata megmentette minden további bonyodalomtól. A kalauz közelebb lépett, megigazította Kornél homlokán egy rakoncátlan hajtincset és begombolta az inge legfelső gombját. Kissé tanácstalanul, de önnön hajlíthatatlanságára büszkén Kornél elindult kifelé, a kalauz cipelte utána a bőröndjeit a folyosó végéig.

Amint lelépett a peronra, Kornél szükségét érezte, hogy megszilárdítsa álláspontját. Odafordult a bolgár kalauzhoz és tisztá szívből felkiáltott:

– Nem!

A szó varázslatos hatást keltett, bár nem úgy, ahogy Kornél várta. A meghatott kalauz vigyázba vágta magát és tisztelgett, az arcán hálás mosoly futott át. Így állt az ajtóban, megdermedve a boldogságtól, amíg a vonat el nem indult, hogy messze vigye a maga útján.

Amikor az utolsó kocsi is elment, Kornél tarka ruhákba öltözött népes társaságot látott az állomás előtt. Terebélyes, a terheesség előrehaladott szakaszában levő nő állt a közepén, menyasszonyi ruhában, fátýollal. Fekete haja kettéválasztva, kezében fehér rózsacsokrot dajkált. Mellette népviseletbe öltözött, szíjas öregember állt, kakassal a kezében. Felharsant a fúvós zene, az emberek úgy mosolyogtak, mint a fényképen, a menyasszony pedig tárt karokkal indult Kornél felé.

Kornél gondolkodni próbált, de nem volt rá ideje.

Mindenáron meg akarta őrizni a bőröndjeit, de tudta, hogy nem lesz képes.

Szerette volna, ha kocsi várja, de ilyen nem volt sehol.

Hátat fordított és futásnak eredt a szemközti mezőn át. Tüskebokrokba botlott, kukoricaszárak csaptak az arcába, egy kis patak sárral töltötte meg a cipőjét. De csak futott és futott, vesszőpalánkokon ugrált át, és futott tovább. Egyszer csak basszus hangú ugatás hangzott fel mögötte. Két

hatalmas, bozontos kutya kergette. Kornél egy diófát látott maga előtt, nekirugaszkodott, hogy felmásson, de az egyik kutya elkapta a nadrágszárát. Hirtelen rántással sikerült megmentenie a lábát. A kutyák csaholtak egy darabig a fa alatt, de arra jött egy nyúl, és utánavetették magukat. Estefelé, miután meggyőződött róla, hogy körös-körül egy hang sem hallatszik a birkák távoli bégetésén kívül, Kornél leereszkedett a fatörzsön, és futott tovább. Egy országúton állt meg, amelyen olykor-olykor megelőzte egy autó, traktor és turistabusz. Mintegy két órán át senki nem akarta felvenni a hiányzó nadrágszár miatt, végül megállt egy pap egy fekete Volkswagennel, és elvitte a legközelebbi városba. A központban tette le, egy kis téren, és így szólt:

- Lámia.
- Lámíja?
- Nem. Lámia.

Kornél körülnézett, belehallgatott a járókelők beszédébe, megnézte a kirakatok feliratait, látta a rózsaszín leándereket az udvarokban, elgondolkodott, és rájött, hogy Görögországban van, hogy több óra kiesett az utazásából, és hogy a bolgár kalauz valószínűleg görög volt.

Titkos szobájában ültünk a Prilep szállóban, amikor mindezt elmesélte. Ouzót ittunk.

- Nem voltál valami nagy nyelvzseni az iskolában – emlékeztettem, csak hogy megtörjem a hallgatást. Vállat vont.
- Fontosabb dolgom volt. Így láttam akkor a dolgokat.
- És nem tudod, hogy a bolgár „nem” görögül „igen”-t jelent.
- Most már tudom.
- A „nem” náluk úgy hangzik, hogy „ohi”.
- Ezt is tudom már.
- Vajon a bolgár „da” jelent valamit görögül?
- Ami azt illeti, jóformán ki sem próbáltam.
- Azért mégiscsak sok mindent tanultál három nap alatt.
- Hagyjuk.

Kornél az ágy szélén ült, ballonkabátjába burkolódzva, amelyet le sem vetett, mióta hazajött. Ha kiment az utcára, gondosan felhajtotta a gallérját egészen a füléig, és összehúzta magát a védőburokban. Ez nem az a Kornél volt, akivel együtt nőtem fel, és aki rávett, hogy lepedőket lopjak a szárítókötélről és éjszaka abban játsszunk kísértetet. A régi cimborámat akartam, de már betöltöttük a negyvenet, és azt, amit szerettünk egymásban, már egyre nehezebb volt visszahozni.

Töltöttünk még egy pohárral.

- Tudod mit – mondtam –, ne hagyd, hogy egy ilyen eset a vonaton legyőzzön. A vonatért a kalauz felel, a történetért te felelsz. Változtasd meg tetszésed szerint, és meséld el úgy. Ez a te történeted.
- Kornél megállt a tükör előtt, a saját arcába bámult. A kiütközött borosta őszes volt.

- Azt hiszed, képes vagyok?
- Naná, hogy nem – mondtam, és elnevettem magunkat.
- Ültem még egy kicsit a tükör előtt, aztán ledobtam a ballonkabátot, és arra gondoltam, hogy ideje megborotválkoynom.

Csikhelyi Lenke fordítása

uspya da spasi kraka si. Kuchetata laeli izvestno vreme pod dървото, но минал заек и те хукнали след него. Привечер, когато се уверил, че наоколо няма други звуци освен далечното блееие на овце, Корнел се спуснал по ствола и хукнал отново. Спрял се едва на някакво шосе, по което от време на време го подминавали леки коли, трактори и туристически автобуси. Около два часа никой не пожелал да го вземе заради липсващия крачол, после един свещеник му спрял с черния си фолксваген и го докарал до близкия град. Оставил го на малко площадче в центъра и обявил:

- Ламия.
- Ламия?
- Не. Ламия.

Корнел се огледал, заслушал се по-внимателно в речта на хората наоколо, взрял се в надписите по витрините, видял розовите олеандри по дворовете, замислил се и тогава разбрал, че се намира в Гърция, че му се губят цели часове от пътуването, и че българският кондуктор най-вероятно е бил грък.

Седяхме в тайната му стая в хотел „Прилеп“, когато той ми разказа всичко това. Пиехме узо.

- Ти не беше много по езиците в училище – напомних му аз, колкото да разбия мълчанието. Той сви рамене.
- Имах по-важна работа. Така ги виждах нещата тогава.
- И не знаеш, че българското „не“ на гръцки означава „да“?
- Вече знам.
- А тяхното „не“ е „охи“.
- И това го разбрах.
- А дали българското „да“ на гръцки означава нещо?
- Да ти кажа, почти не съм го изпробвал.
- Все пак много неща си научил за три дена.
- Абе остави се.

Корнел седеше на ръба на леглото, загърнат в шлифера си, който не сваляше откакто се беше прибрал. Когато излизаше навън, старателно вдигаше яката покрай ушите си и се сгущаваше в защитната ѝ фуния. Това не беше Корнел, с когото израснахме заедно и който ме караше да крада на хората чаршафите от простора, за да се правим нощем на призрази. Исках си стария приятел, но вече бяхме преминали четиридесетте и това, което харесвахме един в друг, все по-трудно се връщаше.

Наляхме си по още едно.

- Виж какво – казах му – не оставяй никаква си случка във влака да те победи. За влака отговаря кондукторът, за случката отговаряш ти. Промени я както ти се харесва и я разказвай така. Това си е твоята случка.
- Корнел се изправи пред огледалото и се вгледа в лицето си. Наболата му брада беше прошарена.
- Вярваш ли, че мога?
- Естествено, че не – казах аз и двамата се разсмяхме.

Поседях още малко пред огледалото, после хвърлих шлифера и си помислих, че е време да се обръсна.

Палми Ранчев

Разговорът

Palmi Rancsev

A beszélgetés

Бях облегнал лакът на отворения прозорец и наблюдавах как влакът набира скорост. Не съм сигурен за кой път спирахме. Нямаше смисъл да броя спирките. В известна степен възстанових вътрешното си равновесие, но осъзнавах, че липсваше основателна причина да съм по-спокоен. Нищо не беше се променило. И фактът, че пътувах с влак, който не знаех къде отива, едва ли придаваше смисъл на пътуването. Опитвах да се отдам изцяло на удоволствието от бягашия в обратна посока пейзаж: безкрайна равнина и селца, които в сгъстяващия се полумрак изглеждаха изоставени. След известно време тук-там започнаха да се появяват светлинки. Сякаш обитателите изчакваха да се смрачи и небето да прихлупи по-ниско пейзажа. Завръщаха се, палеха лампите в домовете си и отново даваха признаци на живот.

В края на коридора забелязах кондуктора. Правеше поредната си обиколка. Беше мъж с нормално, подобно на моето телосложение. По-скоро слаб, особено сега, когато сенките и навън, и в коридора на влака, бяха се издължили. Всеки момент щяха да се превърнат в приглушена тъмнина. Щеше да бъде

Kikönyököltem az ablakon, és figyeltem, ahogy a vonat gyorsul. Már nem is tudom, hogy hanyadik alkalommal álltunk meg. Nem volt értelme számolnom az állomásokat. Valamennyire sikerült helyreállítanom a belső békémet, de rájöttem, hogy a nyugalmamhoz hiányzik egy komoly indok. Valójában semmi sem változott. És a tény, hogy egy olyan vonaton ülök, amelyről nem tudom, merre tart, nem igazán adott értelmet utazásomnak. Megpróbáltam teljes lényemmel átélni az ellenkező irányba futó táj nyújtotta élményt: a végtelen síkságot és néhány falut, amelyek a sűrűsödő homályban elhagyatottak tűntek. Egy idő után itt-ott fények jelentek meg. Mintha a lakók azt várták volna, hogy besötétedjen és az ég ráereszkedjen a tájra. Hazatértek, lámpát gyújtottak otthonukban és újból életjelet adtak magukról.

Megláttam a kalauzt a folyosó végén. Már a második kört tette. Férfi volt, az enyémmhez hasonló átlagos testalkattal. Inkább vékony, főleg most, hogy odakint és a vonat folyosóján már megnyúltak az árnyékok. Bármelyik pillanatban beállhatott a mélységes sötétség. Teljesen

észrevétlen maradt volna, ha nem hord egyenruhát és nem bajszos. Szárai puhák és íveltek voltak, mint egy serdülőnek, bár ő maga már valószínűleg túl járt a harmincon. Inkább különálló szálak, amelyeket a borotválkozás reményében hagyott nőni.

Elég nagylelkűen viselkedett. Annál is inkább érdekes ez, mert nem találtunk közös nyelvet. Az igaz, hogy ismert néhány bolgár szót. Néhányszor elsorolta pár tengerparti város és falu nevét. A végére már csak abban voltam biztos, hogy az „igen” és „nem” szavakat ismeri, megpróbálva a helyes bólogatással összekötni. Megmutatta, hogy mondják a „nem”-et nálunk, és hogy Magyarországon. Sokatmondóan elmosolyodott, és magyar „igen”-t bólogatott. Az első találkozásunk, vagy inkább egymásba botlásunk végén, belefűzött még néhány angol szót is. Biztosan azért, mert gyámoltalanul próbáltam neki angolul is elmagyarázni, hogy miért is vagyok jegy nélkül. Aztán elkezdett meglepően folyékonyan németül beszélni. Akkor meg sajnos én értettem csupán egyes szavakat. A nyilvánvaló kommunikációs nehézségek ellenére a kalauz egész idő alatt nagyon udvariasan viselkedett, már-már visszafogottan. Talán ez a szó írja le legjobban a viselkedését. A végén átnyújtottam neki a pénztárcámat, hogy vegye ki belőle a jegy és a büntetés árát. Bocsánatkérően mosolygott, amíg előbb az egyik, majd a másik kezével is átszámolta a pénzt. A kalauz valójában a legtöbbször magyarul beszélt. Tagoltan ejtette a szavakat, amelyek kevésbé valószínű, hogy utazói kötelességeimről szóltak. Inkább hasznos információt akart megosztani velem utazásommal kapcsolatban, amelyet sajnos úgyszintén nem értettem.

A végén már az is eszembe jutott, lehet, hogy bocsánatot kért. És talán tényleg ez történt, már amennyire le tudtam olvasni az arckifejezését. Nem tehetek mást, mondhatta, teljesíteném-e a kötelességemet. Meg kell hogy büntessem, bármennyire is sajnálom. Nem úgy néz ki, mint egy átlagos bliccelő. Bólintott, amikor azt mondtam, hogy ne aggódjon. Én magam vagyok a hibás. És elégedett vagyok, hogy ő is elvégezhette a kötelességét, és már én is átlagos utas vagyok. Újra megköszöntem neki. Továbbra is udvariasan és figyelmesen beszélt, és nem bosszankodott a látszólagos hanyagságom. A végén még arra is talált okot, hogy elmosolyodjon.

Most, hogy megint felém közeledett, mielőtt kinyitotta volna a soron következő kupé ajtaját, visszafogott köszöntést küldött felém. Már elég közel voltunk ahhoz egymáshoz, hogy nyilvánvalóvá váljon, ki ő és ki vagyok én. Hasonló biccentéssel válaszoltam. Kicsit elbizonytalanodtam, nehogy véletlenül tagadásnak vegye. És szinte azonnal meg is nyugodtam, mert megéreztem a kettőnk közti kapcsolatot. Nem volt alapja kételkedésnek, értetlenkedésnek. Az élet annyira kiszámíthatatlan, alkalom szülte barátom – akartam volna mondani neki. Nincs értelme se túlzott lelkesedésnek, se csüggedésnek, bármennyire is természetesnek tűnjenek az ilyen végletes reakciók bizonyos helyzetekben. És ha már így nekikezdtam a lelkem felfedezésének, azonnal be szerettem volna vallani neki, hogy nem mindig tudok uralkodni az érzelmeimen. Ezt jól tudom. Még bizonyítékokra sincs szükség. Néha nagyon erős érzelmeket élek meg. Lelekedek. Másra nem vagyok képes.

съвсем незабележим, ако не бяха униформата и мустаците. Бяха меки и къдрави като на пубертет, макар вероятно да беше над тридесетте. По-скоро отделни косми, оставени да израстат в очакване да бъдат обръснати.

Беше се държал доста великодушно. Още повече така и не намерихме общ език, на който да се разберем. Наистина, той знаеше отделни български думи. На няколко пъти изреди имена на градове и селца край морето. Накрая бях сигурен единствено, че му е известно значението на „да“ и „не“, като се опитваше да ги съчетае с подходящо поклащане на главата. Показа как казваме „не“ у нас, и как в Унгария. Усмихна се многозначително и поклати глава за унгарско „да“. В края на първата ни среща, или по-скоро сблъсък – поне според предварителните ми очаквания – по едно време прибави и няколко английски думи. Сигурно защото безпомощно се опитвах да обясня и на английски защо съм без билет. В един момент той заговори на немски сравнително гладко. Тогава, за съжаление, аз разбихах само отделни думи. Въпреки явните разминавания в опитите ни да се разберем, кондукторът през цялото време се държа доста учтиво, дори направо кротко. Май тази дума беше най-подходяща за маниера му на поведение. Накрая му подадох портфейла си, да вземе колкото беше нужно за билета и глобата. Усмиваше се извинително, докато първо с една та, после и с другата ръка отбръсваше банкнотите. В действителност кондукторът най-дълго говори на унгарски. Редеше думите отчетливо, и едва ли бяха наставления за задълженията ми като пътник. По-скоро искаше да сподели полезна информация за моето пътуване, която за съжаление отново не разбихах.

Накрая помислих, че дори е възможно да ми се извинява. И май наистина беше така, доколкото можех да разбера от изражението на лицето му. Нямам друга възможност, казваше вероятно той, искам ли да си изпълня задълженията. Трябва да ви глобя, колкото и да съжалявам. Не приличате на обикновен гратисчия. Кимна, когато казах, че няма от какво да се безпокои. Сам съм си виновен. И съм доволен, че хем той успя да си изпълни задълженията, хем аз вече бях обикновен пътник. Отново му благодарих. Продължи да говори учтиво, дори с подчертано внимание, и не се ядосваше на моята привидна немарливост. Накрая намери причина даже да се усмихне.

Сега, когато той отново приближаваше, преди да отвори вратата на поредното купе, ми отправи сдържан поздрав. Вече бяхме достатъчно близо един до друг и нямаше съмнение кой е той и кой съм аз. Отговорих му с почти същото движение на главата. Поколебах се да не го приеме като отрицание. И почти веднага се успокоих, защото усетих връзката помежду ни. Нямах основания за съмнения и неразбирателство. Животът е толкова непредвидим, случайни приятели, исках да му кажа. Няма смисъл нито да се възторгваме прекалено, нито да униваме, колкото и естествени да изглеждат крайните реакции при определени обстоятелства. И след като вече бях започнал с откровенията, веднага исках да му призная, че не винаги успешно контролирам чувствата си. Съзнавам го добре. Дори не са нужни доказателства. Понякога само преживявам силни емоции. Възнувам се. И не съм способен на друго.

През цялото време разстоянието помежду ни се съкращаваше. Не само в буквалния смисъл. Той вече беше не обикновен

кондуктор, а човек, на когото дължах не само известна благодарност, а и май доста повече. Помогна ми да преодоля ситуацията, която на мене лично ми изглеждаше невъзможна за разрешаване. Още с качването във влака бях се запасил с нужното примирение. Каквото ще да става. Все някак си ще се оправя. Така избегнах паниката, когато вече пътувах. Постепенно се приготвих за съответстващи на ситуацията последствия: разправя с пътната полиция или дори бързо наказателно производство, което за мене не означаваше повече от обикновена заплаха. Изхвърлянето от влака ми се струваше по-реално. Или дори още по-грубянски санкции. Нищо от очакванията ми не беше се сбъднало. Всичко отдавна беше отминало. Някъде из джобовите бяха билетите, които кондукторът ми подаде, след като отброи колкото трябваше да платя, за да се превърна в редовен пътник. Тогава много по-важно беше съзряващото усещане за сигурност. И относителното спокойствие.

Кондукторът, след като провери съседното купе и после видя, че моето е празно, явно искаше не само да се разминем. Съвсем определено ме подкани да го последвам. Преди да реагирам, той се върна, отвори отново и огледа празните мрежи над седалките. Най-вероятно търсеше багажа ми. Помахах с показалец пред лицето си. Веднага се разбрахме. Точно така, казах, не само се качих без билет на първия попаднал пред очите ми влак, но и няхах чантата или куфар. Не са ми нужни, поклатих глава. Исках само да я видя. Казва се Дорика. Погледнах го да разбере как ще оцени откровението ми. Всъщност и сам се изненадах, че заговорих за нея.

Продължаваше да върви напред. Изглежда, не беше ме чул. Обърна се чак след известно време. Различих „България“, сред непознатите унгарски думи. Не бях сигурен дали казаното имаше общо с изреченото от мен. Бях доволен, че разговорът щеше да стане малко по-общ. Посочих неопределено напред и също произнесох „България“. Той помисли, че показвам накъде се намира. Спря, замисли се и ме поправи – намирала в почти противоположната посока. Посочих, че сме в Унгария, в нощния влак, и се опитвахме да разговаряме, а България е много далече. Това исках да кажа. Изглежда, този път ме разбра и вяло се усмихна.

Комичен беше начинът, по който общувахме. Но се разбирахме в известна степен. Най-накрая стигнахме купето, където вероятно беше служебното му място. Тук бяхме само двамата и нямаше да изглеждаме смешни, ако някой ни наблюдаваше от страни. Седнахме един срещу друг и помълчахме известно време. Напрегнат очаквах той да извади бутилка ракия и чаши. Щеше да е най-естествено. И същевременно не ми се искаше. Бях сигурен, че няхахме нужда от алкохол. И без ракия изглеждахме леко замаяни от самата ситуация и атмосферата наоколо. Тогава той отново заговори. Бил на морето, в Созопол, прекалено отдавна, затова не си спомни веднага точното място. Постепенно спомените му станаха по-детайлни, накрая успя да възстанови и адреса, където бил отседнал. Каза името на хазайката? Или името имаше съвсем друго значение? Това вече беше трудно да разбере.

Изведнъж заговори по-бързо, и все така, без ме поглежда. Явно българската му история не беше толкова обикновена, колкото ми се струваше в началото. Същевременно бях сигурен, че той има нужда от моето присъствие. Едва ли щеше да изрече и дума,

Ез idő alatt csökkent a távolság kettőnk között. Nem csupán fizikailag. Ő már nem egy átlagos kalauz volt, hanem ember, akinek nemcsak köszönettel tartoztam, hanem valami sokkal többel. Egy olyan szituáción segített át, amely nekem megoldhatatlannak tűnt. Már a vonatra szálláskor tartalékoltam a szükséges beletörődésből. Történjen, aminek történnie kell. Valahogy majd csak megoldom. Ezzel kerültem el, hogy pánikba essem, amikor már utaztam. Fokozatosan készültem fel a szituáció szükség szerű következményeire: problémák a közúti rendőrséggel, akár gyorsított büntetőeljárás, ami számomra nem jelentett többet a szokásos fenyegetésnél. A vonatról való leszállítás már elképzelhetőbbnek tűnt. Vagy akár még gorombább büntetések. Ezek közül egyik sem valósult meg. Már minden elmúlt. Valamelyik zsebemben ott lapult a jegy, amelyet a kalauz adott, miután leszámolta, mennyit kell fizetnem, hogy rendes, törvénykövető utassá váljak. Akkor sokkal fontosabb volt a biztonság egyre gyarapodó érzése. És a viszonylagos nyugalomé.

A kalauz, miután ellenőrizte a szomszédos kupét, és látta, hogy az enyém üres, úgy tűnt, nem akarta, hogy csak úgy elmenjünk egymás mellett. Félreérthetetlenül felkért arra, hogy kövessem. Mielőtt reagálhattam volna, visszafordult, újra kinyitotta az ajtót, és megszemlélte az ülések fölött üresen álló csomagtartókat. Valószínűleg a poggyászatot kereste. Megbillegtem mutatóujjamat az arcom előtt. Azonnal megértettük egymást. Pontosán, mondtam én, nemcsak, hogy jegy nélkül szálltam fel az első elem kerülő vonatra, de még táskám vagy bőröndöm sincs. Nincs szükségem rájuk, ráztam meg a fejem. Csak látni szerettem volna őt. Dórikának hívják. Rápillantottam, hogy megítéljem, hogy veszi az őszinteségemet. Bár valójában magamat is megleptem azzal, hogy beszélni kezdtem róla. Csak ment előre. Úgy tűnt, nem hallotta meg, amit mondtam.

Csak egy idő után fordult vissza. Felismerte „Bulgária“-t a többi, ismeretlen magyar szó között. Nem voltam biztos benne, hogy mindennek köze lett volna ahhoz, amit én mondtam. Elégedettséggel töltött el, hogy a beszélgetés egy kicsit általánosabbá válik. Meghatározatlan irányba előre mutattam, és megismételtem: „Bulgária.” Ő azt gondolta, azt mutatom, hogy merre található. Megállt, elgondolkodott és kijavított – majdnem épp az ellenkező irányban volt. Rámutattam, hogy Magyarországon vagyunk, az éjszakai vonaton, és beszélgetni próbálunk, Bulgária pedig nagyon messze van. Ezt akartam mondani. Úgy tűnt, hogy ez alkalommal megértett, és bágyadtan elmosolyodott.

Komikus volt az, ahogy társalogtunk. De legalább bizonyos mértékig megértettük egymást. Végül elértük azt a kupét, amely minden bizonnyal a szolgálati helye volt. Itt csak ketten voltunk, és nem festettünk humorosan a külső megfigyelők számára. Leültünk egymással szemben, és hallgattunk egy ideig. Türelmetlenül vártam, hogy elővegye az üveg pálinkát és a poharakat. Ez lett volna a természetes. De ugyanakkor nem szerettem volna, ha ez történne. Biztos voltam benne, hogy nincs szükségünk alkoholra. Pálinka nélkül is kissé megszedített bennünket a helyzet és a légkör. Akkor újra megszólalt. A tengernél járt. Szozopolban, de már nagyon régen, ezért nem jutott azonnal az eszébe a pontos hely. Emlékei egyre részletgazdagabbá váltak, a végén már a szállása pontos címére is emlékezett. A

венежлатор нени невет мондта волна? Вагы а невенк вамаи егесен нас jelentесе volt? Ezt már nem igazán értettem. Hirtelen gyorsabban kezdett beszélni, és csak mondta, mondta, anélkül, hogy rám pillantott volna. Úgy tűnt, а болгар története nem volt annyira átlagos, mint ahogy én azt gondoltam. Emellett biztos voltam abban is, hogy szüksége van а jelenlétemre. Aligha valószínű, hogy egy szót is szólt volna, ha nem ültem volna szemben vele. Ha jól érzékeltem, ideges párbeszédet folytatott saját magával, amelyben а válaszok és kérdések összeakadtak, és leginkább ugyan azt а jelentést hordozták. Az új részletek folyamatosan egészítették ki és tisztázták а képet. Aztán keserűséget és bosszúságot éreztem а hangjában. Már rég rájöttem, hogy nem а vendéglátójáról beszél. Nem nagyon tudtam kihámozni, mi is történt pontosan. А nő, akiről beszélt, úgy tűnt, fájó emléket hagyott maga után. Aztán az egyik kezével hevesen gesztikulálni kezdett, míg arc kifejezése és arcának színe gyakran változott.

Egészen természetesnek tartottam kitörő érzelmeit, amelyekkel elmesélte, hogy mi is történt vele. És figyelmesen hallgattam. Nem érttem meg mindent, а részleteket magamban egészítettem ki. Így sokkal jobb volt. Pont ezért meséltem volna el neki а saját történetemet. А magyarázatomban, amikor kiderült, hogy jegy nélkül utazom, szinte nem volt semmi arról az igazi okról, ami miatt ezen az éjszakai vonaton ülök. Csak most mondhattam el neki az igazat.

Nem teljesen értelek, vallottam be neki. Csak feltételezéseket teszek. De а vágy és annak szüksége, hogy ezt elmeséld nekem, teljesen érthető számomra. Nagyon valószínű, hogy а megjelenésem emlékek tömegét idézte elő benned. De а te történetednek is megvan а maga hatása. Sokkal szabadabban érzem magam. És már tudok beszélni erről. Mert kevésbé valószínű, hogy el tudod képzelni az igazi okát annak, amiért ezen az éjjeli vonaton ülök, amelyről még csak azt sem tudom, hogy merre tart. Hallgatott, fejét а sötét ablak felé fordítva.

А beálló sötétségben egyre nehezebben kivehető arcéle szomorúnak tűnt.

Az ember néha annyira magányosnak érzi magát, hogy váratlanul eszébe jut négy levél amelyeket még évekkal ezelőtt kapott. Levelek, nem tudom, hogy hogyan mondják magyarul, de biztos érted, hogy miről beszélek. Kivettem а borítékokat а zakóm belső zsebéből. Csendesen, már-már suttogva beszéltem. Tartottam а leveleket, és figyeltem, hogy hogyan fog reagálni. Miután megbizonyosodtam afelől, hogy nem fog félbeszakítani, folytattam. Az egyik levél rossz orosz-sággal, а másik rossz angol-sággal íródott. És két levél magyarul. Soha meg nem válaszolt levelek. Sokáig а tisztavirág-életű augusztusi élmény emlékeinek tartottam őket. Akkor, úgy tűnik, valóban azok is voltak. És hogy válasz nélkül maradtak, eredményezhették а két magyar levelet, legalábbis így gondoltam. Dóriка el szeretett volna magyarázni mindazt, amit átélt, az elejétől а végéig, és ezért választotta inkább anyanyelvét. Nem valószínű, hogy folytatom, ha nem lettem volna biztos benne, hogy mindent ért. Szó, ami szó nagyon hétköznapi, már-már banális volt, és ugyanakkor éreztem, ahogy а torkom összeszorul az érzelmeiktől. А kalauz egész idő alatt mozdulatlan maradt, figyelmesen hallgatott. Újból rápillantottam, hogy megbizonyosodjam, figyel-e, és

ако не седях срещу него в купето. Доколкото разбихах, беше невротичен авто-диалог, в който отговорите и въпросите се застъпваха, дори имаха почти едно и също значение. Постоянно се допълваха и изясняваха новите подробности. В един момент открих горчивина и яд в гласа му. Отдавна бях разбрал, че не разказва за хазияката си. Не бях сигурен какво точно беше се случило. Жената, за която говореше, явно му е оставила болезнен спомен. По едно време започна да ръкомаха с едната ръка, като изражението и цветът на лицето му често се променяха.

Смятах за съвсем естествена подчертаната емоционалност, с която той разказваше какво му се беше случило. И внимателно го изслушах. Не разбихах всичко, само се досещах за отделни подробности. Така беше значително по-добре. Точно заради това щях да му разкажа своята история. В обясненията, когато се разбра, че съм без билет, нямаше почти нищо от истинските мотиви да съм в този нощен влак. Едва сега можех да кажа истината.

Не те разбирам напълно, признах на първо време. Само правя предположения. Но желанието, и най-вече нуждата да разказваш, ми е напълно понятна. Най-вероятно моето появяване с предизвикало потока от спомени. Но и твоят разказ има съответното въздействие. Чувствам се значително по-свободен. И мога да говоря. Защото едва ли си представяш каква е истинската причина да се окажа в този нощен влак, който не зная къде отива.

Той млъчеше, обърна глава към тъмния прозорец.

Профилът му, неясно очертан в настъпилата тъмнина, изглеждаше тъжен.

Понякога човек може да се почувства толкова изоставен от всички, че неочаквано си спомня четири получени преди години писма. Писма, не знам как е на унгарски, но не е трудно да се досетиш. Извадих пликовете от вътрешния джоб на самото си. Говорех тихо, почти шепнех. Държах в ръката си писмата и все още изчаквах да разбере как ще реагира. Продължих, след като бях сигурен, че няма да ме прекъсне. Едното писмо на развален руски, другото на развален английски. И две писма на унгарски. Писма, на които никога не отговорих. Дълго време ми изглеждаха като напомняне за мимолетно августовско преживяване. Тогава, изглежда, са били точно това. Резултатът от липсата на отговор, поне така мисля, са двете писма на унгарски. Дорика е искала да ми обясни всичко, което е чувствала, от начало до край, и затова е предпочела родния език. Едва ли щях да продължа, ако бях сигурен, че той разбира всичко. Веднъж казано, беше прекалено обикновено, дори банално, и същевременно усещах как в гърлото ми чувствата преливаха, давеха ме. През цялото време кондукторът не промени стойката си, слушаше внимателно. Отново го погледнах да се уверя, че не греша, и започнах да чета първото писмо – на развален руски. Искях той да разбере как трогва невинността и объркването, въпреки тривиалността на преживяването. Буквално те разпъва на кръст. Страдаш, и не съжаляваш за страданието. Прочетох, или измърморих, и другото писмо – на развален английски. Вече бях сигурен, че поне до известна степен разбираше защо съм във влака.

Изчаках за мнението му. Нямаше мнение. Или не искаше да го изрази гласно. Предпочиташе да гледа към тъмнината навън. Изглеждаше дори още по-тъжен. Беше подходяща реакция, преди да се реша на следващата стъпка. Поддох му другите две

писма, на унгарски, които не бях чел. Нямаше как да ги прочета. Не исках друг човек да ми ги превежда. Известно време се надявах Дорика сама да обясни какво е написала. После и тази надежда отмина. Оттогава писмата само активираха въображението ми. Какви ли не истории си измислях, докато ги разглеждах и изучавах не само почерка, а и всяко петънце.

Кондукторът пое многократно прегъваните на четири гъсто изписани листа от ученическа тетрадка и извади прилично на писалка фенерче. Приведе се, започна да чете. През това време се чудех, дали от съдържанието им щеше да разбере как е възможно да тръгна нанякъде поради една-единствена причина – смътното чувство, че нямам друг близък човек на земята. Или по-точно, защото единственият ми близък, с когото съм изпитал усещане за пълно сливане и единение, когато не съм имал свои желания, а желанията са били общи, се оказва Дорика. Унгарското момиче, с което прекарахме три и половина дни и нощи на морския бряг. Колкото и по-късно да си ни представях двамата като сламки, попаднали в ръцете на случая. Постепенно заплахата от самота се превръщаше в зареден пистолет, опрян в слепоочието. И с времето започнах да мразя не само собственото си тяло, а буквално цялото си същество. Причина беше вече безнадежно пропуснатата възможност за още по-голяма близост. Сediaх и картините от минали събития, от очаквания и надежди, се смесваха и се пренареждаха. Не исках да изрека и дума повече.

От вцепенението ме извади изненадващ звук: той плачеше. Трябваше ми време, за да приема очевидното. Не смеех да помръдна. Светлината на фенерчето вече не падаше върху страниците, а осветяваше част от пода, и така подсилваше драматизма на ситуацията. Изпитвах страх от каквато и да било промяна. Същевременно нямаше как напрежението да продължи безкрайно. Светлината, колкото и да беше насочена в погрешна посока, ми помагаше да установя, че по страните му още се стичаха създи. Какво беше прочел? Как бяха успели наивните любовни изповеди на Дорика да го развълнуват толкова? Или с нея се беше случило нещо ужасно? По-вероятно беше собствените ми преживявания да се усилваха от прочетените страници.

Търпеливо изчаках да ми ги върне. Сгънах ги и ги пхнах обратно в пликовете. Изчаках да се успокои напълно и отново заговорих. Чувствах се задължен да продължа разказа си. Първо обясних как намерих адреса. Не беше никак лесно. Все едно ти, приятелю, да търсиш някого в България. Нали си представяш в каква главоблъсканица може да се превърнат подобни усилия, ако не знаеш езика. Най-накрая открих улицата и номера. Колебах се дълго. Буквално не исках да повярвам, че се намирам на точното място. Не се реших да позвъня. Обърнах се и пресякох улицата. Стоях дълго в отсрещния безистен. Всичко беше напълно безсмислено, прецених накрая. Все пак оттогава бях изминали, казах ти, три и повече години. Не отговорих на никое от писмата ѝ. Тогава, какво право имах да идвам?

Постепенно стигнах до окончателното заключение, че отдавна нищо не е, каквото ми се е струвало, когато тръгнах. Тогава май също го знаех. Но разстоянието и времето ми помагаша да не размишлявам върху конкретни подробности. Беше достатъчно, че се бях решил да тръгна, колкото и подобно пътуване да изглеждаше безсмислено. Нямаше да му обяснявам как се оказах във влака. Случайно беше, че се качих. Иначе вървах без посока. Просто Дорика живееше близо до някаква гара.

Най-вероятно в подкрепа на общото ми неадекватно поведение

elkezdttem felolvasni az első levelet – tört orosszággal. Szerettem volna, ha megérti, hogy milyen megható tud lenni az ártatlanság és az összezavarodottság, az átélte élmény trivialisága ellenére. Szó szerint keresztre feszít. Szenvedsz, és nem bánod a szenvedést. Felolvastam, vagy inkább elmormogtam a másik levelet is – a rossz angolsággal íródottat. Biztos voltam benne, hogy már legalább egy bizonyos fokig megérti, hogy miért vagyok a vonaton.

Vártam a véleményére. Nem volt hozzáfűznivalója. Vagy nem akarta hangosan kimondani. Inkább a sötétséget nézte odakint. Még szomorúbbnak tűnt. Ez megfelelő reakció volt számomra ahhoz, hogy rászánjam magam az utolsó lépésre. Odaadtam neki a másik két magyar levelet, amelyeket eddig nem olvastam fel. Nem is tudtam volna elolvasni őket. Nem akartam, hogy idegen fordítsa le. Egy ideig abban bíztam, hogy Dórika maga fogja megmagyarázni, mit írt. Aztán ez a remény is elmúlt. Azóta ezek a levelek csak beindítják a fantáziámat. Isten tudja, milyen történetek jutottak az eszembe, amíg aprólékosan elemeztem nem csupán az írását, de minden egyes foltocskát.

A kalauz átvette a többre összehajtogatott, sűrűn teleírt, iskolai füzetből kitépett négy lapot, és elővett egy tollra hasonlító kis zseblámpát. Előrehajolt, és olvasni kezdett. Amíg olvasott, azon gondolkodtam, vajon a levelek tartalmából megérti-e, hogyan lehetséges, hogy egyetlenegy ok miatt indultam el valamerre: az érzés, hogy nincs más hozzám közelálló ember az egész világon. Azaz, mert az egyetlen közelálló ember, akivel átéltem a teljes összeolvadás és egyesülés érzését, amikor nem voltak saját vágyaim, mert a vágyak közösek voltak, éppen Dórika volt. A magyar lány, akivel három és fél napot és éjszakát töltöttem a tengerpartnál. Később úgy láttam magunkat, mint két szalmaszálat, amelyeket a véletlen mozgató. A magány érzése fokozatosan egy halántéknak szorított megtöltött pisztollyá változott. És idővel nem csak a saját testemet, de szó szerint az egész lényemet meggyűlöltem, aminek az oka a még teljesebb közelség reménytelenül elszalasztott lehetősége volt. Csak ültem, és szemem előtt a múlt eseményeinek várákozással és reménnyel telt képei keveredtek, tolakodtak. Nem akartam semmi többet mondani.

A dermedtségéből egy nem várt hang ébresztett fel: a kalauz sírt. Egy kis időre szükségem volt, mire fel tudtam fogni a valóságot. Mozdulni se mertem. A kis zseblámpa fénye már nem a papírt világította meg, hanem a padló egy részét, ezzel is növelve a helyzet drámaiságát. Félttem bármit is tenni. És ezzel együtt a feszültség nem tarthatott örökké. A fény, bármennyire is rossz irányba világított, látni engedte, hogy az arcán még mindig csorognak a könnyek. Mit olvashattam? Hogy lehetséges, hogy Dórika naiv szerelmi vallomásai ennyire megrendítették? Vagy, lehet, a lánnyal történt valami szörnyű? Valószínűbb volt, hogy az elolvasott oldalak a saját élményeit erősíthették fel.

Türelmesen megvártam, míg visszanyújtotta a lapokat. Összehajtogattam és visszatettem őket a borítékokba. Megvártam, míg egészen megnyugszik, és akkor újra megszólítottam. Kötelességemnek éreztem, hogy folytassam történetemet. Először azt meséltem el, hogy hogyan találtam meg a címét. Egyáltalán nem volt könnyű. Épp olyan, mintha te, barátom, keresnél valakit

Bulgáriában. Ugye el tudod képzelni, hogy milyen fejfájást okozhat, ha nem tudod a nyelvet. Végül mégis megtudtam az utca nevét és a házszámot. Sokáig hezitáltam. Szó szerint nem tudtam elhinni, hogy a megfelelő helyen állok. Nem tudtam rávenni magam, hogy becsöngessek. Megfordultam, és átmentem az utca túlsó oldalára. Aztán sokáig álltam a szemben lévő üzlet udvarán. Az egész teljesen értelmetlen – döntöttem el végül. Elvégre, azóta már legalább három év telt el. Egyik levelére sem válaszoltam. Akkor most milyen joggal vagyok itt?

Lassan eljutottam a végső következtetésig, hogy már semmi sem olyan, mint amilyennek akkor tűnt, amikor elindultam. Ezt valószínűleg már akkor is tudtam. De a távolság és az idő csak segítettek abban, hogy ne gondolkodjam el a részleteken. Bármennyire is értelmetlennek tűnt az utazás, akkor elég volt, hogy eldöntöttem: elindulok. Nem akartam megmagyarázni, hogy miképpen kerültem a vonatra. Véletlen volt, hogy felszálltam. Mert amúgy csak céltalanul mentem előre. Az oka egyszerűen annyi volt, hogy Dórika egy vonatállomás közelében lakott.

Hogy azonnal visszaindultam, valószínűleg a teljesen inadekvát állapotomnak volt a következménye. Talán nem is mondtam el neki, de mindaz, amit eddig elmeséltem, úgy véltem, elég volt. Nagyot sóhajtottam, megcsóváltam a fejem. És akkor válaszolt. Megremegett a keze és megmozdította a fejét. Ez elég volt, hogy tudjam, megértett. Értettük egymást.

A vágy, hogy visszamenjek épp annyira bolond és értelmetlen volt, mint mindaz, ami eddig történt. Éppen ezért, úgy tehettem, ahogy jónak láttam: a végére akarok-e járni – bármilyen befejezés is legyen az –, hogy megtudjam mi az igazság?

Nem marasztalt, amikor felálltam és kimentem a kupéból. Elindultam visszafelé a folyosón, és nem a közelben lévő ajtó felé. Szükségem volt rá, hogy azonnal felfogjam, hogy mit is teszek: elindultam vissza oda, ahonnan épp csak pár órával ezelőtt még menekültem. A kalauzzal folytatott beszélgetésem segített, hogy új döntést hozzak. Bármennyire nehéznek is tűnt, még egyszer meg kellett próbálnom, bármi is történjék, akár csak azért, hogy ezzel végérvényesen kifacsarjam a reményemet. Ki akartam nyitni, határozottan újra megpróbáltam, de az ajtó be volt zárva. Gyorsan kocsit váltottam, megpróbáltam menet közben kinyitni, és továbbmentem a következő folyosón. Egy idő után a vonat lelassult. Aztán megállt. Megszaporáztam lépéseimet, már-már futottam a következő ajtóig. Ezt sem sikerült kinyitnom. A következő vagonban már dühösen próbáltam megbirkózni a nehéz fémkilincssel. Eredménytelenül. Aztán teljes sötétségben lépdeltam. Annyira sötét volt, hogy eszembe se jutott visszamenni. És talán nem is létezett ilyen lehetőség. Még le tudtam volna szállni, bár a vonat már megindult.

Miskédi Szandra fordítása

беше готовността веднага да тръгна обратно. Не съм сигурен дали му го споделих, но казаното дотук, смятах, че беше достатъчно. Въздъхнах тежко, поклатих глава. И той отговори. С трепване на ръката, освен това промени наклона на главата си. Беше достатъчно потвърждение, че ме разбира. И двамата се разбирахме.

Желанието ми да се върна обратно беше почти толкова лудо и безсмислено, колкото и всичко, случило се до сега. Следователно имах право да постъпя както смятам за добре, искам ли да достигна до края – до някакъв край, - за да разбера окончателната истина.

Не възрази, когато се надигнах и излязох от купето.

Тръгнах обратно по коридора, а не към близката врата. Имах нужда веднага да означа какво правех: връщах се там, откъдето само преди няколко часа буквално бях избягал. Разговорът с кондуктора беше ми помогнал да взема ново решение. Трябваше да опитам още веднъж, каквото и да се случи, колкото и трудно да ми изглежда, дори само за да изчерпам до края надеждите си. Искях да отворя, по-решително повторих опита си, но тази врата със сигурност беше заключена. Смених бързо вагона, опитах да отворя в движение и продължих по следващия коридор. След известно време влакът намали скорост. И постепенно спря. Ускорих ход, дори затичах до следващата врата. Отново не успях да я отворя. В следващия вагон вече яростно се опитах да се преборя с тежката метална дръжка, колкото и напразни да бяха усилията ми. По-нататък крачех в пълна тъмнина. Беше толкова тъмно, че дори не се замислях да се върна обратно. И май не съществуваше такава възможност. Все още имах надежда да слеза, въпреки че влакът вече се движеше.

Кристина Тот

Духът на Корнел Ещи

Tóth Krisztina

Esti Kornél szelleme

Беше октомврийска вечер, прибрах се с влака от един международен фестивал, за да продължа пътуванията след един ден почивка. Тъкмо тръгнахме: там, в купето почна тази история, жалко би било да я премълча. В края на краищата всеки момент мога да умра – може да ми се спуска някой капиляр в сърцето или мозъка, – а друг – сигурна съм – никога не може да преживее подобно нещо.

Един български преводач ми се обади по мобилния дали съм в Будапеща. Казах му, че пристигам на сутринта, но следобед може да се обади на домашния. Бил искал да узнае дали мога да помогна на една негова скъпа приятелка, която пристига от София. Разбира се, казах, но утре отново

Októberi este volt, egy nemzetközi fesztiválról vonatoztam hazafelé, hogy egy nap pihenő után majd továbbutazzak. Pár perce indultunk: ott, a kupéban kezdődött ez a történet, amit kár volna elhallgatnom. Végre akármikor meghalhatok – egy hajszálér megpattan a szívben vagy az agyban, s másvalaki – ebben bizonyos vagyok – ilyesmit nem élhet meg soha.

Egy bolgár műfordító hívott a mobilomon, hogy Budapesten vagyok-e. Mondtam, hogy csak reggel érkezem, de délelőtt már hívhat a vezetékes telefonon. Azt szerette volna megtudni, segítenék-e egy kedves bolgár barátnőjének, aki Szófiából érkezik. Persze,

mondam, de holnapután ismét elutazom. Pillanatnyi szünet után megkérdezte, hogy ha úgyis elmegyek, akkor nem maradhatna-e nálam az a barát nő, nincs még ugyanis szállása, és pont ez ügyben akarta a segítségemet kérni. Dehogynem, feleltem, csak meg kell várnia, amíg megérkezem. Ő is úton van, mondta a műfordító, ő is holnap reggel érkezik Pestre.

Tízkor érkezem, tizenegyre befut a lány is. Egy továbbképzésre jött: gyorsan kiderül, hogy az általunk beszélt nagy nyelvek közt semmilyen átfedés nincs.

A tanfolyam, amin részt veszek, németül zajlik, angolul alig tud. Én viszont csak franciául és angolul értek. A bolgár lányt a barátja kíséri, ő oroszul beszél hozzám, de nem jutunk dűlőre. Előveszem a naptárt, mutatom nekik, hogy holnap elmegyek. Sihuu. Mosolyognak, bólogatnak. Átadok nekik egy kulcsot, aztán széles gesztusokkal elmagyarázom, hogy az alsó hevederzárát ne zárják be, csak a másikat, fent. Megmutatom Aksiniának a kisszobát, beteszik a hátizsákot. Igyekszem jó házigazda lenni, ezért elhatározom, hogy délelőtt feltöltöm a hűtőt. El kell küldenem háromig egy fordítást, de arra még bőven van idő.

Magukra hagyom új ismerőseimet és elindulok vásárolni. Dél van, mire visszaérek a Tescóból, kimelegedve cipelem a szatyrokat. Lépcsőzni szerencsére nem kell, földszintes sorházban lakom, a bejárati ajtó rögtön az utcára nyílik.

Már amikor nincs bezárva. De most be van. Még hozzá a hevederrel, amihez nincs kulcsom. Leengedem a dög nehéz szatyrokat, állok a bágyadt fényben. Az utca túloldalán Esti Kornél halad el, megbiccenti a kalapját, fáradtan üdvözlöm.

Nincs mit tenni, becsöngetek a szomszédhoz és megkérdezem, nem pakolhatnék-e be a hűtőszekrényébe. Dehogynem, feleli készségesen, aztán szuszogva átrendezi a mélyhűtőt is, hogy elférjen a sok hal meg Iglo zöldség. Összeszedem magam, megnézem, nálam van-e a bérletem, aztán bemegyek a tanintézménybe, amit a műfordító barátom emlegetett, hátha nyomára bukkanak a bolgár lánynak.

A portás megállít, kérdezi, hogy segíthet-e. Elmondom neki, hogy egy Aksinia nevű lányt keresek, akinek sajnos nem tudom a vezetéknevét, de ide jött Szófiából továbbképzésre, csak előtte még jól bezárta a hevederzáramat, ezért a szomszéd mélyhűtőjébe kellett pakoljak, de az elég kicsi. A portás szánakozva néz rám: nyilvánvalóan őrlőnek tart, és sok sikert kíván. Téblábolok az egyetemi folyosón, aztán hazavillamosozom, azzal áztatva magam, hogy Aksinia időközben biztos hazatért.

Hát nem. Az alsó zár zárva, két óra elmúlt. Újfent becsöngetek a szomszédomhoz, aki rögtön kezdené visszaadni a hűtőből a kajákat, de én előbb megkérdezem, hogy kimászhatok-e náluk az emeleti ablakon. Természetesen, feleli árnyalatnyi gyanakvással. A gyerekszobán át szeretnék ugyanis bejutni a lakásomba, mert el kell küldenem egy fordítást a szerkesztőségbe. Értem, feleli, de látom rajta, hogy nem érti. Pedig egyszerű. A gyerekem szobája odafent szomszédos az ő hálójukkal, a két ablak közt nem lehet több három méternél.

zaминавам. След кратка пауза попита, ако и без друго отново заминавам, то дали приятелката му не може да остане у нас, понеже още няма къде да отседне, и точно по този въпрос ми звъни. Как да не може, може, отвърнах, само трябва да ме изчака да пристигна. Тя също пътува, каза, също пристигала утре сутринта в Будапеща.

Пристигнах в десет, в единадесет се появи и момичето. Идва на квалификационни курсове: бързо стана ясно, че нямаме общи големи езици. Курсът, в който ще участва, е на немски, английски едва знае. Аз обаче разбирам английски и френски. Болгарката е придружавана от приятеля си, който ми говори на руски, но не успяваме да се спогодим. Вадя календар и им показвам, че утре заминавам. Хихо-хахо. Усмиват се, кимат. Давам им ключове, с подчертани жестове им обяснявам да не заключват долната гредя, само ключалката горе. Показвам на Аксиния малката стая, оставят раницата там. Ще се постарая да съм добра домакиня, затова решавам следобед да напълня хладилника. До три трябва да пратя един превод, но има достатъчно време за това.

Изоставям новите си познати и тръгвам да пазарувам. Вече е обед, когато се прибирам от Теско, позапотена мъкна торбите. За късмет не се налага да качвам стълби, живея в къща, входа се отваря от улицата.

Когато не е заключен обаче. Сега е. При това с гредата, за която нямам ключ. Пускам адски тежките торби, стоя в мижавата светлина. От другата страна на улицата минава Корнел Енци, вдига бомбе, морно го поздравявам.

Няма какво да правя, позвънявам на съседите и питам не бих ли могла да ползвам хладилника им. Как да не може, може, отговаря съседът услужливо, после сумтейки пренарежда и фризера, за да се поберат рибите и зеленчуците Игло. Вземам се в ръце, проверявам дали картата ми за градския транспорт е у мен, отивам в учебното заведение, което приятелят ми преводач споменаваше, с надеждата да се натъкна на българското момиче.

Портиерът ме спира, пита дали може да ми помогне. Казвам му, че търся момиче, което се казва Аксиния, за съжаление не знам фамилията ѝ, но е от София, на квалификационни курсове е тук, но преди това е заключила гредата ми, затова се наложило да ползвам хладилника на съседа, но той е твърде малък. Портиерът ме гледа съжалително, очевидно ме смята за луда и ми пожелава успех. Лутам се из коридорите на университета, после се прибирам с трамвай, залъгвайки се, че Аксиния междувременно се е прибрала.

Да, ама не. Гредата е заключена, минава два часа. Отново звънвам у съседа, който веднага би почнал да ми подава храните от хладилника, но аз го преварвам с въпроса дали мога да ползвам прозореца им на втория етаж. Естествено, отвръща с леко подозрение. Искам да мина в жилището си през детската стая, защото трябва да пратя един превод на издателството. Разбирам, отговаря, но виждам, че не разбира. Макар да е просто. Детската ни стая е съседна на тяхната спалня горе на втория етаж, между двата прозореца има-няма повече от три метра.

Свалям обувките си и се мушвам през прозореца, съседът известно време ме държи за ръка. Трябва да мина няколко метра, прилепена до стената по края на остъкления покрив, но краката ми треперят. Някой си пие кафето на отсрещната тераса: поглежда ме, кафето застива в ръката му. Не му махвам, защото ще се наложи да вдигна длан от стената.

Стигам до нашата част, вмъквам се в детската. Радиаторът не се счува от тежестта ми, скоквам на килима. Изтичвам до изхода, но проумявам, че и от вътре не мога да я отворя, защото нямам ключ за гредата и отвътре.

Да живее българско-унгарската дружба! Обаждам се по телефона на съседа, който ми подхвърля една по една дълбоко замразените пликове, млякото и хляба, накрая и обувките ми.

Да, с това приключихме. Бързо изпращам превода си, щом като съм рискувала живота си, за да спазя крайния срок. Аксилия продължава да не идва, косата ми доста е пораснала, утре не бих тръгнала на път охотно с такава прическа.

Оттеглям се в банята и разбърквам боята, слагам гумените ръкавици. Тъкмо съм размазала сместа (това е онази боя, която уж не течала), когато се отваря външната врата. Неколцина влизат, чувам, как придърпват столове и се настаняват в трапезарията. Оттам се влиза в банята, не мога да изляза. В капан съм.

Все някога ще се приберат в малката стая, се ободрявам, в края на краищата Аксилия трябва да разопакова багажа си. Боята действа за тридесет минути, няма да стоят толкова в трапезарията около масата я. Ако пък вземат да останат, какво ли ще стане с косата ми. Звънна стационарният телефон, гостите отвън скандират името ми: явно са се сетили, че се спотаявам в банята.

Измъквам се, на главата ми – цялата смес боя, казвам сухо в слушалката: ще ти се обадя по-късно. Върху телефона остава голямо кафяво петно, отгоре на всичко съм размазала боя и по ухото си. С вдигната си на кула коса, леко сковано кимвам, сякаш съм Принцесата от Междувъздушни войни, поздравявам в трапезарията посланиците на чуждата галактика.

Трима седят около масата: българското момиче, приятелят ѝ и една жена, японка, става ясно, че и тя е пристигнала на квалификационен курс, но още вчера и сега помага на Аксилия да попълни документите. Японката се представя, аз пък крадешком поглеждам стенния часовник над главата ѝ, да не би да мине времето на действие на боята. Българското момче пита, дали бих погледнала попълнените документи.

Да, yes, да, отговарям на посланиците на чуждата галактика и по незнайна причина това „да“ казвам с гласа на Корнел Еши, несигурно, леко дрезгаво. Стоя, вирам се в документа, по врата ми полека почва да се стича боята, стрелката над главата на японката се стрелва към цяло число, а на мен почва да ми се вие свят от дълбоката, невеста сума тоха на живота.

Превод: Николай П. Бойков

Leveszem a cipőmet és kimászom az ablakon, a szomszéd egy ideig tarja a karomat. Pár métert kell csak megtennem a falhoz lapulva az üvegvető szélén, de remeg a lábam. Valaki kávézik a szemben lévő teraszon: rám néz, megáll a kezében a csésze. Nem integetek, mert akkor el kéne emelnem a tenyerem a faltól. Átjutok a mi oldalunkra, bemászom a gyerekszoba ablakán. A konvektor nem szakad le a súlyom alatt, leugrom a szőnyegre. Aztán leszaladok a bejárati ajtóhoz, de rá kell jönnöm, hogy belülről se tudom kinyitni, mert a hevederzárhoz belülről sincs kulcsom.

Éljen a bolgár-magyar barátság! Felhívom telefonon a szomszédot, aki sorra beadogatja a kisablakon a mélyhűtött cuccokat, a tejet, a kenyeret és végül a cipőmet. Hát ezzel megvolnánk. Gyorsan elküldöm a fordítást, ha már az életemet kockáztattam egy határidőért. Aksinia továbbra se jön, nekem viszont jól le van növe a hajam, holnap nem szívesen indulnék tovább ilyen frizurával.

Bevonulok a fürdőszobába és kikeverem a festéket, föl húzom a gumikesztyűt. Pont végzek a massa fölkenésével (ez az a festék, ami állítólag nem folyik), amikor kint nyílik a bejárati ajtó. Többen vannak, hallom, amint húzgálják a székeket és letelepednek az ebédlőben. A fürdőszoba ide nyílik, nem tudok kimenni. Csapdába estem.

Előbb-utóbb majd behúzódnak a kishálóba, bíztatom magam, elvégre Aksiniának ki kell pakolni a hátizsákját. Harminc perc a festék hatóideje, az alatt csak nem maradnak végig az ebédlőasztalnál. Ha igen, mi lesz a hajammal. Megszólal a vezetékes telefon, vendégeim kint a nevemet kiabálják: nyilván rájöttek, hogy a fürdőszobában lapulok.

Előlépek, fejemen a teljes adag festékekkel, és szárazon csak annyit mondom a kagylónak: visszahívlak. Nagy barna folt marad a telefonon, ráadásul a fületem is teljesen összekentem. Feltornyozott hajammal előkelően, kissé mereven biccentek, mintha én volnék a Hercegnő a Csillagok háborújából, üdvözlöm ebédlőben az idegen galaxis követéit.

Hárman ülnek az asztalnál: a bolgár lány, a barátja, meg egy japán nő, akiről kiderül, hogy szintén a továbbképzésre jött, de még tegnap, és most segít Aksiniának kitölteni az űrlapokat. A japán nő bemutatkozik, én meg a falórát fürkészem a feje mögött, nehogy leteljen a határidő. A bolgár fiú megkérdezi, hogy átfutnám-e a kitöltött űrlapot.

Da, yes, igen, felelem az idegen galaxis követének, és valamiért ez az igen Esti Kornél hangján szól, bizonytalanul, kissé rekedten. Állok, böngészem a papírt, a nyakamon lassan elkezdek lefolyni a festék, a nagymutató a japán lány feje mögött az egészre ugrik, én pedig szédülni kezdek az élet mély, kibogozhatatlan zűrzavarától.

Жужа Вати

Моят български кондуктор

„...в която си бърби с българския кондуктор на български и се наслаждава на сладкия ужас на вавилонското смешение на езиците.“ Дежьо Костолани, Корнел Енци

Vathy Zsuzsa

Bolgár kalauzom

„... melyben a bolgár kalauzzal cseveg bolgárul, s a babeli nyelvzavar édes rémületét élvezi.“
Kosztolányi, Esti Kornél

Кét éve keresek valakit, aki el tudja mondani, mire képesek a vasutasok, ha szolidárisak egymással. Ha okuk van rá, hogy összedolgozzanak. Forradalomban vagy a forradalmat követő vézskorszakban, diktatúrákban. El tudnak-e rejteni néhány embert, akit egy csapat rendőr le akar tartóztatni? Át tudják őket segíteni egy másik városba, másik országba? Haza tudnak juttatni egy beteget, aki a nevét se tudja megmondani?

Számba vettem az ismerőseimet, ki jártas közülük a vasutasszakmában. Kinek volt mozdonyvezető, fűtő, állomásfőnök az apja, gyerekkorában kit vitt el magával szolgálatba? Senkit. Mit csináljak?

Úgy hozta a véletlen, hogy nemsokára összetalálkoztam egyik volt osztálytársammal. Neki ne volna vasutas ismerőse? Főfelügyelő volt, most ment nyugdíjba, nem az életkora miatt, hanem mert megbetegedett. A neve nem jut eszébe, de tudja, hol lakik. Elvisz hozzám, csak előbb beszél vele és elmagyarázza, mit szeretnék tőle hallani.

Így lett. Néhány nap múlva egy közeli kisváros egyik lakótelepére érkeztünk. A kockaház első emeletén kályhánál is szélesebb ember nyitott ajtót, göndör haja volt, és minden sok volt rajta, mint egy követ őriáson. Magas szárú cipőjébe nem fért bele a lába, a fűző a két alsó lyukat tudta csak összefogni, széles bokája majdnem a földre ért.

De ez az ő baja volt. Az enyém meg az, hogy nem értettem, mit mond, a szája mozgott, de mintha nem a torkán, hanem egy darálón jöttek volna ki a szavak. A hang nemhogy formát kapott a szájában, hanem a fogai, a gégeje csikokká szeletelte őket, a csikokat pedig a nyelve kinyújtotta, föltekerte.

Osztálytársam azt mondta, akkor ő most magunkra hagy bennünket, beszéljünk meg mindent, tisztázzuk, amit kell, ő egy óra múlva visszajön értem. És mintha minden a legnagyobb rendben volna, ránk csukta az ajtót.

A vasúti főnök a fejére mutatott, pontosabban a halántékára, azután a szájára, közben szüntelenül beszélt, s én anélkül, hogy egy szót is értettem volna a zakatolásból, selypegésből, csapágyzörgésből, arra jutottam: nemrég agyvérzést kaphatott vagy érgörcsöt, talán a halántéka táján megpattant egy ér, egy kis vérömleny keletkezett, ott is maradt, azért nem tudja érthetően mondani a szavakat. De

От две години търся някой, който да ми разкаже на какво са способни железничарите, когато са солидарни помежду си. Ако има причина да се поддържат. По време на революция или гибелни, следреволюционни периоди, при диктатурите. Могат ли да скрият няколко човека, които отряд полиция иска да арестуват? Могат ли да им помогнат да стигнат до друг град, в друга държава? Могат ли да закарат у дома болен, който дори името си не може да каже?

Направих сметка на познатите си: кой е вещ в железничарските професии? Чий баща е бил машинист, огняр, началник гара, в детството му кого са водили със себе си на работното място в железниците? Никой. Какво да правя?

Случайно, наскоро взех, че срещнах един бивш съученик. Как да нямам познат железничар? Бил инспектор, току-що излязъл в пенсия, не по възраст, а защото се разболял. Не се сеца за името му, но знае къде живее. Ще ме заведе, но преди това ще говори с него, да му обясни какво бих искала да чуя от него.

Така и стана. След няколко дена се озовахме в жилищен квартал на близкия малък град. На първия етаж ни отвори човек, по-широк и от камина, с къдрава коса, всичко бе в излишество по него като при дебел великан. Краката му не се побираха в обувките с високи кончове, бе успял да промуши връзките само през двете долни дупки, широкият му глезен почти опираше земята.

Но това си бе негов проблем, моят – че не разбирам какво казва. Устата му се движеше, но сякаш думите му излизаха не от гърлото, а от трошачка. Звукът не само не се учленяваше в устата му, а зъбите му, гръклянът му го разкъсваха на части, а езикът му ги удължаваше и разтегляше.

Съученикът ми каза, сега ще ни остави сами, да поговорим за всичко, да изясним каквото трябва, той ще се върне след час. И, сякаш всичко е наред, ни хлопна вратата.

Железничарският началник посочи главата си, по-точно слепоочието си, после устата си, междувременно говореше непрекъснато, и аз без да разбирам и дума от тракането, фъфленето, стърженето стигнах до извода: неотдавна е получил инфаркт, или артериален спазъм, навярно на слепоочието му се е пукнал някой капиляр, предизвикал е кръвоизлив, останал е така, затова не може да произнася разбираемо думите. Но ще се вирам в устата, лицето и

брадичката му и навярно ще проумея какво иска да каже.

Мъжът, когото исках да попитам каква негласна договорка свързва железничарите, какво ще се осмели да направи един кондуктор, огняр, машинист на работното си място, ако трябва да скрие човек, обвинен например в това, че се занимава с нелегално разузнаване, индустриален шпионаж, че праща шифровани съобщения, че организира заговори за свалянето на демократичния ред, та значи, какво прави в такъв случай железничарят, който иска да помогне не на „демократичната“ власт, а на нарочената жертва? Но ако на г-н инспектора не му се е случвало нещо такова, не е проблем, стига да разкаже и една-две истории, които е чувал от по-възрастните си колеги.

Мъжът ме въведе в една стая, междувременно сякаш каза запт-заптзапт, в стаята отвори един шкаф и ме погледна с огромно очакване. В скрина нямаше нищо друго освен една релса, монтирана на стената. Тежеше 43 килограма, но това проумях не от речта на домакина, а от табелката до релсата, досущ като в музеите под картините и статуите, прочетох, че е дълга един метър и е четиридесет и три килограма. Шест огромни болта държаха съединена релсата – защото не се състоеше от едно парче, а от повече – и на края ѝ се мъдреше римско число от метал.

Жилището на инспектора беше от старите, провинциални апартаменти в жилищните квартали, подовото покритие в коридора и плочките в кухнята – евтини, кранчетата и бравите – още по-евтини, балатума в стаите – син като емайлирана кофа. Срещу входа обаче, на стената на коридора имаше нещо, което никъде другаде не може да се види, а само тук: буфер на повече от сто години.

От дърво, както едновременно железопътни вагони, боядисан в черно и зелено, украсен с резбовани акантови листа и позлатени филизи. Беше като антична колона, не можех да сваля очи от него. Някогашният железничар го погали и – сега разбрах всяка негова дума – бавно, с благоговение каза: Мезьоберен, Чаба, Кетегхаза, Лъкошхаза, Куртич, Арад.

Почти се разплака, докато да видя – и аз. После ми показа портрет, на него бе изобразен граф Имре Мико, министър на транспорта и общественения труд, после една карта и почна да говори дълго и развълнувано.

Самата аз не знам как разбрах, че говореше за планираната, но никога непостроена линия между Пожон, Мошон, Чорна, Папа. Трябва да се знае, каза, че различаваме международни, държавни и местни линии. Сред тях има главни и второстепенни линии. На по-малките линии радиусът на завиване е по-малък, маркировъчните уредби са по-прости и максималната им скорост е осемдесет километра. След като каза това, се отвори вратата и влезе една жена, съпругата на инспектора. Продава вестници на гарата, каза, по това време в дванадесет затваря и носи обед на съпруга си. Постави на масата канчетата, мъжът ѝ само махна с ръка, да не се занимава, той ще ги стопли, пък и впрочем не е и гладен. Жената ни остави сами, ние влязохме в една малка стая. Тук имаше бюро и лавица, на бюрото – пишеща машина Олимпия. Великанът седна на табуретката, а на мен посочи фотьойла и със съучастническа усмивка ми даде в ръце една книга, все едно ме посвещава в нещо важно.

Развълнувах се и в главата ми се въртяха следните заглавия: „Примери на другарска взаимопомощ при железничарите“, „Дневникът на един началник движение в тежките времена“ –

majd figyelem a száját, az arcát, az állkapcsát, és talán rájövök, mit akar mondani.

A férfit, akitől azt szerettem volna megkérdezni, a vasutasokat milyen íratlan megállapodás köti, mit mer megtenni egy szolgálatban lévő kalauz, fűtő, mozdonyvezető, ha el kell rejteni egy embert, akit megvádolnak, például azzal, hogy illegális hírszerzéssel, ipari kémkedéssel foglalkozik, hogy rejtjeles üzeneteket közvetít, hogy összeesküvést szervez a hatalom, a demokratikus rend megdöntésére, szóval mit csinál ilyenkor a vasutas, aki segíteni akar, nem a "demokratikus" hatalomnak, hanem a kiszemelt áldozatnak. De ha a főfelügyelő úrral nem történt hasonló, hiszen iskolás volt még az ötvenes években, az is jó, ha elmesél egy-két történetet, amit az idősebb kollégáktól hallott.

A férfit bevezetett egy szobába, közben mintha azt mondta volna, hogy "tesstesstess", a szobában kinyitott egy szekrényt, és óriási várákoszással nézett rám. A szekrényben semmi más nem volt, csak egy falra szerelt vasúti sín. Negyvenhárom kilót nyomott, de ezt vendéglátóm beszédéből sosem találtam volna ki, a sín mellett volt egy cédula, mint a múzeumokban a képek, szobrok alatt, arról olvastam le, hogy egy méter hosszú és negyvenhárom kiló. Hat óriási anyacsavar tartotta egybe a sínt – mert nem egy darabból volt, hanem többől –, és a szélén egy fémből készült római szám díszelgett.

A főfelügyelő lakása a régi, lakótelepi lakások vidéki változata volt, a folyosó burkolata, a konyha köve olcsó, a csapok, kilincsek még olcsóbbak, a szobák műanyag padlója kék, mint a zománcvödörké. A bejárattal szemben, az előszoba falán viszont volt valami, ami sehol másutt nem lehetett volna, csak itt: egy több mint százéves vasúti ütköző.

Fából készült, ahogy a vasúti kocsik is valamikor, feketére, zöldre volt festve, faragott akantuszlevelek és aranyozott indák díszítették. Olyan volt, mint egy antik oszlopfő, nem tudtam levenni a szemem róla. Az egykori vasutas megsimogatta, és – most minden szavát megértettem – lassan, áhítattal azt mondta: Mezőberény, Csaba, Kétegyháza, Lőkösháza, Kurtics, Arad.

Majdnem kicsordult a könnye, és mire észrevettem magam, nekem is. Azután egy képre mutatott, gróf Mikó Imre közmunka- és közlekedési miniszter volt rajta, majd egy térképre, és hosszan, izgatottan beszélni kezdett.

Miből jöttem rá, magam se tudom, hogy a Pozsony, Moson, Csoma, Pápa között tervezett, de soha meg nem valósult vasútvonalról beszélt? Tudni kell, mondta, hogy megkülönböztetünk nemzetközi, országos és helyi vonalakat. Ezen belül vannak fővonalak és mellékvonalak. A kicsiknek a kanyarodási sugara kisebb, jelzőberendezései egyszerűbbek, és a legnagyobb sebességük nyolcvan kilométer.

Miután ezt elmondta, nyílt az ajtó, és belépett egy asszony, a főfelügyelő felesége. Újságokat árul az állomáson, mondta, ilyenkor délben bezár és ebédet hoz a férjének.

Letett az asztalra egy ételhordót, férje csak a kezével intett, hogy hagyja, majd ő megmelegíti, most különben sem éhes. Az asszony magunkra hagyott bennünket, mi pedig bementünk egy kis szobába. Itt íróasztal és könyvespolc volt, az asztalon Olympia írógép. Az óriás egy stokedlira ült, engem a karosszékekbe ültetett, és cinkos mosollyal a

kezembe adott egy könyvet, mint aki fontos dologba avat. Izgatott lettem, és ilyen címek jártak a fejemben: Példa a vasutasok bajtársi segítségére. Egy forgalmista naplója a nehéz időkben. – Ehelyett a sárga, puha borítójú könyvecske címlapján ezt olvastam: *A hazai gőzmozdonygyártás története*.

A könyvet az ölembe ejtettem, vasutas ismerősöm pedig rám kacsintott. Érti ő a meglepetésem, hogyne értene! Rajta kívül kinek van ilyen könyve? Mutatóujjával döfködni kezdte a címlapot: nézzem, nézzem, majd kinyitotta, és kövér ujját az első oldalra tette. Ha a felolvasást nem is értettem, saját szememmel is meggyőződhettem róla: 1871-ben kezdtünk el foglalkozni a gőzmozdonyokkal, a hetedik darab már hazai tervezésű volt, és 1878-ban elnyerte a párizsi világkiállítás nagydíját! Ez igen, mondtam, és zavaromban lesütöttem a szemem. Miért, hogy eddig erről sohase hallottam?

Vasutas barátom gurgulázó, boldog nevetést hallatott, majd elővett egy másik könyvet. Ennek borítólapján az állt: *Utasítások az élőállatok és a hullák fuvarozására*. Előbb a könyv tartalomjegyzékét mutatta meg, majd kinyitotta egy fejezetnél, és olvasni kezdte. Mint egy megáradt patak, úgy folytak ki a szájából az utasítások.

"Hullaküldeményt az állomás helyiségeiben elhelyezni, tárolni nem szabad. Minden hullát koporsóba kell csomagolni és azt egy fatartályba (ládába) tenni, olyan szorosan, hogy el ne mozdulhasson."

Ettől a mondatától és a vasutas elragadtatott arcától hirtelen harag fogott el. – Hogy mozdulna el egy hulla? – kiáltottam. – Fölkel? Fölül? Kinyitja a láda tetejét? Micsoda szamárság ez?

A főfelügyelőt mintha méltóságában sértették volna meg. Nem azért haragudott, mert rosszul értelmeztem a mondatot – a koporsót kell szorosan elhelyezni, nem a hullát –, hanem azért, mert kétségbe mertem vonni az Utasítások helyességét!

Mély hangon tudtomra adta, hogy illet még soha senki nem mondott neki. Senkinek nem fordult meg a fejében, hogy az utasításokat bírálja. A vasútnál nincs rossz utasítás!

Kivette a kezemből a füzetet, felolvasott belőle. Hangok jöttek ki a száján – most gömbölyű, fodros csíkok voltak a szavak, néha hurkák, máskor mintha egy torkában lapuló kígyó sziszegett volna felém.

Közben lapozott, újra orrom alá dugta a könyvet, a tenyere hátával csapkodta, és tudatta velem, hogy "akadály esetén a hullaküldeményt egy félreeső vágányra kell állítani, és a címzettet táviratilag értesíteni". – Fogadok, erről sem hallottál, ugye nem, kérdezte a szeme.

Hallgattam, olyan arccal néztem a levegőbe, mint aki nem akarja, hogy olvassanak a gondolataiban. Pedig csak elcsüggedtem. Hiába jöttem ide, ahogy hiába mentem el egy másik városba, az idős vasutashoz is. Ő nagyothallott, és bár a családja segített a kérdéseimet tolmácsolni, sose arra válaszolt, amit tudni szerettem volna. Furcsa módon ő is a halottakat emlegette, csak egészen másképpen. Azt mondta, a háború után annyi hullát szedtek föl a sínek mellől, mint máskor soha. Öngyilkosok hulláit. – Csóválta a fejét. – Az ördög tudja, mondta, miért akart a háború után annyi ember meghalni. – Reggel összeszedték a hullákat, bizony, azzal kezdődött a nap.

Вместо това на жълтата мека заглавна корица прочетох: „История на родното производство на парни локомотиви“.

Пуснах книгата в скута си, познатият ми, железничарят, ми намигна. Разбира изненадата ми, как да не я разбира! Освен него кой ли я има тази книга? С показалеца си започна да бучка заглавната страница: да видя, да видя, после я отвори и сложи дебелия си пръст на първата страница. Дори и неразбрала прочетеното на глас, със собствените си очи можах да се убедя: през 1871 сме почнали да се занимаваме с парните локомотиви, седмият вече е по роден проект и през 1878 е спечелил голямата награда на Парижкото изложение! Браво, казах и смутена затворих очи. Защо ли досега никога не съм чувала?

Приятелят ми железничар се засмя щастливо и гърлено, после извади една друга книга. На корицата ѝ пишеше: „Наредба за транспорт на живи животни и трупове“. Първо ми показва съдържанието на книгата, после я отвори на една от главите и почна да чете. Като от придошъл поток, така се лееше от устата му наредбата.

„Пратка, съдържаща труп, е забранено да бъде поставяна в помещенията на гарата, както и да се съхранява в тях. Всеки мъртвец трябва да бъде опакован в ковчег и той да бъде поставен в дървен контейнер (дървен сандък) плътно, за да не помръдва.“

От това изречение и от възторгнатото лице на железничаря ме хвана яд. – Как един труп ще вземе да помръдне? – извиках. Ще се надигне? Ще се изправи? Ще отвори капака на сандъка? Що за дивотия?

Сякаш засегнах достойството на железничаря. Разсърди се, не защото бях разтъкувала неправилно изречението – ковчегът трябва да се закрепи плътно, не трупът – а защото бях поставила под въпрос правилността на Наредбата!

С дълбокия си, гърголец глас ми даде да разбере, че такова нещо никой никога не му е казал. Никому не е минавало и през ум, да критикува наредбата. При железничарите няма лоши наредби.

Взе от ръката ми брошурата, зачете от нея. От устата му излизаха звуци – сега думите му бяха напрацели, накъдрени късове, понякога досущ бахур, друг път сякаш изсъскваше змия, спотайваща се в гърлото му.

Междувременно прелиставаше, пъхваше книгата под носа ми, с опакуването на дланта си я удряше и ми съобщаваше, че „в случай на пречка трупът пратка трябва да се помести на страничен коловоз и получателят да бъде уведомен телеграфически.“ – Хващам се на бас, и за това не сте чувала, ме питаха очите му. Мълчах и гледах във въздуха с физиономията на човек, който не иска да му четат мислите. Макар само да бях обезсърчена. Напразно дойдох, както напразно бях ходила и до другия град, при стария железничар. Той недочуваше и, въпреки че при разбирането на въпросите ми помагаше семейството му, никога не отговаряше на това, което ми се искаше да науча. Странно и той споменава мъртъвци, съвсем по друг начин обаче. Каза, че след войната толкова трупове били прибрали покрай линиите, както никога друг път. Трупове на самоубийци. Клатеше глава, дявол знае, казваше, защо след войната толкова души са искали да умрат. Сутрин прибирали трупове, да, с това почвал денят.

Домакинът ми междувременно поомекна, отвори книгата на друго място и почна да пелтечи. Отгоре на листа се четеше: „Конференция Технически средства на пробег“ Дали говореше за това или за друго, не знам, думите му имитираха

бавния ход на голяма река.

Гледях лицето му, устата му, дебелиите му вежди, мина ми през ум, може и да не е имал артериален спазъм. Спортист. Бил е борец или боксьор, тежка категория. Боже, колко бой ядат три рунда! Или вероятно е претърпял железопътна катастрофа. Блъснал го е товарен влак или е паднал от върха на вагон, натоварен с вълглица. Наранил е челната кост, слепоочието си. Увредили са се артикулационните му мускули. Устните му не могат да се окръглят, езикът му не образува преграда с небцето, когато изговаря л... лила...лилава ливада.

Домакинът ми показва формула и число – числото очевидно значи, че при такова натоварване на оста влакът губи сигурността на движение, и това състояние наричат дерайлиране, в случай на късмет – само опасност от дерайлиране, а аз примирено кимам, като някой, дошъл да научи най-сетне и това.

После моят кондуктор затвори книгата, придърпа ме към пишещата машина, тихо пробръмчаваше, ако бях чувала мечешко ръмжене, да кажа, че е същото, но никога не съм чувала, – по всяка вероятност казваше, че прелестната малка Олимпия е била притежание на Унгарската кралска железница, на нея са писали в канцеларията на началник движение, докато не я подменили с компютър. Началник движение, нали, знам ли какво е? Все пак! – На всяка гара трябва да има възможност пътниците да слязат и да се качат, а стоките да бъдат разтоварени и натоварени. Тоест да има товарни и пътнически превози. Затова е началникът на движение. Разбирам ли вече?– Последва кратка пауза, леко прокашляне, след това се върнахме на пишещата машина, заменена от компютър. – Сега е негова, той работи на нея. Защото, да, работи, пише книга за железниците, другояче не би понесъл живота. Никога не е търпял бездействието. Когато бъде готов местният железничарски музей, ще им я даде, там ѝ е мястото. Освен ако... музей не стане това жилище, неговото жилище – въобще не би възразил – с релсите, с буфера. С портрета на министъра Имре Мико. И когато умре, тук ще витае и неговата душа, вечен началник гара, главен инспектор, отвъд живота ще бъде на служба. Блажен се усмихна, дълго и дълбоко си взе въздух, замълча. Мълчах и аз.

После, сякаш нещата се движеха по разписание, пристигна съученикът ми, който ме доведе тук, и, видял доволните ни лица, със сигурност си е помислил, че сме успели в онова, което сме искали.

Потупа главния инспектор по рамо, благодари му за приятелската помощ, сбогувахме се. Нашият кондуктор ни изпрати, пред външната врата се изпъгна, вдигна ръка към челото и отдаде чест, сякаш ние сме преминаващ влак.

След около година бях отново в този квартал, в този град. Съпругата на главния инспектор, която и сега продаваше вестници, само че не на гарата, а в един от павилионите на улицата им, каза, неотдавна съпругът ѝ е починал. Не е страдал, смъртта го застигнала насън. От железниците му дарили почетно гробно място, а по негова молба го погребали в служебната му униформата.

Vendéglátóm közben megenyhült, egy másik helyen nyitotta föl a könyvet, és hadarni kezdett. A lap tetején ez állt: "Futástechnikai konferencia." Hogy erről beszélt vagy valami másról, nem tudom, szavai mintha egy nagy folyó hőmpölygését utánozták volna.

Néztem az arcát, száját, vastag szemöldökét, és megfordult a fejemben, talán nem is érgörse volt. Sportolt. Birkózó vagy ökölvívó volt, akár nehézsúlyú is lehetett. Miket kap, csak három menetben egy bunyós! Esetleg vasúti balesete volt. Fellökte egy tehervagon, vagy leesett egy szeneskocsi tetejéről. Megsérült a homloklebenye, a halántéka. Az artikulációs izmai karosodtak. Az ajkai nem kerekednek, nem zárnak, a nyelve nem képez csatornát a szájpaddlásával, amikor azt mondja: l... liba... libalegelő.

Vendéglátóm rámutatott egy képletre és egy számra – a szám nyilván azt jelentette, hogy ekkora tengelynyomásnál a vonat elveszíti futásbiztonságát, ezt az állapotot hívják úgy, hogy kisiklás, szerencsés esetben csak kisiklási határhelyzet –, én pedig megadóan bólintottam, mint aki azért jött ide, hogy végre ezt is tudhassa.

Kalauzom ezután becsukta a könyvet, odahúzott az írógéphez, halkán duruzsolt valamit, ha hallottam volna medvedörögést, talán azt mondanám, olyan volt, de sose hallottam – minden valószínűség szerint azt mondta, hogy a Magyar Királyi Vasúté volt ez a gyönyörű kis Olympia írógép, a forgalmi irodában is ezzel dolgoztak, amíg ki nem cserélték számítógépre. A forgalmi irodát, ugye tudom, micsoda? Azért! – Minden állomásnak lehetőséget kell adni az utasok ki- és beszállására, az áruk le- és feladására. Vagyis teherforgalomra és személyforgalomra. Erre való a forgalmi iroda. Értem már? – Rövid szünet következett, egy kis krahácsolás, majd visszatértünk a számítógéppel helyettesített írógépre. – Most az övé, mondta, ő dolgozik rajta. Mert dolgozik am, könyvet ír a vasútról, másképp nem bírná ki az életet. Sose állhatta a semmittevést. Ha elkészül a helyi vasúti múzeum, majd nekik adja, ott a helye. Hacsak... nem ez a lakás, az ő lakása lesz a múzeum – egyáltalán nem bánna –, sínnel, ütközővel, Mikó Imre miniszter arcképével. És ha meghal, itt lebeg majd az ő lelke is, örökös állomásfőnök, főfelügyelő, életén túl is szolgálatban.

Üdvözülten mosolygott: hosszú, mély lélegzetet vett és elhallgatott. Hallgattam en is.

Majd, mintha a dolgok menetrend szerint történnének, megérkezett osztálytársam, aki idehozott, s látva elégedett arcunkat, biztos volt benne, hogy sikerült, amit akartunk.

Megveregette a főfelügyelő vállát, megköszönte a baráti segítséget, elbúcsúztunk. Kalauzunk lekísért bennünket, a kapuban kihúzta magát, kezét a homlokához emelte és tisztelgett, mintha mi volnánk az elhaladó vonat.

Legközelebb egy év múlva jártam azon a lakótelepen és abban a városban. A főfelügyelő felesége, aki most is újságot árult, csak nem az állomáson, hanem utcájuk egyik pavilonjában, azt mondta, nemrég meghalt a férje. Nem szenvedett, álmában érte a halál. Díszsírhelyet kapott a vasúttól, és kérésére szolgálati ruhájában temették el.

Превод: Николай П. Бойков

Васил Славов

Говорещият Заек

(или писмо от малко по-нататък)

Vaszil Szlavov

A beszélő nyúl

(avagy levél egy kicsit távolabbról)

One, two, three, four, five,
Six leetle fat (fekete bajusszal)
Little rabbits (bolgárok)

(Beatrix Potter)

A trükk ismerős. És unalmas. A nyúl a fülénél fogva, és be a cilinderbe. Mosoly. Kendő. Zsák. A heraldikai jelképekkel hímzett kendő, képeslapok Budáról és Pestről (a boldog békeidőkből) és enyhe célzások recitativói a kelet-európai reprezentáció Who's Who-jából.

„Lenézés a Balkán iránt, periferikus nép, a bolgárok és magyarok közti rokonság nem annyira a magyarok, mint inkább a bolgárok számára fontos, a bolgároknak, akik egy kicsit odébb élnek, a magyaroknak a bolgárok olyanok, mint a szegény rokon”¹, „A magyarok lepusztítják Bulgáriát”, ott (Bulgáriában) a gyorsan és dúsán termelő fák éhelyítő, ízetlen gyümölcsökkel fecskendezik tele a földet; a kaptárakba ecetszagú mézet gyűjtöttek az elcsigázott méhek²...

Agresszív recitativo. A rossz ízlés megnyilvánulása. De mosolyogjunk némán, és térjünk vissza a trükkre. A nyúl a kendő alatt van, már mondtuk, mosoly, csiribá-csiribú. És a nyúl sehol. Taps. Füttögés. A nyúl (fat fekete bajusszal) eltűnt. A fennhéjázás látószöge eltüntette.

Eddig jó. Elméletben. De valóban így van Kosztolányi béléssel kifelé fordított elbeszélésében?

Vagy talán...

Éjszaka volt. Éjfél elmúlt. A gyorsvonat száguldott velem az ismerős hegyek és falvak közt. Fél kettő felé lehetett. Körbejártam a lámpással, az utasok többsége visszavonult a fülkéjébe, ekkor megláttam egy magas, kellemes külsejű férfit, aki nyilvánvalóan unatkozott. Elmosolyodtam, megálltam mellette, és ő rossz

One, two, three, four, five,
Six leetle fat (с черни мустаци)
Little rabbits (българи)

Beatrix Potter

Трикът е познат. И скучен. Заекът за ушите и в цилиндъра. Усмивка. Покривало. Чувал. Покривалото, везано с хиралдическа символика, пощенски картички от Буда и Пеща (от имперското славно време) и речитативи на леки подмятания от Who's Who на източноевропейската репрезентация.

„Пренебрежение към Балканите, периферен народ, родствеността между българи и унгарци е важна не толкова за унгарците, колкото за българите, българите, които живеят малко по-нататък, за унгарците българите са нещо като бедните роднини“¹, „Маджарите опустошават България“, там (България) овошките, раждащи бързо и обилно, засипват земята с блудкави и безвкусни плодове, в кошерите изнурените пчели събират мед с дъх на оцет²...

Агресивна речитативност. Проява на лош вкус. Но да премълчим с усмивка и да се върнем на трика. Заекът е под покривалото, казахме, усмивка, щрак. И заекът го няма. Аплодисменти. Свирки. Заекът (fat с черни мустаци) е изчезнал. Бил е апроприиран от дискурса на високомерието. Дотук добре. Теоретично. Но дали това наистина е така в обърнатия с хастара нагоре разказ на Костолани?

или, може би...

Беше нощ. След дванайсет часа. Бързият влак препускаше с мен през познати планини и села. Трябва да беше към един и половина. Обикалях с фенера си, повечето пътници се бяха прибрали в купетата си, когато видях висок и приятен наглед мъж, който очевидно скучаеше. Усмивнах се, застанах до него и той ме попита на лош български дали пуша. Отговорих утвърдително, драго ми стана, чужденец, а се опитва да говори на езика ми. Поднесе ми цигара, аз извадих кибрит, поканих го, но той ме изпревари, подаде запалката си и каза:

¹ Nyilatkozat a Golan-fennsíkről a Kossuth rádióban 2004. május 24-én, feltételezem, hogy a szláv írásbeliség napja alkalmából. (a szer. megj.)

² Idézet Lang elbeszéléséből

¹ казаност от Голан в интервю на радио Кошут – 24 май 2004, по повод деня на славянската писменост, предполагам. (Бел. на автора)

² казаност в разказа на Ланг

– Заптуфтадайте.
Весело ми стана. Преструваше се. Играеше.
Попитах го как се казва, а той ми отвърна:
– Да.
Попитах отново:
– Да ли се казвате?
А той ми отвърна:
– Не.
– Ей, приятелю – казах – Да ли се казваш или Не?
Той въздъхна, поклати глава и ме потуна по рамото.
Доброжелателен жест.
Влакът теглеше опашката си на километър ли, два ли от
родното ми място и не се съдържаш:
– Знаеш ли миличък Да-Не, това кътче не е като всички
други. Не го виждаме с теб сега, но аз мога да ти разказвам
цяла нощ за него, за това къде е обърнатият камък, къде
спира наесен дъждът, в клоните на кое дърво залезът губи
последния си дъх. И очите да ми завържат, и вдън горите
Телилейски да ме пратят, пред мен ще си е и туй то. Да – само
можеш да казваш на тази красота или да мълчиш, както ти
мълчиш пред мен, и да я дишаш. А ти, миличък Да-Не, дишал
ли си красотата?
Чужденецът напипа интонацията и отвърна:
– Да.
Улучи, помислих. И се засмях. Засмя се и той. Като че ли Бог
бе пратил при мен непознатия, на когото можех да кажа
всичко, да загрее до дъно, а той, без да разбира думите ми,
щеше да мълчи и доброжелателно да ме насърчава. И
продължих да говоря, в галоп да говоря, а той, опрян на
нощта, очакваше думите ми като мека скала, която щеше до
поеме непознатите им трептения и да ги върне като ехо
отново към мен, облагородени от спокойствието му. Разказвах
му шег и троснати закачки, за близките си му разказвах, за
тъгата след загубата на съпругата си, чието последно писмо
опче, след толкова години, носех в портфейла си, за това, че
тъгата е като дюля и че тръпчивият ѝ дъх превръща и душата
в тръпчива животица, за дивото на чергарския живот му
говорих, за всички тези спирки и всички те – нечий други,
осмислени от чужд шепот и топлина, които споделях с разума,
а не със сърцето си, защото моята спирка бе останала празна,
не не не празна съвсем, защото там ме чакаше кучето,
пазачът на душата ми, кучето-вълк със сини очи и казах как
неотдавна отново бях намерил смеха, защото смееш ли се,
човска, когото си загубил, те чува и се смее заедно с теб и
чирикането на птиците – то това е смехът на всичките близки,
които са отново с теб.
Беше минал час или два. Погледнах го и видях езерата в очите
му. И тези езера ми напомниха за моя синеок вълк. За дивия
ми приятел.
– Като кучето ми си, чужденецо. Гледай ме и мърдаш с уши.
Искаш ли да видиш снимката му. Човек трябва да носи
снимките на приятелите и мъртвите в джоба си, нали? И
извадих портфейла със снимката на живия пес и писмото на
мъртвата си жена.
Тогава чужденецът се огледа в снимката. Близна я.
И изръмжа.

They (дебели българи с мустаци) stuffed the empty sack
With three rotten vegetable marrows,
An old blacking-brush

bolgarsággal megkérdezte, dohányszom-e. Igenlő választ
adtam, jó érzés fogott el, lám, egy külföldi, aki megpróbál
a nyelvünkön beszélni. Cigarettaival kínált, elővettem a
gyufát, odakínáltam, de megelőzött, átnyújtotta az
öngyújtóját és így szólt:

– Zaptuftadajte.
Ez felvidított. Tette magát. Játszott.
Kérdeztem, hogy hívják, ő meg így felelt:

– Igen.
Újból megkérdeztem:
– Igennek hívják?

Ő meg azt felelte:

– Nem.

– Ejnye, barátom – mondtam. – Igennek hívják vagy
Nemnek?

Sóhajtott, megrázta a fejét és megveregette a vállamat.

Jóindulatú gesztus.

A vonat a szülőfalumtól egy vagy két kilométerre
kigyózott, és nem tudtam megállni:

– Tudod-e, kedves Igen-Nem, ez a zugocska nem olyan,
mint az összes többi. Te meg én most nem látjuk, de egész
éjszaka tudnék mesélni róla, arról, hogy hol van a
felfordított kő, hol áll meg az eső ősszel, melyik fa ágai
között lehele ki a lelkét az alkonyat. Ha bekötik is a
szememet, ha az elvarázsolt erdő mélyére küldenek is,
mindig a szemem előtt van, ez az igazság. Csak igent
mondhatsz erre a szépségre, vagy hallgathatsz, mint
ahogy hallgatsz itt előttem, és magadba szívhatod. Hát te,
kedves Igen-Nem, magadba szívjad valaha a szépséget?

A külföldi érzekelte a kérdést, és azt felelte:

– Igen.

Eltaláltam, gondoltam. És elnevettem magam. Nevetett ő
is. Mintha az Isten küldte volna az utamba ezt az
ismeretlent, akinek bármit elmondhattam, mélyre
áshattam, ő pedig, anélkül, hogy a szavaimat értené,
meghallgat, és jóindulatúan biztat. És tovább beszéltem,
hadarva beszéltem, ő pedig, nekitámaszkodva az
éjszakának, úgy várta a szavaimat, mint a lány szikla,
amely befogadja ismeretlen rezdüléseimet és
visszhangként visszadobja felém, nyugalma által
megnemesítve. Meséltem neki vicceket és bumfordi
ugratásokat, meséltem a családomról, a bánatról, amikor
elvesztettem a feleségemet, akinek az utolsó levelét még
most, annyi év után is a tárcámban hordtam, meséltem
arról, hogy a bánat olyan, mint a birsalma, és hogy fanyar
illata a lelket is fanyarkássá változtatja, az elvadult
cigányéletéről meséltem, az állomásokról, hogy mind a
másé, idegen suttogás és melegség ad nekik értelmet,
amelyet csak ésszel lehet felfogni, szívvel nem, mert az
én megállóm üres maradt, nem, nem, nem egészen üres,
mert ott vár a kutyám, a lelkem őrzője, egy kék szemű
farkaskutya, és elmondtam, hogy nemrégiben újból
rátaláltam a nevetésre, mert ha nevensz, az ember, akit
elvesztettél, hall téged, és együtt nevet veled, és hogy a
madárcsicsergés nem más, mint a szívedhez közelálló
nevetése, akik újra itt vannak veled.

Eltelt egy óra, vagy kettő. Rápillantottam, és megláttam a
tavakat a szememben. És ezek a tavak az én kék szemű
farkasomra emlékeztettek. Az én vad barátomra.

Olyan vagy, te külföldi, mint a kutyám. Csak nézel, és
mozgatsz a füledet. Akarod látni a fényképét? Az

embernek mindig a zsebében kell hordania a barátai és a halottai fényképét, nem igaz? És elővettem a tárcámat az élő kutyám fényképével és a halott feleségem levelével. Az idegen megbámulta a fényképet. Megnyalta. És vakkantott.

They (vaskos, bajuszos bolgárok) stuffed the empty sack
With three rotten vegetable marrows,
And old blacking-brush
And two decayed turnips.
(B. P.)

ők (a bolgárok, én, a nagyapám – a Kalauz) már nincsenek a zsákban...

Mert a Nyúl beszél. Megszóltat végre, Istenem. Szakadatlanul beszél, és a szavai szétszaggatják a kendőket, a heraldikai jelképrendszereket, a semmitmondó, széles gesztusokat. Emlékek – színesek, izmosak, beugratóság – az égig érő kereplőik, eleven és elbeszélт élet, szépség, amelynek a színe előtt csak hallgathatunk.

És a Fennhéjázás? A Fennhéjázás a túsarkain odakinn rekedt. Elhervadt és felesleges.

Mert, kedves értelmezők, a Nyúl, amikor beszél, nem hasonul a környezetéhez, hanem a hallgatók körüli teret hasonítja önmagához.

Esti Kornél néma.

Esti nem más, mint (lány) szikla, tárgy, répa, amely a toleráns Balkáni Nyúl fogai közé került, és ettől kezdve irodalmi-kritikai-fennhéjázó-kulturális létezése a beszélő jóindulatától és közmondásos (!) balkáni-bolgár vendégszeretetétől függ.

Mrs. McGregor untied the sack
And put her hand inside
(és nincsenek bolgárok)
And she became very very angry
(B. P.)

Azt hiszem, nem vagyunk very very angry. Mi rátok. Ti ránk. Azt hiszem, hogy bizonyos primitív értelmezéseitek a munkaszeretet hiányának jelei, amely cserben hagy benneteket, miközben megpróbáltok az anyaggal boldogulni, amelyen dolgoztok.

Ha pedig egy napon vonatra szálltok, ne utazzatok Bulgárián keresztül (Isztambulba) (Bécsbe) (a Holdra). Bizonyára tudjátok, hogy az átutazás marginalizálja az átutazót, és hogy nem ő értelmezi a mi esetünkben a balkáni perifériát, hanem ő marad a perifériáján a balkáni elevenségnek.

Tehát álljatok meg, magyarok, és a vendégeim vagytok. Olyan gyümölcsre, amelytől a szájpaddásotok könnyű lesz, mint a pille, és mézre, amelytől megnesesül a lelketek.

Enyhe lenézéssel:

v. sz.

Csíkhelyi Lenke fordítása

And two decayed turnips.
B.P.

Те (болгарите, аз, дядо ми – Кондукторът) не са вече в чувала...

Защото Заекът говори. Проговорил е най-после, Боже. Говори непрекъснато и думите му късат покривала, хералдически символики, незначещи нищо широки жестове. Спомени – цветни, мускулести, закачки – кречеталата им до небето, живот жив и изказан, красота, пред която можеш единствено да помълчиш.

А Високомерието? Високомерието с високите си токове е отвън. Повяхнало и излишно.

Защото, скъпи тълкуватели, говорейки, Заекът не е апроприиран, а апроприира пространствата около мълчания.

Еще е ням.

Еще не е нищо друго освен скала (мека), вещ, морков, попаднал в збъчетата на толерантния Балкански Заек и оттук нататък литературно-критично-високомерно-културното му съществуване зависи от добрата дума на говорещия и прословутото му (!!) Балканско-Българско гостоприемство.

Mrs McGregor untied the sack
And put her hand inside
(и няма българи)
And she became very very angry
B.P.

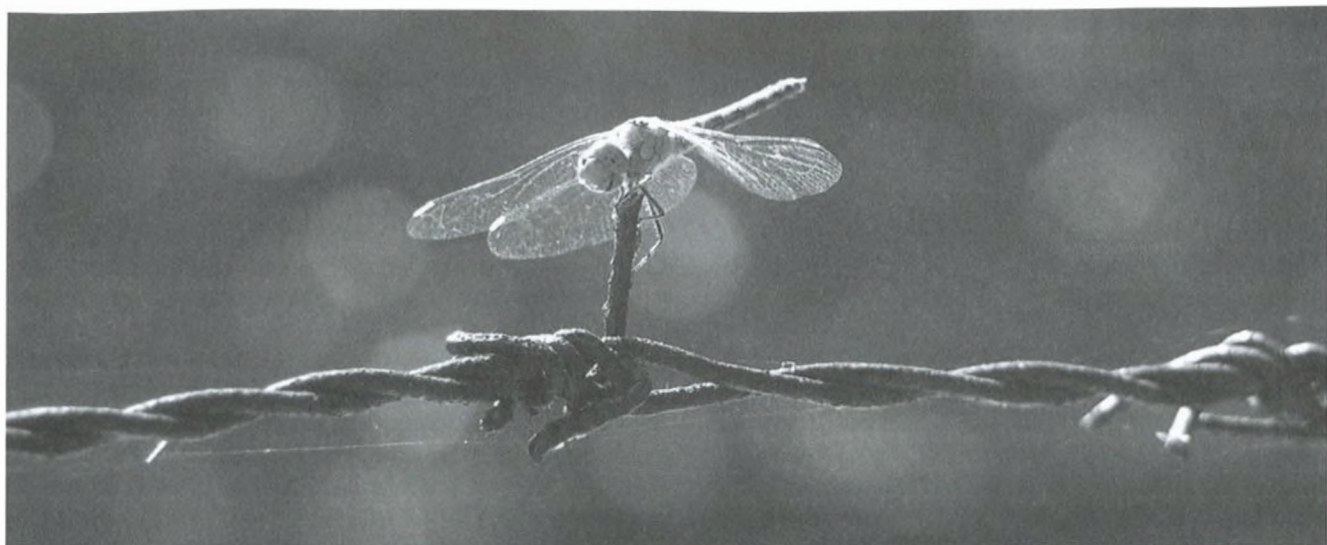
Смятам, че не сме very very angry. Ние на вас. Вие на нас. Считаю, че някои примитивни ваши тълкувания са признак на недостатъчно трудолюбие, отделено от вас върху материята, с която се опитвате да боравите.

А ако някой ден вземете влака, не преминавайте през България (на път за Истанбул) (на път за Виена) (на път за Луната). Вероятно знаете, че преминаването маргинализира преминаващия и че не той тълкува в нашия случай Балканската периферия, а че остава в периферията на Балканската живост.

Та спрете, маджари, и ще ви почерпя.

С плодове, които ще накарат небцата ви да полетят като пеперуди, и с мед, който ще облагороди душите ви.

С леко пренебрежение:
в.с.

Валери Петров

Бяла приказка

(Продължение от миналия брой)

Valeri Petrov

Fehér mese

(folytatás az előző számból)

Но какво станало в този миг?

В този миг
чул се вик:

— Мачооооо!

Всички се послушали. И в тишината, още по-ясно и по-отблизо се чуло!

— Мачооооо!

И без заповед всички — освен метеоролога, разбира се — се изпокрили, кой където можал, сред уредите.

И ето че се появил Ванчо. Той бил без ски и без раница, разчорлен и задъхан.

— Добър ден, чичо! — казал Ванчо. — Чичо, не си ли видял едно коте?

— Какво коте? — престорил се на учуден метеорологът.

— Едно такова — ръждиво, мъничко! — казал Ванчо, почти разплакан. — Значи няма го?

Вместо да му отговори, метеорологът запитал:

— Ти да не си го мъчил?

— Не съм!

— А опашката не си ли му дърпал?

— Съвсем малко — признал си Ванчо.

— Че защо тогава е побягнало? — учудил се метеорологът.

— То не е побягнало, ами се е загубило. Излязло е и се е

De mi történt ebben a pillanatban?

Ebben a pillanatban
kiáltás hallatszott.

Cicuuuu!

Mindannyian hallgatózni kezdtek. És a csendben még érthetőbben, még világosabban hallatszott!

Cicuuuu!

És parancs nélkül mindannyian – a meteorológust kivéve természetesen – elbújtak a műszerek közé, ki hova tudott. És lám, megjelent Vancso. Zavartan, zihálva, sílécek és hátizsák nélkül.

— Jó napot, bácsi! — mondja Vancso. — Bácsi, nem láttál egy macskát?

— Milyen macskát? — csodálkozott el tettetetten a meteorológus.

— Egy ilyen kicsikét, rozsdás színűt! — mondta Vancso szinte sírva. — Vagyis nem láttál?

De ahelyett, hogy válaszolt volna, a meteorológus megkérdezte:

— Csak nem bántottad?

— Nem!

— És a farkát sem húztad?

— Csak egészen kicsit – vallotta be Vancso.

— Akkor meg miért szökött el? — csodálkozott el a meteorológus.

– Nem szökött el, csak eltévedt. Kibújt és eltévedt.
 – Honnan bújt ki?
 – Hát.... a házból – füllentett Vancso.
 – És otthonról egészen idáig jött?! – csodálkozott el még jobban a meteorológus.
 – Hát igen! Biztosan busszal jött, aztán felszállt a liftre! – füllentett tovább Vancso.
 – Liftre? És most mit fogsz csinálni?
 – Hogyhogy mit? Megkeresem!
 – Én a te helyedben másikat keresnék magamnak. Annyi macska van, amennyit csak akarsz! – mondta a meteorológus.
 – Igen, „amennyit csak akarsz”! De ez nem egy közönséges macska, ő a barátom! – kiáltotta egészen sírva Vancso, és eliramodott, hogy megkeresse a macskáját a fehér erdőben.
 – Cicuuuu! Cicuuuu!
 A kis állatok előugrottak a búvóhelyükről. Mindannyian vidámak voltak – kivéve a kis szarvast.
 – Miért mondtad ezt neki? – mondta a meteorológusnak.
 – Mit? – kérdezte a meteorológus.
 – Hogy nem láttad a cicát!
 – Hogy mondjon le róla, azért! – avatkozott bele a róka. – De hadd keresse, ha annyira akarja!
 – Hadd! – mondta a cica. – Csakhogy...
 – Ha-ha! Hogy becsaptuk! – ugrándozott a medvebocs. – Most itt fogsz élni, és játszani fogunk! Szép itt, ugye?
 – Szép – mondta a cica, de megismételte: – Csakhogy...
 – „Csakhogy” mi? – kérdezte a meteorológus.
 – Csakhogy vissza akarok menni hozzá! – jelentette ki a macska váratlanul.
 Nem mondta túl hangosan, de mindannyian hallották, és ugrándozás közben hirtelen helyben kővé meredtek, mintha már megtanultak volna szobrosat játszani. És így álltak sokáig, amíg a meteorológus meg nem szólalt:
 – Vissza akarsz térni hozzá, így van?
 – Igen.
 – És miért?
 – Mert a barátom – mondta a cica. – Látjátok, hogy keres engem!
 – Keres, hogy meghúzhassa a farkadat, hi-hi! – mondta a rókácska.
 – Nem azért – mondta a macska.
 – És a bajuszodat, br-br! – mondta a medve.
 – Nem azért! – vágta rá a cica.
 – Akkor miért? – kérdezte a kis szarvas.
 – Mert a barátom! – felelte ismét a cica. – És a bajuszom születésem óta ilyen!
 – Hi, barát! Br, barát! – támadtak rá a róka és a medve.
 – Nem biztos – mondta a meteorológus. – Ezt nem lehet ilyen gyorsan eldönteni. Igaz barát nem terem minden bokorban. Van egy vers...
 – Ismerjük! Ismerjük! Nagyon bánatos és hatalmas! – kezdtek kiabálni mindannyian. – De hogyan döntsük el, hogy a barátja vagy nem a barátja?
 – Hát ez valóban nagyon nehéz – mondta a meteorológus.
 – Nincsenek barátságsmérő barométerek? – kérdezte a kis szarvas.
 – Vannak, de hatalmasak és bánatosak – mondta a meteorológus. – De mégis kitalálunk valamit.
 És jelzett a kis állatoknak, hogy húzódjanak köréje.

загубило.

– Излязло откъде?

– Ами... от къщи – излъгал Ванчо.

– От къщи чак дотук?! – още повече се учудил метеорологът.

– Ами да! Сигурно е дошло с автобуса и после с лифта! – продължил да лъже Ванчо.

– С лифта? И сега какво ще правиш?

– Ще го търся, какво?

– Аз на твоє място щях да си намеря друго. Котета колкото щеш! – казал метеорологът.

– Да, „колкото щеш”! То не е обикновено коте, то ми е приятел! – съвсем разплакан извикал Ванчо и хукнал да търси котето си из бялата гора:

– Мачооо! Мачоооо!...

Малките животни наизскачали от скривалищата си. Всички били весели, само еленчето – не.

– Ти защо му отговори така? – казало то на метеоролога.

– Как? – попитал го той.

– Че не си виждал котето!

– За да се откаже, защо! – намесило се лисичето. – Но щом толкоз иска, нека го търси!

– Нека! – казало котето. – Само че...

– Ха-ха! Как го излъгахме! – подскочило мечето. – Сега ще живееш тука и ще си играем! Тук е хубаво, нали?

– Хубаво е – казало котето и пак повторило: – Само че...

– „Само че” какво? – запитал го метеорологът.

– Само че искам да се върна при него! – казало неочаквано котето.

Не го казало много високо, но всички го чули и както скачали, изведнъж се вкаменили на местата си, сякаш вече се били научили да играят на статуи. И така стояли дълго, докато метеорологът проговорил:

– Искаш да се върнеш при него, така ли?

– Да.

– Е, защо?

– Защото ми е приятел – казало котето. – Я как ме търси!

– Търси те, за да ти дърпа още опашката, хи-хи! – казало лисичето.

– Не е за това – казало котето.

– И мустаците, мр-мр! – казало мечето.

– Не е за това! – казало котето.

– А защо тогава? – попитало еленчето.

– Защото ми е приятел! – казало пак котето. – И мустаците са си ми такива по рождение!

– Хи, приятел! М-р-р, приятел! – нахвърляли се върху него лисичето и мечето.

– Не се знае – казал метеорологът. – Не трябва да решава така бързо. Истинските приятели не се намират на всяка крачка. Има едно стихотворение...

– Знаем го! Знаем го! Много е тъжно и голямо! – развикали се всички. – Но как да разберем дали му е приятел, или не му е приятел?

– Виж, това е наистина много мъчно – казал метеорологът.

– Няма ли барометри за приятелство? – попитало еленчето.

– Има, но и те са големи и тъжни – казал метеорологът. – И все пак да помислим!

И той дал знак на малките животни да се сгушат около него. Всички събрали глави и си зашепнали. Не се разбираше какво кроят, само от време на време се чувало:

– Аз – това! Аз – това! На изпитванка!

— Шу-шу-шу.
 — Иха, че интересна!
 — Шу-шу-шу.
 — Ама да не стане страшно!
 — Шу-шу-шу.
 — Само така! Да! Да!
 — Шу-шу-шу.

Като се наговорили, всички вдигнали глави.

— Ще видите, че ще издържи! — казало котето.
 — Вие, да видим, дали ще издържите! — казал метеорологът.
 — Ще издържим! Ще издържим! — развикали се всички.

И се пръснали в разни посоки, като оставили големия си и тъжен приятел да гледа след тях.

И какво станало после?

Ето какво станало.

Ванчо вървял сред бялата гора и викал котето си. Но вместо котето, задъхано, отнежде се появило лисичето.

— Бягай! Бягай! — извикало му то.

— Защо? — казал Ванчо.

— Мечката! Иде насам и каквото срещне, изяжда го! Това е Мечката гора, не знаеш ли? Тука е пълно със стръвници!

— А не видя ли едно коте? — запитал изплашен Ванчо.

— С дълга опашка ли беше? — запитало лисичето.

— Да!

— И с дълги мустаци?

— Да!!

— И със зелени очи?

— Да!!! — съвсем изплашен казал Ванчо.

— Не съм го виждало — казало лисичето. — Бягай да бягаме!

И само избягало. А между снежните клони се мярнало нещо голямо и тъмно, което танцувало и пеело:

Аз съм мечка-стръвница,
 а зад мен са троица,
 със зъби и ръмжене
 триж по-страшни от мене!

Връщай се, момче,
 връщай ми се, че...

аз съм мечка-стръвница,
 а зад мен са троица
 със зъби и ръмжене
 триж по-страшни от мене!

Връщай се, момче,
 връщай ми се, че...

Ванчо се уплашил, разбира се, но все пак събрал смелост.

— Няма да се връщам! — казал той. — Там е котето ми! Там е моят приятел!

И продължил пътя си.

— Добре, но на твоя отговорност! — изревала след него мечката.

А то не било истинска мечка, а кожухът и ушанката на метеоролога — малките животни ги били окачили на едни тояги, за да плашат с тях Ванчо.

Лисичето изскочило първо изпод кожуха.

— Май ни позна! — казало то.

Изпод кожуха изскочило и котето:

— Не ви е познало, ами ми е приятел! Стига сме го мъчили!

Mindannyian összedugták a fejüket, és sugdolózni kezdtek. Nem lehetett érteni, mire készülnek, csupán annyi hallatszódott időről-időre:

— Én – így! Én – úgy! Próbára!

— Su-su-su.

— Hű, de izgalmas!

— Su-su-su!

— De aztán ne legyen félelmetes!

— Su-su-su!

— Így-így! Igen! Igen!

— Su-su-su!

Amint megegyeztek, mindenki felemelte a fejét.

— Meglátjátok, hogy kiállja! — mondta a cica.

— Azt lássuk meg, hogy ti kiálljátok-e! — mondta a meteorológus.

— Kiálljuk! Kiálljuk! — kezdtek kiabálni mindannyian.

És szétszóródtak a szélrózsa minden irányába, magára hagyva az ő hatalmas és szomorú barátjukat, aki a tekintetével követte őket.

És azután mi történt?

Íme, ez történt.

Vancso ment a fehér erdőben, és a macskáját hívogatta.

De a cica helyett a rókácska jelent meg zihálva.

— Fuss! Fuss! — kiáltott rá.

— Miért? — kérdezte Vancso.

— A medve! Erre tart, és akire rálel, megeszi! Ez a medvék erdeje, nem tudod? Tele van vadállatokkal!

— Nem láttál erre egy macskát? — kérdezte ijedten Vancso.

— Hosszú farka volt? — kérdezte a rókácska.

— Igen!

— És hosszú bajusza?

— Igen!!

— És zöld a szeme?

— Igen!!! — mondta Vancso egészen rémülten.

— Nem láttam — mondta a rókácska. — Gyere, fussunk!

És elfutott. A havas ágak közül egy táncoló, éneklő, nagy, sötét valami bukkant elő:

Itt egy medve közeleg,
 hátam mögött egy sereg
 morgó, éhes medvehad,
 nálam mind háromszor hatalmasabb.

Fordulj vissza kisfiú,

fordulj vissza, vagy...

Itt egy medve közeleg,

hátam mögött egy sereg

morgó, éhes medvehad,

nálam mind háromszor hatalmasabb.

Fordulj vissza kisfiú,

fordulj vissza, vagy...

Vancso persze megijedt, de aztán mégis összeszedte a bátorságát.

— Nem fordulok vissza! — mondta. — Ott az én cicám! Ott az én barátom!

És folytatta útját.

— Jó, de a te felelősségedre! — üvöltött utána a medve, aki nem is volt igazi medve, hanem a meteorológus bundája és sapkája, amelyeket a kis állatok egy botra akasztottak, hogy azzal ijesszék meg Vancsót.

A rókácska ugrott ki először a bunda alól.

— Alighanem felismert minket! — mondta.

A bunda alól előugrott a macska is.

– Nem ismert fel minket, csak a barátom! Eleget kínoztuk!

– És ő hogy kínozt téged! – káromgott a szarka.

– Hogy kínozt? Szinte alig! Ha tudnátok, én milyen csintalanságokat műveltem!

– Akármit is műveltél, nem kellett volna téged ejtőernyővel ledobnia a harmadik emeletről! – mondta a medve.

– Csak kilógatott a teraszról! Még izgalmas is volt! – kiáltott a macska. – Hagyjátok békén!

– De nekünk is izgalmas ám! Gyerünk! Gyerünk! – kezdett kiabálni a róka.

És elhajították a bundát és a sapkát, és újból Vancso után eredtek.

Vancso pedig ment az erdőben, és tovább hívogatta a macskáját:

– Cicuuu! Cicuuu!

Egyszeriben különféle kísértetek és szellemek kezdtek forgolódni körülötte.

Tulajdonképpen semmi szörnyű nem történt, mert a szellemek megint a mi kis ismerőseink – a kis állatocskák – voltak, de Vancso nem tudta, hogy ők azok, és reszketni kezdett.

Az állatok mindenféle pizsamákba és lepedőkbe öltözve, vödörrel a fejükön körülötte keringtek, és azt kiáltozták:

– Hi-hi-hi! Ha-ha-ha!

Kit rejt ez az égerfa?

– Ennyi vámpír között hát, mit keres e kicsi srác?

Bajt, galibát bizonyára, kétszázezer százalékra.

– E világon egy élete van – egy macskára pazaroljam!...

– Macska? Láttam!

– És most hol van?

– Vámpírként él itt régóta!

– Hát a címe?

– Szellem utca száz!

– Arra menj, és rátalálsz!

– Úgy szeretnék látni mi, hogy a vérét szívja ki!

– Legyen légy a pókhálóban!

– Hi-hi-hi-hi! Ha-ha-ha-ha!

Amíg a szellemek körülötte táncoltak, Vancso így kiáltott:

– Nem félek! Nincsenek szellemek! A tanárnő mondta, hogy nincsenek! Kotródjatok, mert ha elkaplak benneteket!... Nem igaz, hogy vámpír lett! Ő a barátom! Szeretjük egymást!

És noha nagyon félt, ismét összeszedte a bátorságát, szétkergette a szellemeket, és tovább sietett.

Az erdei állatocskák pedig elkezdtek összeszedni a ruhákat. Összeszedték őket, és lehangoltan leültek a hóba.

– Nem sikerült! – ismerte be még a rókácska is.

– Nem fél – mondta a medvebocs.

– Fél, de legyőzi a félelmét – mondta a kis szarvas.

– Én megmondtam nektek! Én megmondtam nektek! Ennyi elég! Eleget kínoztátok! – kérte őket a cica.

– Lehet, hogy mégis a barátja – mondta a medvebocs.

– Elsőrangú! – mondta a szarvas. – Elmondjam a verset?

– А той тебе как те е мъчил! – грачело сврачето.

– Колко ме е мъчил? Много малко даже! Аз да знаете какви пакости съм правило!

– Каквото и да си правило, не може да те пуска с парашут от третия етаж! – казало мечето.

– Той само ме държеше над балкона! Даже беше интересно! – викало котето. – Оставете го!

– Ами и на нас ни е интересно! Идвай! Идвай! – развикало се лисичето.

И всички захвърлили кожуха и ушанката и отново хукнали след Ванчо.

А той вървял из гората и продължавал да вика своето коте:

– Мачо-о-о! Мачо-о-о!

И изведнъж наоколо му започнали да се въртят разни призрци и таласъми. Всъщност нямало нищо страшно, защото това били пак нашите познати – животинчетата, – но Ванчо не знаел, че са те, и се разтреперал.

Облечени в разни пижами и чаршафи, с кофи, нахлупени на главите, животинчетата се въртели около него и викали:

– Хихи-хи-хи! Ха-ха-ха!

Кой е скрит зад таз елха?

– Туй хлапе какво ли дири между толкова вампири?

– Дири си белята то,

двеста хиляди на сто!

– На тоз свят един живот е –

той за някакво си коте!...

– Коте ли? Видях го аз!

– Че къде е то тогаз?

– От три часа вампиряса!

– А какъв му е адреса?

– Таласъмска 103!

– Я, върви го намери!

– Искаме да видим ние,

как кръвта му ще изпие!

– Като паяк на муха!

– Хи-хи-хи-хи! Ха-ха-ха!

Докато таласъмите танцували около него, Ванчо викал:

– Не ме е страх! Няма духове! Другарката учителка каза, че няма! Махайте се, че като ви хвана!... Не е вярно, че е вампирясало! Той е мой приятел! Ние се обичаме с него!

И макар че бил много изплашен, пак събрал смелост, успял да разпъди духовете и се затичал нататък.

А пък горските животинчета започнали да си прибират костюмите. Прибрали ги и седнали омърлушени в снега.

– Нищо не излезе! – признало си дори лисичето.

– Не се плаши – казало мечето.

– Плаши се, но побеждава страха си – казало еленчето.

– Аз ви казвах! Аз ви казвах! Стига толкоз! Стига сте го мъчили! – молело ги котето.

– Може пък да му е приятел – казало мечето.

– Пръв! – казало еленчето. – Да кажа ли стихотворението?

И в този миг се появил метеорологът.

– Не бързай да го казваш! – засмял се той. – Нека аз първо да кажа метеорологическото предсказание за след малко! –

И зачел: – „... рязко спадане на налягането и температурите, с образуване – по планините – на снежни бури, гъста облачност и краткотрайни замразявания на носовете“...

И още недоизрекъл тези думи, облаци скрили слънцето,

планината станала мрачна и студена.

А Ванчо вървял сред пресните. И метеорологът му говорел през една фуния:

— Иде студът!
Дори живака
(дъ-дъ-дъ-дът)
със зъби трака!
Върни се, детенце,
върни се, момченце,
да ми не станеш
на ледено парченце!
Иде студът!
Дори живака
(дъ-дъ-дъ-дът)
със зъби трака!

И не стигал студът, но силен вятър разтърсил дърветата, хвърлил сняг в очите на Ванчо, заблъскал в гърдите му. И гласът през фунията завил:

— Връщай се, малкият! Чувай как в клоните
свирят циклоните и антициклоните!
Тяхната ледна виелица прави я
господин Андерсен от Скандинавия!

И крачките на Ванчо ставали все по-бавни. И гласът през фунията му шепнел галовно:

— Ей я, умората, ей я, умората,
ей я най-сладката сладост на хората.
Ей я, умората, тихичко пееща,
ей я, умората, люлки люлееща.
Стига напругал си детските мускули!
Колко по-силни от теб са напускали
боя с врага в резултат на умората.
Ето не чувстваш ли? — Таз ти е втората
крачка насън. А пък таз ти е третата.
Тази — четвъртата. А тук, под дърветата,
ако поседнеш за мъничко само, да
си отпочинеш, и никога няма да...

Но, слава богу, сврачето, като чуло думата „никога“, не издържало, изпляскало с криле и литнало, крещейки:

— „Никога-а-а! Никога-а-а-а!“

И това спасило Ванчо. Той се стреснал и извикал:

— Махай се, уморо! Там е котето ми! Там е моят приятел! — и продължил нататък.

Но бурята не се предавала. Тя грабнала сврачето, завъртяла го и го хвърлила към едно борче встрани, зад което се били скрили малките животни.

— Защо разваляш играта? — извикало му лисичето.

— Ами дожаяло му е! — казало еленчето. То само било нажалено.

— А на мен? — извикало котето. — Мен не ми ли е жал, мислите? Стига сте го мъчили! Той вече доказа! Не е честно! Пуснете ме! Чичо Метео-ро-ло-о-о-ог!

То се отскубнало от мечето и лисичето, които го дърпали назад, с един скок се хвърлило през виелицата към Ванчо и го прегърнало:

— Ванчо, аз съм тук! Не бой се!

Ebben a pillanatban megjelent a meteorológus.

Ne siesd el! – mosolyodott el. – Hadd mondjak először időjárás-előrejelzést a közeljövőre! – és olvasni kezdett. – „... rohamos hőmérséklet- és légnyomáscsökkenés, a hegyekben hózápor képződés, sűrű felhőzet és rövid távú orrfagyás...”

És még ki sem mondta ezeket a szavakat, felhők rejtették el a napot, a hegy komorrá és hideggé vált.

Váncso pedig ment a hófúvások között. És a meteorológus egy tölcseren keresztül a következőket harsogta neki:

Jön a hideg, jön a hideg!

A higany is fogvacogva

(br-br-br-br-br-br-br)

di-di-di-di-didereg!

Fordulj vissza te, kölyök,

fordulj vissza te, gyerek,

vagy esetleg arra vágysz,

jégdarabkává, hogy válj?

Jön a hideg, jön a hideg!

A higany is fogvacogva

(br-br-br-br-br-br-br)

di-di-di-di-didereg!

Hideg ugyan nem lett, de erős szél rázta meg a fákat, amely havat szórt Vancso szemébe, és mellbe lökte. És a hang a tölcserben üvölni kezdte:

— Fordulj vissza kicsikém! Az ágakon, hát nem hallod, mint üvölt az anticiklon!

Jeges hófúvásával, hogy vadul

a skandináv Andersen úr!

Vancso lépései egyre lassabbá váltak. A tölcser hangja pedig becézve súgta:

— Ej, fáradtság, ej, fáradtság,

Ej, te édes, emberi gyönyör.

Ej, fáradtság, te csendesen éneklő,

ej, fáradtság, te bölcsőt ringató öröm.

Eleget küszködtek gyenge kis izmaid!

Hisz nem egy erősebb adta fel

fáradtsága miatt a harcot.

Nem érzed? Most álmodban második,

most pedig harmadik lépésed járod.

Ez – a negyedik. És ha itt a fák tövéen

leülsz egy rövid időre, és elnyom az álom,

már soha többé...

De, hála istennek, a szarka, amint meghallotta a „soha“ szót, nem bírta ki, a szárnyaival csapdosni kezdett, és rikácsolva felröppent.

— „Soha-a-a! Soha-a-a!“

Ez mentette meg Vancsót. Összerezzen és felkiáltott:

— Kotródj fáradtság! Ott van az én cicám! Ott van az én barátom! – és folytatta útját.

De a vihar nem hagyott alább. Megragadta a szarkát, megforgatta és oldalvást a felé a fenyő felé dobta, amely mögött a kis állatok rejtőztek.

— Miért tetted tönkre a játékot? – kiáltott fel a rókácska.

— Megszánta! – mondta a kis szarvas, aki maga is szájalmat érzett.

— És én? – kiáltott fel a cica. – Én talán nem szánom, azt hiszitek? Eleget kínoztátok! Már bizonyosságot tett! Ez nem tisztességes! Engedjétek! Meteorológus bácsi-i-i-i!

Azzal kiszabadította magát a medve és a róka kezei közül, akik visszafelé húzták, majd a hófúvások között egy ugrással Vancsónál termett, és átölelte:

– Vancso, itt vagyok! Ne félj!

– Cicu! – kiáltott fel boldogan Vancso.

És egy pillanat alatt minden átváltozott. A vihar elcsitult. Meleg nap ragyogott fel a hegyek és a meteorológiai állomás felett. Vancso és a macska pedig egymást átkarolva a többi kis állattal együtt énekelni kezdett.

„Elsőrangú barát” mondják,

de miért is így szólítják?

Mert elsőként ugrik

tűzbe, s megment

anélkül, hogy megkérdezne,

igazad van-e vagy sem;

jéghegyekre mászik érted,

vért ont, hogy megmentse életed –

hát ezért, hogy így szólítják,

s „elsőrangú barátak” hívják.

– Eddig jó – mondta... mit gondoltok, ki?

Eltaláltatok. A meteorológus, aki még mindig tölcserrel a kezében bukkant elő.

– Mondtam nektek! Mondtam nektek! – kiáltozott és ugrándozott a cica. – Ő az én igaz barátom! Én csak a végén segítettam neki!

– Még jó, hogy mégis segítettél! – mondta a meteorológus.

– Miért? – kérdezte a cica.

– Hogyhogy miért? – csodálkozott el a meteorológus. –

Csak nem azt gondolod, hogy őt vizsgáztattuk mostanáig?

– Hát kit? – hökkent meg a macska.

Az állatocskák újból kővé meredtek, mintha már másodszorra játszanának szobrosat.

– Ki mondja meg, hogy kit? – kérdezte a meteorológus.

Az állatok hallgattak. Csak a rókácska hebegte:

– Egyrészt... – és elhallgatott.

– Aki tudja, rázza meg a szarvát! – mondta a meteorológus.

A kis szarvas megrázta a szarvát.

– Na, mondd!

– Őt – mondta, és döf, enyhén megbökte a cicát.

– Ha? – mondta mindössze a cica. Erre mindannyian elnevelték magukat.

– Téged, kandúr – mondta a meteorológus. – Mert elfutsz az erdőbe, és barát nélkül hagyod a barátodat, amiért egy kicsit megszorongatott, és a hátizsákjában hordozott.

– Soha többé! – ígérte meg Vancso, miközben átölelte a macskáját. A cica szégyenlősen hallgatott.

– Téged vizsgáztattunk – folytatta a meteorológus –, hadd lássuk, megérdemled-e őt! Hadd lássuk, meddig tűröd, hogy kínozzuk!

– És meddig tűrtem? – kérdezte a cica.

– Három és félig – felelte a meteorológus –, de egy macskától ez is sok.

A medvebocs, a rókácska és a szarka újból elnevelték magukat.

– Ne nagyon nevesetek! – mondta a meteorológus. –

Nektek is tudnotok kellene, hogy a barátság nem egy „gyerünk, játsszunk egy kicsit!” vagy az, hogy kölcsönvegyük a barátunk rádióját. A barátság...

Majd szomorúan elmosolyodott, és nem fejezte be.

– Мачо! – извикал зарадван Ванчо.

И в миг всичко се преобразило. Бурята стихнала. Топло слънце засияло над планината и метеорологическата станция.

И Ванчо, и котето, прегърнати, запели заедно с другите малки животни:

Казва се „приятел пръв“;

но защо е той такъв?

Затова, че пръв полита

в огъня, да те спаси;

пръв и без да се запита

прав ли си, или не си;

пръв за теб леда пролазва,

пръв за теб пролива кръв –

ето затова се казва,

че приятелят е „пръв“!

– Дотук добре – казал... кой мислите?

Познахте. Метеорологът. Той се бил появил отнейде, все още с фунията в ръка.

– Аз ви казвах! Аз ви казвах! – викало и скачало котето. –

Той ми е истински приятел! Аз само на края му помогнах!

– И добре, че му помогна все пак! – казал метеорологът.

– Защо? – попитало котето.

– Е как защо? – учудил се метеорологът. – Ти да не мислиш, че него изпитвахме досега?

– А кого? – смаяло се котето.

Животинчетата се вкаменили отново, сякаш за втори път играели на статуи.

– Кой ще каже кого? – попитал метеорологът.

Животинчетата мълчали. Само лисичето смънкало:

– От една страна... – и млъкнало.

– Който знае, да си поклати рогцата! – казал метеорологът. И еленчето поклатило рогца.

– Казвай тогава!

– Него – казало еленчето и – боц! – боднало лекичко котето.

– А? – казало само котето. И всички се засмели.

– Тебе бе, котарако – казал метеорологът, – дето бягаиш в гората и оставяиш приятеля си без приятел, защото малко те бил помачкал и носил в раница.

– Аз вече няма! – обещал Ванчо, като прегърнал котето си. А котето мълчало засрамено.

– Тебе изпитвахме – продължил метеорологът, – за да видим дали го заслужаваш! Да видим докога ще търпиш да го мъчим!

– Е, издържах ли? – казало котето.

– С три и половина – казал метеорологът, – но за котка и това е много.

Мечето, лисичето и сврачето отново се засмели.

– Няма какво много да се смеете – казал метеорологът. – И вие трябва да знаете, че приятелството не е „Хайде да си поиграем!“ или да използваш транзистора на приятеля си. Приятелството е...

Но се усмихнал малко тъжно и не довършил. Казал само:

– Хайде, изпатете ги до долната поляна, че другарката учителка ще му скъса ушите!

И всички – без метеоролога и еленчето – тръгнали надолу.

– Сбогом! Сбогом! И да не забравяте приятелите си! – казал метеорологът.

– Никога! – извикали малките животни.

Това прозвучало много поучително, но, слава богу, сврачето пак не се сдържало и този път успяло да изпее докрай своята песен:

Никогаааа! Никогааа на тоя сваяят,
дорде си младаа и аз съм млааад,
няма да има край любовтаааа ни,
няма да има край радосттааа ни!
Никогаааа! Никогааа!

Това било така смешно, че всички изръкопляскали и завикали „Ура“, а сврачето се поклонило и казало:

— Благодаря за вниманието!
И малките животни поели надолу по белия склон.
Останали само метеорологът и еленчето.
— Не беше право! — казало еленчето.
— Кое? — запитал метеорологът.
— За да изпиташ котето, измъчи момчето!
— Какво? Какво? — казал метеорологът.
— Сам знаеш — казало еленчето.
— Ама това беше приказка — казал метеорологът.

* * *

И наистина приказката била завършила — отново бил завалил снегът, метеорологът пак седял пред своята пишеща машинка, а еленчето надничало през стъклото.

— Е че какво като е приказка? — казало то.
— Това, че аз съм си го измислил и мога да си го мъча, колкото си искам! — казал метеорологът.
— А! — казало недоволено еленчето. — А всичко ли бе-е-еше измислено?

— Да. И рогчето. Нали за него питаш?

Еленчето кимнало.

— А защо я измисли точно такава? — попитало то.

— Каква „такава“?

Еленчето замълчало и после казало:

— Ти имаш ли си приятели?

— Че ти малък приятел ли си? — казал метеорологът.

— Не-е-е, наистина!

— Я, какво любопитно двукопитно! — казал метеорологът. — Виж, за „наистина“ си малък! Хайде, бягай!

И еленчето изтичало в бялата гора. А метеорологът останал още малко пред машинката си, за да довърши това, което бил съчинил (и което не е за малки еленчета и дечица):

...Нито звън на шейна,
нито глас на жена,
вредом само една
тишина, тишина.

Сняг вали, сняг вали
над заспали ели...
Не боли, не боли,
преболява, нали?

Csupán ennyit mondott:

— Gyerünk, kísérjétek el Vancsót az alsó tisztásig, hadd ráncigálja meg a tanárnő a fülét!

És mindenki – a meteorológus és a szarvas kivételével – elindult lefelé.

— Isten veletek! Isten veletek! És ne felejtsetek el a barátaitokat! — mondta a meteorológus.

— Soha! — kiáltottak fel az állatocskák.

Ez eléggé tanulságosan hangzott, de, hála Istennek, a szarka megint nem tudta türtőztetni magát, és ezúttal sikerült végigénekelje a dalát:

Sohaaaa! Sohaaa ezen a világon,
amíg fiatal vagy, és amíg én fiatal vagyok,
nem lesz vége a szerelmünknek,
nem lesz vége az örömünknek!

Sohaaa! Sohaaa!

Ez annyira nevetséges volt, hogy mindenki tapsolni és hurrázni kezdett, a szarka pedig meghajolt, és azt mondta:

— Köszönöm a figyelmet.

És az állatocskák elindultak lefelé a fehér lejtőn.

Csak a meteorológus és a kis szarvas maradt.

— Nem volt igazságos! — mondta a szarvas.

— Mi? — kérdezte a meteorológus.

— Hogy vizsgáztasd a cicát, meggyötörd a gyereket!

— Mi? Hogy? — kérdezte a meteorológus.

— Magad is tudod — mondta a szarvas.

— De hisz ez egy mese volt — mondta a meteorológus.

És a mese valóban befejeződött — újból szállingózni kezdett a hó, a meteorológus ismét az írógépe előtt ült, a kis szarvas pedig az ablakon leselkedett befelé.

— És akkor mi van, ha mese? — mondta a szarvas.

— Az, hogy én találtam ki őt, és annyit gyötörhetem, amennyit akarom! — felelte a meteorológus.

— Aha! — mondta elégedetlenül a szarvas. — És mindez csak kitaláció vo-o-o-lt?

— Igen. A szarvak is. Ugye, arra vagy kíváncsi?

A szarvas biccentett.

— És miért pont ilyennek találtad ki? — kérdezte.

— Milyen „ilyennek“?

A kis szarvas elhallgatott, majd azt mondta:

— Neked vannak barátaid?

— Hát te nem egy kis barátocská vagy? — kérdezte a meteorológus.

— Ne-e-e, tényleg!

— Nahát, micsoda kíváncsi, páros ujjú patás állat! — mondta a meteorológus. — Nézd, tényleg kicsi vagy! Gyerünk, futás!

És a kis szarvas befutott a fehér erdőbe. A meteorológus még egy kicsit az írógépe előtt maradt, hogy befejezze, amit fogalmazott (és ami nem a kicsi szarvasoknak és a gyerekeknek való):

... Sem egy szán kolompja,
sem egy asszony hangja,
mindenhol csak egyetemes
némaság, némaság.

És az alvó fenyőfák felett

hullik a hó, hullik a hó...

Nem fáj, ó, nem fáj,

ugye, már semmi sem gyötör?

Iván Andrea fordítása

ХЕМУС

HAEMUS

Списание за обществен живот и култура
Основано от
Дружеството на българите
в Унгария през 1991 г.

Издание на Българското
републиканско самоуправление
Отговорен издател: Данчо Мусев

Светла Кьосева: главен редактор
Росен Русев: художествен редактор

Редакционна колегия:
Андреа Генат, Ася Събева-Юричкаи,
Габриела Хаджикостова,
Дьорд Сонди, Кристина Менхарт,
Райна Симеонова,
Светослав Стойчев, Тошо Дончев

Предпечатна подготовка:
MS Mester Kft.
Печатница: iGlobe Team
Адрес на редакцията:
1093 Будапеща, ул. „Лоняи“ №41.
Тел.: 216-4210

Цена на броя: 1000 форинта
Годишен абонамент: 2000 форинта
ISSN 1216-2590

Társadalmi és kulturális folyóirat
Alapította 1991-ben
a Magyarországi Bolgárok
Egyesülete

A Bolgár Országos
Önkormányzat kiadványa
Felelős kiadó: Muszev Dancso

Kjoszeva Svetla főszerkesztő
Ruszev Roszen képszerkesztő

Szerkesztőbizottság:
Doncsev Toso, Genát Andrea,
Hadzsikosztova Gabriella,
Juricskayné Szabeva Aszja,
Menyhárt Krisztina, Szimeonova Rajna,
Szondi György, Sztojcszev Szvetoszlav

Nyomdai előkészítés:
MS Mester Kft.
Nyomda: iGlobe Team
A szerkesztőség címe:
1093 Budapest, Lónyay u. 41.
tel.: 216-4210

Egy szám ára: 1000 Ft
Előfizetés egy évre: 2000 Ft
ISSN 1216-2590

